T.C.

TRAKYA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ENGELLİ ÇALIŞMALARI ANA BİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SINIF ÖĞRETMENİ ADAYLARININ ÖZEL EĞİTİM GEREKTİREN ÇOCUKLARIN EĞİTİMİ İLE İLGİLİ YETERLİKLERİNİN BELİRLENMESİ

YELDA TAŞ

DANIŞMAN

DOÇ. DR. İBRAHİM COŞKUN

EDİRNE, 2019

T.C.

TRAKYA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ENGELLİ ÇALIŞMALARI ANABİLİM DALI

TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Yelda TAŞ tarafından hazırlanan **"Sınıf Öğretmeni Adaylarının Özel Eğitim Gerektiren Çocukların Eğitimi İle İlgili Yeterliklerinin Belirlenmesi"** konulu **Yüksek Lisans** tezinin sınavı, Trakya Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin 19-6 maddeleri uyarınca **05.07.2019** günü saat **15.00'te** yapılmış olup, yüksek lisans tezinin Kabul Edilmesine **OYBİRLİĞİ/~~OYÇOKLUĞU~~** ile karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYELERİ	**KANAAT**	**İMZA**
Doç. Dr. İbrahim COŞKUN (Danışman)	Kabul Edilmesine	
Dr. Öğr. Üye. Gökhan ILGAZ	Kabul Edilmesine	
Dr. Öğr. Üye. Menekşe ESKİCİ	Kabul Edilmesine	

TRAKYA ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ENGELLİ ÇALIŞMALARI ANABİLİM DALI
DOĞRULUK BEYANI

Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında, tüm verilerin bilimsel ve akademik kurallar çerçevesinde elde edildiğini, kullanılan verilerde tahrifat yapılmadığını, tezin akademik ve etik kurallara uygun olarak yazıldığını, kullanılan tüm literatür bilgilerinin bilimsel normlara uygun bir şekilde kaynak gösterilerek ilgili tezde yer aldığını ve bu tezin tamamı ya da herhangi bir bölümünün daha önceden Trakya Üniversitesi ya da farklı bir üniversitede tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

31 / 07 /2019

Yelda TAŞ

Tezin Adı: Sınıf Öğretmeni Adaylarının Özel Eğitim Gerektiren Çocukların Eğitimi İle İlgili Yeterliklerinin Belirlenmesi

Hazırlayan: Yelda TAŞ

ÖZET

Bu araştırma sınıf öğretmeni adaylarının özel eğitim gerektiren çocukların eğitimi ile ilgili yeterliklerinin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır.

Araştırmaya Edirne ilinde bulunan Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği bölümü 1, 2, 3 ve 4. sınıf öğrencilerinden, araştırmaya katılmayı gönüllü olarak kabul eden toplam 324 öğretmen adayı dâhil edilmiştir.

Genel tarama modeliyle desenlenen araştırmada, nitel ve nicel yöntemler bir arada kullanılarak (karma yöntem) veri toplanmıştır. Araştırmanın nicel boyutunda sınıf öğretmeni adaylarının özel eğitim gerektiren çocuklara ilişkin yeterliklerini belirlemek için uzman görüşü alınarak araştırmacı tarafından "Genel Bilgi Formu" ve "Anket" hazırlanmıştır. Bu formlar kullanılarak 324 öğretmen adayına ulaşılmıştır. Araştırmanın nitel boyutunda 10 öğretmen adayıyla odak grup görüşmesi gerçekleştirilmiştir.

Araştırmada elde edilen nicel veriler non-parametrik testler olan Kruskal-Wallis ile Mann Whitney-U istatistik testleriyle analiz edilmiştir.. Bu testlerin sonuçları araştırmanın amaçları doğrultusunda tablolaştırılmış, açıklanmış ve yorumlanmıştır. Verilerin karşılaştırılmasında anlamlılık düzeyi 05 kabul edilmiştir.

Araştırmacı tarafından hazırlanan odak grup görüşmesi sorularından elde edilen verilerin çözümlenmesinde içerik analizi yönteminden yararlanılmıştır.

Araştırma sonucunda sınıf öğretmeni adaylarının özel eğitim gerektiren çocuklara ilişkin yeterliklerinde yaş, cinsiyet, sınıf düzeyi gibi faktörlerin etkili olmadığı; özel eğitim gerektiren tanıdıkları olma durumunda ise yeterliklerinde anlamlı farklılıklar olduğu görülmüştür. Bununla beraber öğretmen adayları konuyla ilgili kaygı duyduklarını, bunu aşabilmek için özel eğitim ders saatinin artırılmasını

istediklerini; özel eğitim, kaynaştırma ve BEP (Bireyselleştirilmiş Eğitim Programları) ile ilgili bilgi edinmeye ihtiyaç hissettiklerini belirtmişlerdir. Elde edilen bulgular ilgili literatür doğrultusunda yorumlanmış ve öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Sınıf öğretmenliği, özel eğitim, kaynaştırma, öğretmen tutumu.

Name of Dissertation: The Determination of Competence Of Primary School Teacher Candidates Regarding The Education Of Children Requiring Special Education.

Prepared By: Yelda TAŞ

ABSTRACT

The aim of this research is to determine the competence of primary school teacher candidates regarding the education of children requiring special education.

The research consisted 324 candidates who accepted to be volunteer to the research and were students (grade 1, 2, 3 and 4.) in department of primary school teacher in Education Faculty, Trakya University in Edirne.

In this research supported by general screening model, data was collected by using a combination of qualitative and quantitative methods. “General Information Form” and “Opinion Form” were prepared by researcher with the help of expert to determine the competence of candidates of primary school teachers about the children who require special education in quantitative dimension of reseach. In the quantitative dimension of the research, a focus group interview was conducted with 10 teacher candidates.

The quantitative data obtained from the study were analysed by using SPSS program. Kruskal-Wallis Test ve Mann Whitney U test were applied in this program. The content analysis method was used to analyze the data obtained from the focus group questions prepared by the researcher.

At the end of the research it was found that the factors such as age, gender and class level were not effective in the competences of the candidates of primary school teachers about the children who need special education but it was seen that there were significant differences in their opinions in case of acquanintances that require special education.

Key words: Primary school teaching, special education, mainstreaming, teacher attitude.

ÖN SÖZ

Bu araştırma, sınıf öğretmeni adaylarının özel eğitim gerektiren çocukların eğitimi ile ilgili yeterliklerini saptamak ve bu konuda farkındalık uyandıracak çalışmalara temel oluşturması için gerçekleştirilmiştir.

Günümüz eğitim anlayışında özel eğitim gerektiren bireylerin normal gelişim gösteren akranlarıyla bir arada eğitimlerine devam etmeleri noktasında sınıf öğretmenlerinin etkisi yadsınması güç bir gerçektir. Bu çalışmayla sınıf öğretmenlerinin henüz öğretmen adayı iken bilinçlenmeleri, farkındalık kazanmaları ve üniversitelerde konuyla ilgili eksikliklerin giderilmesi amaçlanmıştır.

Yüksek lisans tez çalışmamın tüm aşamalarında bilgi, deneyim, görüş ve önerilerini benden esirgemeyen, yardımlarıyla bana yol gösteren, yapıcı yaklaşımıyla umutsuzluğa düştüğümde bana çalışma şevki veren danışman hocam Doç. Dr. İbrahim COŞKUN'a teşekkür ediyorum.

Yaşantım boyunca her anımda yanımda olan, sevgi ve şefkatini benden esirgemeyip beni bu günlere getiren, verilerimi girmeme bile yardımcı olan, evladı olmakla gurur duyduğum canım anneme, benden her anlamda desteğini eksik etmeyen biricik babama ve canım kardeşime sonsuz sevgi ve saygılarımı sunar, teşekkürü bir borç bilirim.

Araştırma verilerinin istatiksel çözümlemelerinde bana yardımcı olan Dr. Öğretim Üyesi Gökhan ILGAZ'a ve Dr. Öğretim Üyesi Menekşe ESKİCİ'ye önerileri ve göstermiş oldukları ilgi için teşekkür ederim.

Bu çalışmanın tamamlanmasında ve hayatımın her alanında bana destek veren, sabırla yaklaşan, tezimi kendi tezi gibi benimseyen, beni yüreklendiren ve tezimin İngilizce çevirilerinde de yardımcı olan değerli eşim Barış HATIP'e çok teşekkür ederim.

Yüksek lisans eğitimim boyunca bana destek olan canım ablam Sevda BİRİNCİBULAR'a, neredeyse her aşamada birlikte olduğumuz Hülya AYKUTLU'ya, bu yolda beni isteklendiren Derya ÇETİN ve Sevda GÜNGÖR'e teşekkürlerimi sunuyorum.

Yelda TAŞ

İÇİNDEKİLER

ÖZET …….....i

ÖN SÖZ ….....iv

İÇİNDEKİLER v

TABLOLAR LİSTESİ.....ix

BÖLÜM I

1.GİRİŞ ……1

1.1.Problem……....2

1.2.Amaç …….....4

1.3.Önem ….. 6

1.4.Sayıltılar.....8

1.5.Sınırlılıklar.....9

1.6.Tanımlar 9

1.7.Kısaltmalar 10

BÖLÜM II

2.KURAMSAL ÇERÇEVE.....11

2.1. Özel Eğitim 11

2.2. Özel Eğitimin Temel İlkeleri.....12

2.3. Özel Eğitimin Amaçları.....13

2.3.1.Eğitim ile İlgili Yasalarda Özel Eğitim…….14

2.3.2.Özel Eğitimin Tarihi Gelişimi……15

2.3.3.Türkiye'de Özel Eğitim……..16

2.3.4.Özel Gereksinimli Çocuklar/Özel Eğitim Gerektiren Çocuklar..... 17

2.3.5.Özel Gereksinimli Bireylerin Gereksinimleri..... 18

2.3.6.Özel Eğitim Gruplarının Sınıflandırılması..... 21

2.4.Özel Eğitim Gerektiren Bireylerin Eğitimleri……..……..22

2.4.1.İşitme Engelli Çocukların Eğitimleri..... 23

2.4.2.Zihin Engellilerin Eğitimleri 25

2.4.3.Ortopedik Engelli Çocukların Eğitimleri 25

2.4.4.Otistik Bozukluğu Olan Çocukların Eğitimleri 26

2.4.5.Görme Engelli Çocukların Eğitimleri 27

2.4.6.Öğrenme Güçlüğü Gösteren Çocukların Eğitimleri..... 29

2.4.7.Uyum Güçlüğü Gösteren Çocukların Eğitimleri..... 30

2.4.8.Üstün Yetenekli Çocukların Eğitimleri..... 30

2.5.Kaynaştırma……...31

2.5.1.Kaynaştırma Eğitimi..... 33

2.5.2.Kaynaştırma Eğitiminin Amaçları 33

2.5.3.Kaynaştırma Uygulamalarında Sınıf Öğretmenleri 36

2.5.4.Kaynaştırmaya Tarihsel Bakış..... 38

2.5.5.Türkiye'de Kaynaştırma 39

2.6.Bireyselleştirilmiş Eğitim Programları……40

BÖLÜM III

3.YÖNTEM……42

3.1.Araştırmanın Modeli……42

3.2.Araştırmanın Evren ve Örneklem Seçimi……...42

3.3.Çalışma Grubu……...44

3.4.Verilerin Toplanması ve Veri Toplama Araçları……45

3.4.1.Genel Bilgi Formu ve Anketin Hazırlanması……45

3.4.2.Odak Grup Görüşmesi……47

3.5.Verilerin Çözümlenmesi ve Yorumlanması……....50

3.6.Araştırmanın Geçerlik ve Güvenirliği……..…51

BÖLÜM VI

4.BULGULAR VE YORUM 53

4.1.Sınıf öğretmeni adaylarının özel eğitim gerektiren çocukların eğitimine ilişkin yeterliklerinin yaş değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Kruskal-Wallis Testi Sonuçları 53

4.2.Sınıf öğretmeni adaylarının özel eğitim gerektiren çocukların eğitimine ilişkin yeterliklerinin cinsiyet değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Mann Whitney U Testi Sonuçları 56

4.3.Sınıf öğretmeni adaylarının özel eğitim gerektiren çocukların eğitimine ilişkin yeterliklerinin özel eğitim gerektiren tanıdığının olması/olmaması değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Mann Whitney U testi Sonuçları ……..……...59

4.4.Sınıf öğretmeni adaylarının özel eğitim gerektiren çocukların eğitimine ilişkin yeterliklerinin öğrenim gördükleri sınıf düzeyi değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Kruskal Wallis Testi.....62

4.5.Öğretmen adaylarının "özel eğitim" dersi saatinin artmasına yönelik görüşlerinin farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Mann Whitney U Testi Sonuçları.....66

4.6.Sınıf öğretmeni adaylarının özel eğitim konusunda bilgi edinmek isteme değişkeni bakımından farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Mann Whitney U testi Sonuçları 68

4.7.Sınıf öğretmeni adaylarının kaynaştırma öğrencisi veya öğrencilerinin olduğu bir sınıfta staj deneyimi isteme/istememe değişkeni bakımından farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Mann Whitney U testi Sonuçları.....71

4.8.Sınıf öğretmeni adaylarının sadece özel gereksinimli öğrencilerinin olduğu bir sınıfta staj deneyimi isteme/istememe değişkeni bakımından farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Mann Whitney U testi Sonuçları.....74

BÖLÜM V

5.SONUÇ, TARTIŞMA ve ÖNERİLER 83

5.1.Sonuçlar 83

5.2.Tartışma 85

5.3.Öneriler.. 88

KAYNAKÇA 90

EKLER.....99

EK-1 ARAŞTIRMA İZNİ 99

EK-2 GENEL BİLGİ FORMU 100

EK-3 ANKET 102

EK-4 GÖRÜŞME SORULARI.....104

EK-5 ÖZGEÇMİŞ.....105

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 3.1: Ankete Katılan Katılımcıların Genel Bilgi Formu Verileri **43**

Tablo 3.2: Anketin Uygulandığı Kişilere Ait Genel Bilgiler **47**

Tablo 3.3.: Odak Grup Görüşmesi Katılımcılarına İlişkin Genel Bilgiler **48**

Tablo 4.1: Sınıf öğretmeni adaylarının özel eğitim gerektiren çocukların eğitimine ilişkin yeterliklerinin yaş değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Kruskal-Wallis Testi Sonuçları **53**

Tablo 4.2: Sınıf öğretmeni adaylarının özel eğitim gerektiren çocukların eğitimine ilişkin yeterliklerinin cinsiyet değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Mann Whitney U Testi Sonuçları..... **57**

Tablo 4.3: Sınıf öğretmeni adaylarının özel eğitim gerektiren çocukların eğitimine ilişkin görüşlerinin özel eğitim gerektiren tanıdığının olması/olmaması değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Mann Whitney U Testi Sonuçlar. **59**

Tablo 4.4: Sınıf öğretmeni adaylarının özel eğitim gerektiren çocukların eğitimine ilişkin yeterliklerinin öğrenim gördükleri sınıf düzeyi değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Kruskal-Wallis Testi Sonuçları **62**

Tablo 4.5: Öğretmen adaylarının "özel eğitim" dersi ders saatinin artmasına yönelik görüşlerinin farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Mann Whitney U Testi Sonuçları **66**

Tablo 4.6: Sınıf öğretmeni adaylarının özel eğitim konusunda bilgi edinmek isteme durumu bakımından görüşlerinin farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Mann Whitney U Testi Sonuçları **69**

Tablo 4.7: Sınıf öğretmeni adaylarının kaynaştırma öğrencisi veya öğrencilerinin olduğu bir sınıfta staj deneyimi isteme/istememe konusundaki görüşlerinin farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Mann Whitney U Testi Sonuçları..... **71**

Tablo 4.8: Sınıf öğretmeni adaylarının sadece özel gereksinimli öğrencilerinin olduğu bir sınıfta staj deneyimi isteme/istememe konusundaki görüşlerinin farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Mann Whitney U Testi Sonuçları..... **74**

Tablo 4.9.: Sınıf öğretmeni adaylarının özel eğitim gerektiren çocukların eğitimine ve kaynaştırmaya yönelik görüşleri: **77**

Tablo 4.10: Sınıf öğretmeni adaylarının özel eğitim gerektiren çocukların kaynaştırılmasının normal gelişim gösteren çocuklara olumlu/olumsuz etkisine ilişkin görüşleri: **78**

Tablo 4.11.: Sınıf öğretmeni adaylarının zihin engelliler sınıf öğretmeni olmak için açılan sertifika programları hakkındaki görüşleri: **79**

Tablo 4.12: Sınıf öğretmeni adaylarının bireyselleştirilmiş eğitim programı (BEP) ve özel eğitimle ilgili bazı temel bilgiler hakkında herhangi bilgiye sahip olmamaları açısından görüşleri: **81**

BÖLÜM I

1. GİRİŞ

Eğitim günümüze değin birçok şekilde tanımlanmıştır. Ertürk (1972) eğitimi, "bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yolu ile ve kasıtlı olarak istendik değişme meydana getirme süreci" şeklinde tanımlarken; Turgut (1992) eğitimi, "öğrencide istenilen davranışları geliştirmek, kusurlu davranışları düzeltmek, istenmeyen davranışları silmek gibi amaçları içine alan bir süreç" olarak tanımlamıştır.

Yasalarla tanınan haklar ve gittikçe yerleşip geçmişten günümüze artan insana değer verme anlayışı sonucu her birey eğitim-öğretimden yaralanma hakkına sahiptir. Buradan yola çıkarak özel eğitim gerektiren bireylerin de kendilerine sağlanan ölçüler derecesinde eğitim-öğretim hakları bulunmaktadır. Özel gereksinimli bireylerin, toplumsal yaşam içinde başkalarına bağımlı olarak yaşamasını engellemek, onları topluma kazandırmak ve toplumdan kopuk tutmamak için yapılan eğitime kaynaştırma veya bütünleştirme eğitimi denir (Batu, Kırcaali-İftar, 2005).

Özel gereksinimli çocuklar daha önce akranlarından ayrı, özel eğitim sınıfı ya da özel okullarda eğitim alırken bu çocukların, sosyalleşmelerinde ve topluma uyumlarında sorunlar görülmüş ve çocukların dışlandığı ortaya çıkmıştır (Çuhadar, 2006). Günümüzde özel gereksinimli çocukların, genel eğitim sınıflarında akranlarıyla bir arada eğitilmeleri giderek daha fazla kabul edilmekle birlikte uygulamada çeşitli engellerle karşılaşıldığı ve bu engellerin istendik gelişmeleri engellediği görülmektedir. İlgili alan yazında karşılaşılan engeller; olumsuz öğretmen tutumları, uygun personel ve destek hizmetlerinin olmayışı, genel ve özel eğitimin farklı algılanışı, fiziksel çevrenin yetersizliği şeklinde ifade edilmektedir (Sucuoğlu ve Kargın, 2006).

Tıpkı normal gelişim gösteren çocuklar gibi özel gereksinimleri olan çocukların da eğitimde fırsat eşitliğinden yararlanma hakkı vardır. Özel gereksinimli çocukların eğitim ortamıyla ilgili olarak, çocuğun ailesi ve akranlarıyla en fazla

birlikte olabileceği ve aynı zamanda eğitim gereksinimlerinin en iyi şekilde karşılanabileceği en az kısıtlayıcı eğitim ortamı sıklıkla karşılaşılan bir kavramdır (Batu ve Kırcaali-İftar, 2005).

"Kaynaştırma eğitiminde uygulanacak olan planın özelliği ve sınıf mevcudu bakanlık tarafından belirlenmiştir. Okul öncesi kurumlarında, iki öğrencinin bulunduğu sınıflarda sınıf mevcudunun 10, bir bireyin bulunduğu sınıflarda 20 öğrenciyi geçmeyecek şekilde düzenlenmesi; diğer eğitim kurumlarında ise, iki öğrencinin bulunduğu sınıflarda 25, bir öğrencinin bulunduğu sınıflarda 35 öğrenciyi geçmeyecek şekilde düzenlenmesi gerekmektedir" (MEB, 2005).

Eğitimin tüm bu özelliklerinden yola çıktığımızda eğitimde öğretmen kavramı karşımıza çıkmaktadır. Bir eğitim sisteminin en önemli öğesi öğretmendir. İyi eğitimi iyi öğretmenler, nitelikli eğitimi de nitelikli öğretmenler yapar. Türkiye Cumhuriyeti'ni kuranlar, o zamanki yoksunluklar ve yoksulluklar içinde bile öğretmen niteliği üzerinde ısrarla durmuşlardır (Çelikten, Şanal ve Yeni, 2005).

1.1.Problem

Her çocuğun yasalarla da belirlenen eğitimden yararlanma hakkı vardır. Çocuklara sağlıklı da olsa engelli de olsa eğitim olanağı sağlanmalıdır. Engelli çocuk ile normal çocuğun arasındaki farkın gelişimlerinin yönünde olduğu kabul edilerek çocuklara sahip olduğu özellikler doğrultusunda eğitim verilmelidir (Metin, 1997).

Engelli bireylerin eğitilmesindeki temel amaç genel eğitimin amacından farklı değildir. Her bireyin potansiyelini en üst düzeye çıkarmak ve toplumda üretici konuma getirmek eğitimin temel amacıdır. Engelli birey için temel sorun topluma uyum sağlamak ve üretici konuma geçmektir. Ancak bu amacın gerçekleşebilmesi için toplumun da engelli bireyleri kabul etmesi ve onlara yönelik olumlu yaklaşım içinde bulunması gerekmektedir. Bu anlamda engelli çocukların eğitimlerinde ve sosyalleşmelerinde en büyük sorumluluk öğretmenlerindir (Rizzo, 1985).

Sınıf öğretmenlerinin aileyle iş birliği içinde olup, bu tür öğrenciler için kaynaştırma eğitim programı içeren BEP planları hazırlayıp, engelli çocukları topluma kazandırması gerekir. Tabii bu planın, uygulanır olması ve başarıya ulaşmasında öğretmeni etkileyen birçok iç ve dış faktör vardır (Uğurlu, 1993).

Çocukların özelikleri ne olursa olsun, alacakları eğitimin etkililiği büyük oranda öğretmen tutumlarına bağlıdır. Kaynaştırma eğitimi yalnızca engelli çocukların gelişimine katkıda bulunan bir eğitim modeli olarak değerlendirilmemelidir. İletişim iki yönlü olmasına özen gösterilmeli, engelli çocuklara sağlayacağı yararların yanı sıra normal çocuklara sağlayacağı yararları da dikkate alınmalıdır (Darıca, 1992).

Kaynaştırma uygulamalarının amacına ulaşmasında özellikle sınıf öğretmenlerine büyük görevler düşmektedir. Özel eğitim gerektiren çocuğun eğitimi hakkında olumlu düşüncelere ve yetkinliğe sahip bir sınıf öğretmeni o çocuğun hayatındaki en büyük şanstır. İyi tanınmış ve yönlendirilmiş bir özel gereksinimli öğrenci kendisinin ulaşabileceği en yüksek hedefine ulaşmada büyük başarılar elde edebilir. Eğitimcilerin özel gereksinimli öğrencilere bakışı ve onlar hakkındaki bilinci onlara sağlayacağı katkıyla eşdeğerdir. Bu bilinç ve donanımın öğretmenlere henüz öğretmen adayıyken verilmesi, konu hakkında bu süreçte tutumlarının belirlenerek katkı sağlamak oldukça önemlidir.

Problem Cümlesi

Bu çalışmada araştırmanın ana problemini “Sınıf öğretmeni adaylarının özel eğitim gerektiren çocukların eğitimi ile ilgili yeterlikleri nasıldır?” sorusu oluşturmaktadır.

Alt problemler

1. Sınıf öğretmeni adaylarının özel eğitim gerektiren çocukların eğitimi ile ilgili yeterlikleri yaşa göre değişmekte midir?
2. Sınıf öğretmeni adaylarının özel eğitim gerektiren çocukların eğitimi ile ilgili yeterlikleri cinsiyete göre değişmekte midir?
3. Özel eğitim gerektiren tanıdığının olması ya da olmaması sınıf öğretmeni adaylarının özel eğitim gerektiren çocukların eğitimi ile ilgili yeterliklerini değiştirmekte midir?

4. Sınıf öğretmeni adaylarının özel eğitim gerektiren çocukların eğitimi ile ilgili yeterlikleri ile öğrenim gördükleri sınıf düzeyi değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki var mıdır?
5. Öğretmen adaylarının özel eğitim ders saatinin artmasına yönelik görüşleri nasıldır?
6. Sınıf öğretmeni adaylarının özel eğitim konusunda bilgi edinmek isteme değişkeni bakımından görüşleri nasıldır?
7. Sınıf öğretmeni adaylarının kaynaştırma öğrencisi veya öğrencilerinin olduğu bir sınıfta staj deneyimi isteme değişkeni bakımından görüşleri nasıldır?
8. Sınıf öğretmeni adaylarının sadece özel gereksinimli çocukların olduğu bir sınıfta staj deneyimi isteme değişkeni bakımından görüşleri nasıldır?
9. Sınıf öğretmeni adaylarının özel eğitim gerektiren çocukların kaynaştırılmasına yönelik görüşleri nasıldır?
10. Sınıf öğretmeni adaylarının özel eğitim gerektiren çocukların kaynaştırılmasının normal gelişim gösteren çocuklara olumlu/olumsuz etkisine ilişkin görüşleri nasıldır?
11. Sınıf öğretmeni adaylarının zihin engelliler sınıf öğretmeni olmak için açılan sertifika programları hakkındaki görüşleri nasıldır?
12. Sınıf öğretmeni adaylarının bireyselleştirilmiş eğitim programı (BEP) ve özel eğitimle ilgili bazı temel bilgiler hakkında herhangi bilgiye sahip midir?

1.2.Amaç

Bu araştırmanın amacı, sınıf öğretmeni adaylarının özel eğitim gerektiren çocukların eğitimi ile ilgili yeterliklerini ortaya çıkarmak ve bu görüşler doğrultusunda gerekli yerlere konuyla ilgili öneriler sunmaktır. Öğretmen adaylarının yeterliklerini belirlemeye yönelik yapılan araştırmada dikkate alınan unsurlar; adayın

yaş aralığı, cinsiyeti, özel eğitim gerektiren bir yakını veya tanıdığı olup olmaması, özel eğitim veya kaynaştırma dersi alıp almaması gibi değişkenlerdir.

Bu temel amaca bağlı olarak ayrıca sınıf öğretmeni adaylarının özel eğitim gereksinimi olan çocuklara bakış açıları, kaynaştırmayla ilgili bilgi, görüş ve düşünceleri, özel eğitim veya kaynaştırma dersi alanların ve bu dersi almayanların yeterlikleri arasındaki farklılıklara, özel eğitim gerektiren çocuklarla ilgili bilgi ve deneyim edinmeyi isteyip istememe durumları konularında da görüşleri alınmıştır.

Bilindiği gibi eğitim insanın toplum içinde kendine yer edinebilmesini sağlayan, insanın çeşitli kişisel ve sosyal yönlerini geliştirmesine olanak sağlayan ömür boyu süren bir süreçtir. Her birey yaşadığı toplumun olanakları aracılığıyla eğitim-öğretim süreçlerine katılmak durumundadır. Toplumlardaki eğitim-öğretim olanakları; bireyin kendini gerçekleştirmesinde, gizil güçlerini ortaya çıkarmada başat unsurdur. Bu gizil güçleri ortaya çıkaracak anahtar da öğretmenler de gizlidir. Bir öğretmen öğrencisine ne kadar uygun model olur ve onu önemsediğini ona hissettirirse öğrencinin kendini gerçekleştirmesine o denli yardımcı olur.

Ülkemizde bu noktada özellikle sınıf öğretmenlerine büyük görev düşmektedir. Kaynaştırma uygulaması adı altında, akranlarından bazı farklılıkları ve özel gereksinimleri olan öğrenciler de normal gelişim gösteren akranlarıyla bir arada eğitim almaktadırlar. Bu eğitim öğrencinin normal gelişim gösteren akranlarından soyutlanmaması açısından oldukça önemlidir.

Kaynaştırma uygulaması aynı zamanda normal gelişim gösteren çocuklara da bireysel farklılıklara saygı duyma, empati duygusu geliştirme, duyarlı olma gibi daha birçok sosyal beceriyi kazandırır. Normal gelişim gösteren çocukların özel gereksinimli arkadaşlarına karşı bu duyarlılığı kazanmasında başat unsur öğretmenlerinin tutumudur. Özellikle küçük yaşlarda kaynaştırma öğrencilerine karşı olumlu tutum edinen çocuk ilerleyen dönemlerde bu farkındalığın katkısını görecektir.

Bu noktada ilkokul sıralarında yapılan kaynaştırma uygulamalarında sınıf öğretmenlerine büyük görevler düşmektedir. Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma öğrencilerine yaklaşımı, tutumu, nasıl bir yol izleyeceğini bilmesi diğer öğrenciler

için ve özel gereksinimli öğrenci için oldukça önemlidir. Sınıfında bulunan özel gereksinimli öğrenciye nasıl davranması gerektiğini bilen bir öğretmen süreci olumlu bir şekilde yönetmeyi ve olumlu sınıf iklimi sağlamayı başarabilecektir.

Sınıf öğretmenlerinin bu süreci iyi yönetebilmeleri için henüz öğretmen adayı iken fakültelerinde özel eğitim ve kaynaştırma konusunda iyi bir eğitim almaları gerekmektedir. Bu eğitim teorik olduğu kadar uygulamalı bir süreci de beraberinde getirmelidir. Ayrıca sınıf öğretmenlerinin sertifika yoluyla zihin engelliler sınıf öğretmeni unvanı almaları da henüz öğretmen adayı iken özel eğitim konusunda donanımlı olmaları gerektiğini ortaya koymaktadır. Bu gerekliliklerden yola çıkılarak sınıf öğretmenlerinin henüz öğretmen adayı iken konuyla ilgili yeterliklerinin saptanması alan yazına katkı sağlanması amaçlanmıştır.

Yapılan alan yazın taramasında konuyla ilgili herhangi bir araştırmaya rastlanmamıştır. Yapılan araştırmalar daha çok okul öncesi öğretmenlerinin ve sınıf öğretmenlerinin kaynaştırmaya ve özel gereksinimli öğrencilere bakış açısına yöneliktir. Özellikle öğretmen adaylarının yeterliklerini belirlemeye yönelik yapılan araştırmalar oldukça sınırlıdır. Oysa çocuğun kişiliğinin temellerinin atıldığı ilkokul dönemi oldukça önemlidir. Özel gereksinimli öğrencilerin bu dönemde kaynaştırma uygulamasında alanında yetkin sınıf öğretmenleriyle olması öğrencinin akademik ve sosyal hayatını olumlu etkileyecektir. Tüm bu gerekliliklerden yola çıkılarak sınıf öğretmenlerinin henüz öğretmen adayı iken konuyla ilgili yeterliklerinin ortaya konulması amaçlanmıştır. Bu amaçlara dayanarak öğretmen adaylarının özel eğitim gerektiren çocuklara yönelik var olan yeterlikleri araştırılacak araştırma sonunda durum tespiti yapılarak gerekli öneriler sunulacaktır. Yapılan bu araştırmanın alan yazına ve uygulamaya dönük olarak üniversite ders programlarına önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.

1.3.Önem

Toplumdaki her birey eğitim-öğretim hakkından yararlanma hakkına sahiptir. Sosyal devlet anlayışı görülen toplumlarda devlet açtığı veya desteklediği okullarla vatandaşlarına eğitim-öğretim hizmeti sunmaktadır. İstisnasız her birey bu eğitim-

öğretim hizmetinden gerekli şartları taşıdığı hallerde ülkemizde de yararlanabilmektedir.

Ülkemizde her bireye sunulan eğitim-öğretim hizmetleri 1983'te yürürlüğe giren Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanunu'yla da kaynaştırma uygulamasını bünyesine dâhil etmiştir. Özel gereksinimli bireyler de aldıkları tanıya uygun olarak akranlarıyla aynı sınıfta eğitim-öğretim faaliyetlerinden yararlanmaktadırlar. Özel gereksinimi olan bu çocukların yaşıtlarıyla aynı ortamda eğitim-öğretim faaliyetlerinden yararlandığı durum kaynaştırma uygulamasıdır. Kaynaştırma, özel gereksinimli çocuğun topluma katılmasını sağlayacak, kendini akranlarından soyutlamasının önüne geçebilecek bir uygulamadır. Kaynaştırmanın amacına ulaşabilir olarak uygulanması için eğitim-öğretim ortamında bazı hususlara dikkat edilmelidir.

Bu hususların en başında öğretmenin kaynaştırma uygulamasının ne olduğunu, nasıl uygulanması gerektiğini, öğrenciler için faydalarının neler olduğunu yani kaynaştırmanın önemini tam anlamıyla bilmesi gelmektedir. Ayrıca öğretmenin kimlerle iş birliği yapması gerektiğini bilmesi de kendini süreç boyunca yalnız hissetmemesini sağlayacaktır.

Özel gereksinimli çocukların kaynaştırma sürecinde eğitim-öğretim hayatları boyunca edinecekleri akademik bilginin çekirdeğini oluşturan ilkokul yılları oldukça önem taşımaktadır. Çocuk bu dönemde kişiliğinin ve eğitim yaşamının temelini atacak olduğundan özellikle sınıf öğretmeninin gerekli donanıma sahip olması gerekmektedir. Sınıf öğretmeni bu süreci ne kadar iyi düzenler, sınıf iklimini ne kadar ılımlı hale getirirse, bu durum kaynaştırma öğrencisinin akademik ve sosyal gelişimine aynı oranda katkı sağlayacaktır. Sınıf öğretmeni bu süreçte aileyle, sınıfta normal gelişim gösteren diğer çocuklarla, okuldaki diğer öğretmen ve yöneticilerle ne kadar iş birliği içinde olursa süreç kolaylaşacaktır.

Kaynaştırmanın başarısında önemli role sahip olan sınıf öğretmenleri; her türlü sınıf koşullarında, engelli öğrencilerin normal gelişim gösteren öğrencilerin bulunduğu sınıfa kaynaştırılmasında hem sınıfın sosyal atmosferi hem de davranışları açısından güçlü bir arabulucu özelliği taşımaktadır (Dönmez, Avcı, Aslan, 1997).

Ayrıca son yıllarda sınıf öğretmenlerinin belli bir kurs saati sonunda sertifika alarak özel gereksinimli çocuklarla çalışmaları sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma ve özel eğitim konusundaki bilgi, görüş ve deneyimlerinin önemini arttırmıştır.

Bu araştırmada da sınıf öğretmenlerinin gerek kaynaştırmadaki rolleri gerek sertifika alarak edindikleri özel eğitim öğretmenliği yapma durumları göz önüne alınarak henüz öğretmen adayıyken yeterlikleerini belirlemenin önemli olacağı düşünülmüştür. Ayrıca araştırma ilköğretim okullarında görev yapacak olan sınıf öğretmenlerinin genel olarak özel eğitim gerektiren çocukların eğitimi, kaynaştırmaya ilişkin bilgi ve tutumları ve zihin engelliler sınıf öğretmenliği sertifika programına bakış açıları gibi birçok konu arasındaki ilişkiyi anlayabilmek açısından önemlidir. Yapılan kaynak taramasında öğretmen adaylarıyla ve hali hazırda ilköğretim okullarında çalışan öğretmenlerle kaynaştırma konusunda tutumlarının belirlenmeye çalışmaların yapılmış olduğu görülmüştür. Fakat sınıf öğretmeni adaylarının özel eğitim gerektiren çocukların eğitimine ilişkin yeterlikleri konulu bir çalışma yapılmamış olup, konuyla ilgili böyle bir yüksek lisans tezine rastlanmamıştır. Bu durum araştırmanın önemini artırmaktadır. Bu çalışmadan elde edilen sonuçların, sınıf öğretmeni adaylarına henüz öğretmen adayı iken özel eğitim konusunda verilmesi gereken derslerin niteliğinin ve etkililiğinin artırılması konusunda yardımcı olacağı ve alan yazına büyük yarar sağlayacağı umulmaktadır.

1.4.Sayıltılar

1. Araştırmada veri toplama aracı olarak kullanılan “Görüşme Formunun”, sınıf öğretmeni adaylarının özel gereksinimli çocukların eğitimine yönelik yeterliklerini ortaya koyacak nitelikte olduğu varsayılmıştır.
2. Araştırmada yapılan odak grup görüşmesinde sorulan sorulara öğretmen adayları tarafından verilen yanıtların doğru, samimi ve yansız olduğu varsayılmaktadır.

1.5.Sınırlılıklar

1. Bu araştırma, 2014-2015 eğitim-öğretim döneminde Edirne ili Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği bölümünde öğrenim gören 1, 2, 3 ve 4. sınıf öğrencilerinin verdikleri yanıtlar ile sınırlıdır.
2. Araştırmaya katılan katılımcıların yanıtlarından elde edilen bulgular, Genel Bilgi Formu'nun, Anketin ve Odak Grup Görüşmesi sorularının ölçtügü maddelerle sınırlıdır.
3. Araştırmada kullanılacak olan tarama modelinin sınırlılıkları bu araştırmanın sınırlılığını oluşturmaktadır.

1.6.Tanımlar

Özel Eğitim: "Özel gereksinime gerek duyan öğrencilerin kendileri için gerekli olan gereksinimleri dikkate alınarak, özel olarak hazırlanmış olan uygun mekânlarda bu konuda yetişen eğitim personeli tarafından eğitilmesine özel eğitim denir" (573 Sayılı Özel Eğitim Hakkında KHK). https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2012_10/10111011

Özel Eğitim Gerektiren Birey: 573 Sayılı Özel Eğitim Hakkındaki Kanun Hükmündeki Kararname'de, özel gereksinimli çocuk, "çeşitli nedenlerle bireysel özellikleri ve eğitim yeterlilikleri 9 açısından akranlarından beklenilen düzeyden anlamlı farklılık gösteren birey" olarak tanımlanmıştır (MEB, 1997).

Kaynaştırma Eğitimi: Kaynaştırma; engelli öğrencileri engel derecesine göre ortaya çıkan ihtiyaçları okullarında veya sınıflarında karşılamak üzere ailesinin de görüşleri alınmak suretiyle, normal okullarda akranlarıyla birlikte eğitilmesidir (Sarı, 2002).

Öğretmenlik Mesleği: Türk Eğitim Sistemi'nde "1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nun 43. Madde'sine" göre öğretmenlik mesleği, "devletin eğitim, öğretim ve bununla ilgili yönetim görevlerini üzerine alan özel bir ihtisas mesleği" olarak tanımlanmaktadır (MEB, 1973).

Bozukluk / Zedelenme: Bireyin doğum öncesi, doğum anı ve doğum sonrası oluşan çeşitli etmenlerle, organlarının işlevlerini yerine getirmede ve görevlerini yapmada etkili olan zorlanım durumu (Ataman, 2003).

Yetersizlik / Güçlük: Bozukluğun herhangi bir etkinliği normal sınırlarda kabul edilen bireyler gibi yerine getirmede sınırlılık oluşturması. (Örneğin bacağı olmadığı için yürüyememesi) (Akçamete, 2010).

Engel - Özür: Bir güçlük ya da yetersizliği olan bir bireyin çevre ile etkileşiminde yaşına, cinsiyetine, sosyal ve kültürel faktörlere bağlı olarak normal kabul edilen bir rolü yerine getirmede sınırlılıklara yol açan ya da bireyi alıkoyan bir problem durumu (Akçamete, 2010).

Engel: Kişinin çevreye uyum sağlayamamasını kapsar. Kişinin yetersizliği nedeniyle çevreye uyum sağlayamamasından kaynaklanmaktadır. (Ataman,2003).

1.7. Kısaltmalar

MEB: Millî Eğitim Bakanlığı

UNESCO: Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu

RAM: Rehberlik Araştırma Merkezi

BÖLÜM II

2. KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1.Özel Eğitim

Alan yazında özel eğitim ile ilgili birçok tanımlama yapılmıştır, bunlardan bazıları şöyledir;

Özel Eğitim Hizmetler Yönetmeliği'ne (2000) göre, özel eğitim, özel eğitim gerektiren bireylerin eğitim ve sosyal gereksinimlerini karşılamak için özel olarak yetiştirilmiş personel, geliştirilmiş eğitim programları ve yöntemleri ile özel eğitim gerektiren bireylerin bireysel yeterliliklerine dayalı, gelişim özelliklerine uygun ortamlarda sürdürülen eğitim olarak tanımlanmaktadır (MEB, 2000).

Özel eğitim, 31.05.2006 Tarihli Kanun Hükmünde Kararname'de (KHK/573) ise şöyle tanımlanmaktadır: "Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin eğitim ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamak için özel olarak yetiştirilmiş personel, geliştirilmiş eğitim programları ve yöntemleri, bu bireylerin tüm gelişim alanlarındaki özellikleri ile akademik disiplin alanlarındaki yeterliliklerine dayalı olarak uygun ortamlarda sürdürülen eğitimdir."

Özel eğitim özel gereksinimi bulunan bireylere yetenek ve engelleri doğrultusunda hizmet vererek toplumla uyumlu ve bağımsız yaşayabilmelerini amaçlayan eğitimdir (Ataman, 2005).

Bireylerin, zihinsel, iletişim, devim ve uyumsal gelişim alanlarında önemli eksiklik oluşturan durumların ortadan kaldırılması ya da etkisinin en aza indirilmesi amacıyla eğitsel değişkenlerin düzenlenmesi uğraşısına özel eğitim denir (Eripek ve diğerleri, 2002).

Özel eğitim; normal olarak kabul edilen bireylerden çeşitli özellikleri bakımından olağandışı farklılık gösteren ve özel eğitim gerektiren bireylere verilen eğitimdir (Sargın,2003).

Özel eğitim, özel eğitim gerektiren bireylerin eğitim ihtiyaçlarını karşılamak için özel olarak yetiştirilmiş personel, geliştirilmiş eğitim programları ve yöntemleri ile onların özür ve özelliklerine uygun ortamlarda sürdürülen eğitim olarak tanımlanmaktadır (Demirkıran, 2005).

Ilıcak (2002) ise özel eğitimi, özel eğitim gerektiren bireylerin eğitim gereksinimlerini karşılamak için özel olarak yetiştirilmiş personel, geliştirilmiş eğitim programları ve yöntemleri ile onların özür ve özelliklerine uygun ortamlarda sürdürülen eğitim olarak tanımlamaktadır.

2.2.Özel Eğitimin Temel İlkeleri

573 Sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmündeki Kararname'de özel eğitimin ilkeleri şu şekilde sıralanmaktadır:

a. Özel eğitim gerektiren tüm bireyler, ilgi, istek, yeterlilik ve yetenekleri doğrultusunda özel eğitim hizmetlerinden yararlandırılırlar.

b. Özel eğitime erken başlamak esastır. Engelli bireylerin engelinin erken fark edilerek tanının erken konulması ve eğitime başlanması engelli bireyin gelişimi açısından önemlidir. Erkenlikten kastedilen özrün fark edildiği zamandır. Erken farkına varabilme uzman tanısı gerektirmektedir. Uzmanlar ve gerekli ortamlar sağlandığında erken tanı doğum öncesi dönemde bile yapılabilmektedir.

c. Özel eğitim hizmetleri, özel eğitim gerektiren bireyleri sosyal ve fiziksel çevrelerinden mümkün olduğu kadar ayırmadan planlanır ve yürütülür.

d. Özel eğitim gerektiren bireylerin, eğitim performansları dikkate alınarak, amaç, muhteva ve öğretim süreçlerinde uyarlamalar yapılarak diğer bireylerle birlikte eğitilmelerine öncelik verilmelidir. Bir arada eğitim yoluyla engelli çocuklar, normal gelişim gösteren çocuklarla bir arada yaşamayı ve sosyal kuralları öğrenebilirler.

e. Özel eğitim gerektiren bireylerin her tür ve kademedeki eğitimlerinin kesintisiz sürdürülebilmesi için her türlü rehabilitasyonlarını

sağlayacak kurum ve kuruluşlarla iş birliği yapılır. Burada eğitim ve rehabilitasyon hizmetlerinin aynı birimlerde yapılabileceği vurgulanırken, iş birliği sağlama sorumluluğu bireyin eğitim aldığı kuruma verilmektedir.

f. Özel eğitim gerektiren bireyler için bireyselleştirilmiş eğitim planının geliştirilmesi ve eğitim programlarının bireyselleştirilerek uygulanması esastır. Bu ilke özel eğitim bireyin ihtiyaçlarından hareketle planlanarak yürütülmesini öngörmekte, bu amaçla her birey için ayrı ayrı bireyselleştirilmiş eğitim planı yapılmasını ve çerçeve programların bireyselleştirilerek uygulanmasını esas kabul etmektedir.

g. Ailelerin özel eğitim sürecinin her boyutunda aktif katılımının sağlanması esastır. Bu ilkede ailelerin rolü vurgulanmakta ve ailelerin tanılama dâhil, özel eğitim gerektiren bireylerin her aşamasına aktif olarak katılımı ve söz sahibi olması gerekli görülmektedir.

h. Özel eğitim politikalarının geliştirilmesinde, özel eğitim gerektiren bireylerin örgütlerinin görüşlerine önem verilir. Gönüllü kuruluşların eğitimdeki rolünün giderek artma eğilimi göstermesinin bir yansıması olarak özel eğitim politikalarının katılımı sağlanmaktadır.

i. Özel eğitim hizmetleri, özel eğitim gerektiren bireylerin, toplumla etkileşim ve karşılıklı uyum sağlama sürecini kapsayacak şekilde planlanır. (MEB, 2000).

2.3 Özel Eğitimin Amaçları

Özel eğitim, Türk Millî Eğitiminin genel amaç ve temel ilkeleri doğrultusunda, özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin;

“a) Toplum içindeki rollerini gerçekleştiren, başkaları ile iyi ilişkiler kuran, iş birliği içinde çalışabilen, çevresine uyum sağlayabilen, üretici ve mutlu bir vatandaş olarak yetişmelerini,”

“b) Toplum içinde bağımsız yaşamaları ve kendi kendilerine yeterli bir duruma gelmelerine yönelik temel yaşam becerilerini geliştirmelerini,”

“c) Uygun eğitim programları ile özel yöntem, personel ve araç - gereç kullanarak; eğitim ihtiyaçları, yeterlilikleri, ilgi ve yetenekleri doğrultusunda üst öğrenime, iş ve meslek alanlarına ve hayata hazırlanmalarını amaçlar”. *http://mevzuat.meb.gov.tr/html/26184_0.html, (15.12.2014)*

2.3.1. Eğitim ile İlgili Yasalarda Özel Eğitim

1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu;

Madde 8: Özel eğitime ve korunmaya ihtiyacı olan çocukları yetiştirmek için özel önlemler alınır.

222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu;

Madde 12: Zorunlu ilköğrenim çağında bulundukları halde, zihnen, bedenen, ruhen ve sosyal bakımdan özürlü olan çocukların özel eğitim ve öğrenim görmeleri sağlanır.

625 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu;

Gerçek ve tüzel kişiler özel eğitim gerektiren bireylerin eğitim-öğretimleri için uygun olarak özel okul veya kurum açabilirler.

573 sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname’de;

Erken çocukluk dönemi eğitimi geliştirilerek, bu eğitiminde ailelerin bilgilendirilmesi ve desteklenmesi temeline dayalı olarak, okulöncesi eğitim özel eğitim gerektiren çocuklar için zorunlu eğitim kapsamına alınmıştır. Aile eğitimi önem kazanmakta, ailelerin eğitim sürecine aktif katılımlarını sağlayacak tedbirler alınmaktadır. Ailelere verilecek eğitimin nerede, ne zaman nasıl yapılacağı konusunda temel kriterler belirlenerek; aile eğitimi ve aileye danışmanlık hizmetlerinin verilmesine ilişkin yükümler açık bir şekilde yer almaktadır.

T.C. 1982 Anayasasının 42. Maddesinde

“Devlet, durumları sebebiyle özel eğitime muhtaç olanları topluma yararlı kılacak tedbirleri alır.” hükmü yer almaktadır.

2.3.2. Özel Eğitimin Tarihi Gelişimi

Tarihin hemen her devrinde gelişimi diğerlerinden farklı insanların var oldukları düşünülürse, özel eğitimin tarihçesinin de çok eski zamanlara kadar uzandığı söylenebilir. Özel gereksinimli çocuklara yönelik tutum ve davranışlara ilişkin tarihsel bilgiler antik çağlara kadar uzanmaktadır. Özel eğitim gereksinimi olan bireylere götürülen hizmetlerin M.Ö. 4. Yüzyıla kadar uzandığı, ilk girişimlerin Anadolu Uygarlığında filizlendiği ve Kayseri yöresindeki Aziz Basilin'in ilk körler hastanesini açmasıyla başladığı belirtilmektedir. Daha sonra yine görme engellilerle ilgili olarak M.Ö. 308'de Mısır'da, M.S. 5. Yy da Suriye'de benzer çalışmalara rastlanmıştır (Güvenilir ve Büyüköztürk 1991).

İlkel toplumlarda kişinin kabul görmesi için herhangi bir özelliğe sahip olması ve ihtiyaçlarını kendi kendine karşılaması gerektirmektedir. Bakım ve korunma için başkasına bağımlı olan kişi, toplum tarafından dışlanmakta ve başkalarının yardımına ihtiyaç duyduğu için topluma yarar sağlayamayacağı düşünülmektedir (Şahin, 2003).

Özel gereksinimli bireyler için tarihsel gelişim 4 temel dönemde incelenmektedir:

1. Dönem: Büyük Dinler Öncesi Dönemi

Tek tanrılı dinlerin ortaya çıkmasına kadar geçen dönemde normal insanlardan farklı doğan bebekler veya normal gelişim göstermeyen çocuklar ya öldürülürmüş ya da kaderine terk edilmiştir.

2. Dönem: Büyük Dinlerin Yayıldığı Dönem

Hıristiyanlık, Müslümanlık gibi büyük dinlerin ortaya çıkması ve yayılması ile birlikte farklı özellikler taşıyan engelli bireylere acınarak yaklaşılmış ve bu bireyler korumaya alınmıştır (Güven, 2003).

3. Dönem: Eğitim ve Kurumlaşma Dönemi

18. ve 19. yüzyıllarda engellilerin eğitimine önem verilmeye başlanmıştır. Çeşitli bireysel çalışmalar özel eğitim ve engelliler için önemli başlangıçlardır. Aşağıda bu çalışmalara bazı örnekler verilmiştir:

Jean Marc Gespard Itard (1775-1838), Bir Fransız olan Itard ormanda bulunan 12 yaşında, Victor ismi verilen zihinsel engelli bir çocuğu eğitmeye çalışmıştır. Thomas Hopkins Gallaudet (1787-1851), İşitmeyenler için ilk defa parmaklarla dokunarak okuma sistemini geliştirmiştir.

Louis Braille (1809-1852) Kendisi de kör bir Fransız olan Brailee kör olan insanların kullanabilecekleri, kabartılmış altı nokta esasına dayanan parmaklarla dokunarak okuma sistemini geliştirmiştir. Alfred Binet (1857-1911) Yine bir Fransız olan Binzet zekânın ölçülebileceğini savunarak ilk defa zekâ testi hazırlamıştır.

Maria Montessori (1870-1952) Bir İtalyan doktor olan Montessori, eğitimcilerin çok iyi bildikleri yapılandırılmış eğitim materyallerini ilk defa zihinsel engelli çocukların eğitimi için geliştirmiş ve kullanmıştır. Anna Freud (1895-1982) Avusturyalı olan Freud, duygusal problemleri olan çocuklara psikanaliz yöntemiyle yaklaşmaya çalışmıştır.

Bireysel çalışmalara paralel olarak işitme, görme ve zihinsel engelli çocukların eğitimlerine yönelik özel eğitim veren bazı okulların kurulduğu görülmektedir. Bu okullar daha çok yatılı ve şehirlerin dışında toplumdan izole edilmiş okullardır.

Aşağıda bu tür okullarla ilgili bazı ilk örneklerden bahsedilmiştir:

1755 İlk defa Fransa'da işitmeyenler için bir okul açılmıştır.

1784 Fransa'da görmeyenler için bir okul açılmıştır.

1817 ABD'de işitmeyenler için ilk defa bir okul açılmıştır.

1829 ABD'de görmeyenler için bir okul açılmıştır.

1860 ABD'de zihinsel engelliler için okullar açılmıştır. (Baykoç,2010).

2.3.3. Türkiye'de Özel Eğitim

Özel eğitim; fiziksel, zihinsel, iletişimsel, sosyal ve duygusal gelişimlerindeki özellikler nedeniyle normal gelişimden farklılık gösteren ve normal eğitim/öğretimden yararlanamayan, kısmen yararlanan veya yararlandığı halde destek programları ile eğitimlerini devam ettirebilen bireyler için; özel yetiştirilmiş

elemanlar tarafından ekip anlayışıyla sunulan, özel yöntem ve araçlarla gerekirse özel mekânlarda her özel gereksinimli grup için farklı olarak geliştirilmiş özel programlarla verilen eğitimdir (Baykoç-Dönmez, 2010).

Türkiye'de özel eğitim alanında yapılan çalışmaların başlangıcı çok eski dönemlere dayanmaktadır. Osmanlı Devleti döneminde insan hakları gibi kavramlar söz konusu olmamakla birlikte, engellilerin yaşlılar evinde koruma altına alındığı, yetenek ve becerilerine uygun işlerde çalıştırıldıkları dikkati çekmektedir. Bunun yanı sıra Osmanlı Devleti dönemindeki Enderun mektepleri dünyada üstün zekâlı çocukların eğitiminin ilk sistemli seçim, eğitim ve istihdam örneği olarak görülmektedir (Anonim, 1999).

Türkiye'de sistemli ilk özel eğitim hizmetleri, 1889'da İstanbul Sultanahmet'te Grati Efendi tarafından İstanbul Ticaret Mektebinin bir bölümlünde sağırlar okulunun açılmasıyla başlamıştır. Bir yıl sonra bu okula görme engelliler için bir bölüm eklenmiştir. Görme engelliler ile ilgili bölüm yaklaşık 30 yıl eğitim ve öğretimine devam ettikten sonra 1919'da kapatılmıştır. İzmir'de 1921 yılında körler okulu kurulmuş ve bunu 1923 yılında İzmir'de kurulan sağırlar okulu izlemiştir. Önceleri Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığına bağlı olan bu okullar, 1950 yılında Millî Eğitim Bakanlığına bağlanmıştır (Güven, 2003).

2.3.4. Özel Gereksinimli Çocuklar/Özel Eğitim Gerektiren Çocuklar

Her çocuğun benzer özellikleri yanı sıra kendine özgü farklı özellikleri de bulunmaktadır. Bazı çocuklar çeşitli özellikleri nedeniyle zıplamakta, koşmakta hatta oyun oynamakta zorlanabilmektedirler. Akranlarından beklenen düzeyde anlamlı farklılık gösteren çocuklar, özel eğitim gerektiren çocuklar olarak nitelendirilmektedir (Aral ve Gürsoy 2009).

Özel eğitim gerektiren çocuklar, beden, zihin, dil, duygu, sosyal özellikleri ve durumlarındaki olağan dışı ayrılıklar nedeniyle normal eğitim hizmetinden yararlanamayan ya da kısmen yaralanabilen, bu nedenle potansiyellerinin ortaya çıkabilmesi için özel eğitim ve ilgili hizmetlere gereksinim duyan çocuklardır (Demir, 2004).

2916 sayılı Kanun'a (1983) göre, özel eğitim gerektiren bireyler ''beden, zihin, ruh, duygu, sosyal ve sağlık özellikleri ve durumlarındaki olağan dışı ayrılıkları sebebiyle normal eğitim hizmetlerinden yararlanamayan 4-18 yaş grubundaki çocuklardır'' olarak tanımlamaktadır.

573 sayılı KHK'de (1997) ise, çeşitli nedenlerden dolayı bireysel özellikleri ve eğitim yeterlilikleri açısından, yaşıtlarından belirgin bir biçimde farklılıklar gösterenler özel eğitim gerektiren bireyler olarak tanımlanmıştır.

Millî Eğitim Bakanlığı Özel eğitim Hizmetleri Yönetmeliğinde (2004) özel eğitim gerektiren çocuklar şu şekilde tanımlanmıştır; "Çeşitli nedenlerle, bireysel özellikleri ve eğitim yeterlilikleri açısından akranlarından beklenilen düzeyde anlamlı farklılık gösteren bireydir".

Sucuoğlu ve Kargın' a (2006) göre ise, çeşitli gelişim alanlarında yetersizlikleri ve farklılıkları bulunan bireyler özel eğitim gerektiren bireylerdir. Bu bireyler genel olarak yetersizliklerine göre gruplanmakta ve zihin engelli, işitme engelli, fiziksel engelli, otistik ve öğrenme güçlüğü gibi isimlerle adlandırılmaktadırlar.

2.3.5. Özel Gereksinimli Bireylerin Gereksinimleri

Barut' a (2003) göre özel gereksinimli bireylerin gereksinimleri şu başlıkları altında toplanabilir:

Sosyal Gereksinimler: Özel gereksinimli çocukların kendilerini güç duruma sokmayacak ya da başkalarını rahatsız edici bir duruma düşmeyecek sosyal ilişkiler kurmaları sağlanmalıdır. Sosyal davranma bir toplumda kabul veya reddedilmenin dönüm noktasıdır ki kişinin nasıl davranması gerektiğini vurgular. Çocuklar küçükken lütfen, teşekkür ederim demesini, parmakları yerine kaşık ve çatalla yemesini, giyinmesini, tuvalet kullanmasını ve diğer özgün davranış şekillerini öğrenirler.

Öğrenme: Bütün diğer çocuklar gibi özel gereksinimli çocuklar da insan davranışlarının gereklerini mümkün olduğu kadar çabuk öğrenmelidirler. İnsan davranışı öğrenilmiş bir davranıştır. Basit olarak konan bazı kurallar ve tepkiler

bağlantılı olmalıdır. Kural ve tepki arasındaki bağlantı duruma bağlı olarak ya kuvvetlendirilebilir ya da zayıflatılabilir. Özel gereksinimli çocuklara toplumca kabul edilebilir olumlu davranışlar kazandırılmalı ve hâlihazırda ve var olan istendik davranışları pekiştirilip, sıklıkları arttırılmalıdır.

Disiplin: Özel gereksinimli çocuklar da normal çocuklar gibi disipline gereksinim duyarlar. Çoğunlukla özel gereksinimli çocuklara acınır, onlara daha çok sempati duyulur ve yaşıtlarına oranla daha az sorumluluk verilir. Bu durum kendi kendine yeterliğin, bağımsızlığın, kişiliğin gelişmesini desteklemediği gibi aksine zayıf ve bağımlı bir kişiliği yerleştirir ve bazen de tahammül edilmez zorba bir kişiliğin gelişmesine yol açar. Böyle kişiler bir yetişkin olarak kişinin yaşamda karşılaşacağı hayat yarışına hazır değildirler.

Özel gereksinimli çocuklar otoriteyi kabul etmeyi erken yaşlarda öğrenmelidirler. Kendilerini çelişkiye düşürecek ve mutsuzluklarına, bazen de korkmalarına neden olabilecek davranışlarını kontrol etmeyi öğrenmelidirler. Ana-babalar bu çocuklara, insanlara ve olaylara karşı nasıl davranmaları gerektiğinin erkenden öğretmeye başlamalıdırlar. Özel eğitim gerektiren çocuklar diğerlerinin haklarını çiğnememeleri gerektiğini küçük yaşlarda öğrenmeye başlamalıdırlar.

Öz Kavramı: Benliğinden haberdar olma özel gereksinimli çocuğun temel gereksinimidir. Benlik kavramı doğuştan var olan bir kavram olmayıp deneyimlerle kazanılır. Yetersizlikleri olan kişiler, çevrelerindekiler onları küçük gördükleri için kendilerini küçük görme eğilimindedirler. Bu çocukları yaşama hazırlarken, fazla bir şey yapılmayabilir fakat bu çocuklara kendi kendilerine değer verme öğretilebilir.

Öz Güven: Kendine güvensizlik özel gereksinimli çocuğun gelişmesini güçleştiren diğer birçok engelden daha zararlıdır. Güven geliştirmenin ilk basamaklarından biri kendini kabul etme ve değerli olduğuna inanmakta yatar. Özel gereksinimli çocukların durumlarının ayrıcalığını kabul etmeyi öğrenmeye gereksinimleri vardır. Eğer bir yetersizlikleri varsa, onunla birlikte yaşayabilmeyi öğrenmeleri gerekir ki bu yetersizlik daha az engelleyici olsun. Eğer bu çocuklar içinde bulundukları durumda yaşamayı öğrenemezlerse daha büyük kişisel ve toplumsal sınırlamalar doğacaktır. Ailelerin bu çocukların değerli olduklarını ve

yalnızca farklı olmalarının onların istenmediği anlamına gelmediğini hatırlayarak onlara yardımcı olmaları gerekir.

Güvenlik: Özel gereksinimli çocuklarla çalışırken hem fiziki hem duygusal güvenliğin korunması temel ilke olarak ele alınmalıdır. Bu çocuklar gereksiz fiziki ve psikolojik acılardan korunmalı ve ayrıcalıkları yüzünden küçük görülmemeli veya dışlanmamalıdır. Bazı çocukların daha onlar hazır olmadan kurallara uymaya zorlandıklarını görmek acı vericidir.

Özel gereksinimli çocuklarla çalışanlar bu çocukların birçoğu için gelişimin yavaş olacağını kabullenmelidirler. Onların duygularının, sorumluluklarının, yeteneklerinin farkında olma ve dünyalarını daha güvenli yapabilmek için bu yeteneklerini kullanmalarına nasıl yardımcı olunacağını bilmek esastır. Durumlara karşı koyma yollarının bilinmesi gibi onların sevdikleri ve sevmedikleri şeyleri bilmek de önemlidir. Bazı çocuklar durumlarının özelliği nedeniyle güvensizlik hissedeceklerdir. Uzmanların rolü onlara güvenli bir çevre hazırlamak için bütün olanakları kullanmaktır.

Suç ve Korkudan Uzak Olma: Aşırı suçluluk duygusu veya ceza güvensiz çocuğa keder verecek duygulardır. Bu çocuklar aileye ait olduğunu hissetmeye muhtaçlar. Aynı zamanda istenildiklerinden ve merak edildiklerinden emin olmalıdırlar. Kendilerini sabit bir tehlike içindeymiş gibi hissetmemelidirler. Onlara bakan ve anlayan birine güvenme gereksinimi duyarlar. Suçluluk duygusu utanmaktan doğabilir. Bu çocuklar görünüşleri veya davranışları yüzünden utangaç olabilirler. Oldukları gibi kabul edilip, saygı görmelidirler. Kendilerini bir yük veya yetersizliklerini bir ceza olarak hissetmelerine fırsat verilmemelidir.

Bireysel Gelişme Özgürlüğü: Özel gereksinimli çocukların da normal çocuklar gibi kendi kapasitelerine göre büyüme ve gelişmelerine olanak sağlanmalıdır. Onları yargılamak için yerleşmiş olan normlar kullanılmamalıdır. Kendi standartları olmalıdır. Bazılarının gelişimlerini artırmak için özel gayret gerekeceğini kabul etmek çok önemlidir. Onları normal gelişim gösteren çocuklarla karşılaştırmaktan mümkün olduğu kadar kaçınılmalıdır.

Sağlık Hizmetleri: Çocuğun gelişimine yardımcı olacak sağlık personeli bir ekip halinde çalışmalıdır.

2.3.6. Özel Eğitim Gruplarının Sınıflandırılması

Bu araştırmanın içine dâhil edilen özel gereksinimli bireylerin yetersizlik türleri, Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği (2009)'ne göre şu şekilde açıklanmıştır:

1. Zihinsel Yetersizlik: 18 yaşından önce ortaya çıkan zihinsel işlevler ile kavramsal, sosyal ve pratik uyum becerilerinde anlamlı sınırlılıklar görülen yetersizlik durumudur.
2. Hafif Düzeyde Zihinsel Yetersizlik: Bireyin eğitim dönemi içinde, sınırlı seviyede destek eğitim hizmetleri ve özel düzenlemelere ihtiyacı olması durumudur.
3. Orta Düzeyde Zihinsel Yetersizlik: Bireyin temel akademik, günlük yaşam ve iş becerilerinin kazanılmasında yoğun özel eğitim ihtiyacı olması durumudur.
4. Ağır Düzeyde Zihinsel Yetersizlik: Bireyin öz bakım becerilerinin öğretimi de dâhil olmak üzere yaşam boyu süren, yaşamın her alanında tutarlı ve daha yoğun özel eğitim ve destek hizmet ihtiyacı olması durumudur.
5. Çok Ağır Düzeyde Zihinsel Yetersizlik: Bireyin zihinsel yetersizliği yanında başka yetersizlikleri bulunması nedeniyle öz bakım, günlük yaşam ve temel akademik becerilere sahip olmamasından dolayı yaşamı boyunca bakım ve gözetim ihtiyacı olması durumudur.
6. Ortopedik Yetersizlik: İskelet, kas ve eklemlerdeki hastalık, bozukluk ve yetersizlikten dolayı, bireyin eğitim performansının ve sosyal uyumunun olumsuz yönde etkilenmesi durumudur.
7. Birden Fazla Alanda Yetersizlik: Gelişim dönemi içinde, bireyin eğitim performansını ve sosyal uyumunu yoğun biçimde olumsuz yönde etkileyen, birden fazla alanda görülen yetersizlik durumudur.

8. Süreğen Hastalık: Gelişim dönemi içinde, bireyin, sürekli bakım ve tedavi gerektiren hastalığı nedeniyle eğitim performansının ve sosyal uyumunun olumsuz yönde etkilenmesi durumudur.
9. Otizm: Erken çocukluk döneminde görülmeye başlayan, sosyal etkileşim ve iletişim bozukluğu ile ilgi ve etkinliklerin belirgin sınırlılığı gibi özelliklerle kendini gösteren yaygın gelişimsel bozukluk durumudur. (MEB, 2009).

Engel gruplarına göre Türkiye'de dağılımı ise şöyledir (Anonim, 2004):

Engel grubu	**Dağılım yüzdesi**
Görme engeli	%0,2
İşitme engeli	%0,6
Ortopedik engelli	%1,4
Zihinsel engelli	%2,3
Uyum güçlüğü olanlar	%1
Süreğen hastalığı olanlar	%1
Konuşma güçlüğü olanlar	%3,5
Korunmaya muhtaç olanlar	%2
Üstün ve özel yetenekliler	%2

2.4. Özel Eğitim Gerektiren Bireylerin Eğitimleri

Toplumda her birey eşit haklara sahiptir. Görme, işitme ve diğer alanlarda özel eğitime gereksinim duyan bireyler, diğer bireyler kadar eğitim, sağlık gibi hizmetleri alma hakkına sahiptirler. Özel eğitim bireyler arasında fırsat eşitliği yaratmada ve toplumsal kalkınmada önemli bir rol üstlenmektedir. Bu nedenle özel eğitimin önemi yadsınamaz bir gerçektir (Okur, 2006).

Normal gelişim gösteren bireyler gibi özel gereksinimli bireylerin de eğitimde fırsat eşitliğinden yararlanma hakkı vardır. Özel gereksinimli bireylerin eğitiminde, ayrı eğitimin yer aldığı görülmektedir. Ayrı eğitim, özel gereksinimli bireylerin, özür türüne ve derecesine bağlı olarak geliştirilen özel programlar çerçevesinde, özel eğitim personeli tarafından gerçekleştirilen eğitimdir. Birlikte eğitim ise, özel

gereksinimli ve normal bireylerin bir arada oluğu, normal sınıf öğretmenleri tarafından verilen eğitimdir (Kırcaali-İftar ve Batu, 2005).

Özel gereksinimli olarak tanımlanan bireylerin bedensel özellikleri veya öğrenme becerileri, bu çocukların eğitiminde bireyselleştirilmiş eğitim programlarının hazırlanmasına gereksinim duyacak kadar farklılık gösterebilmektedir (Eripek, 2005).

2.4.1. İşitme Engelli Çocukların Eğitimleri

Ülkemizde işitme engelli çocukların eğitilmesine 1921 yılında başlanmıştır. 1982 Anayasası'ndan sonra Anadolu Üniversitesi'nde İşitme Engelliler Öğretmenliği Anabilim Dalı ve sonrasında diğer üniversitelerde işitme engelliler ile ilgili Anabilim Dalı kurulmuştur. 1980'lerden sonra ülkemizde İşitme Engelliler Okulları ve daha sonra İşitme Engelliler Meslek Liseleri açılmış ve ülkemizde hızla yaygınlaştırılmıştır. Okullar ilk açıldığında büyük bir çaba ile öğrencilerimizin herkesle konuşma yoluyla iletişim kurabilme çalışmalarına yoğunlaşılmıştır. 1990'lı yılların başında Total Communication (karma ya da bütün iletişim yöntemi) kullanılmaya başlanmıştır. Karma yöntemde konuşmayı anlama yanında işaret dilinin kullanımı da yer almaktadır. İşaret dilinin okullarda kullanılması ülkemizde uzun yıllar önerilmedi ancak işitme engelliler veya işaret dilini bilen bireyler kendi aralarında kullanmaktaydılar. Ülkemizde kaynaştırma sınıflarında veya ünitelerinde eğitilen işitme engellilerin olduğu da bilinmektedir. Ülkemizde bazı ilköğretim okullarının bünyesinde açılmış olan işitme engelliler için Özel Öğretim sınıfı olduğu gözlemlenmektedir (Sarı, 2010).

Özel eğitim okullarında işitme engellilere okul öncesi, ilköğretim ve orta öğretim düzeyinde eğitim verilmektedir. Türkiye'de okul öncesi eğitim dışındaki diğer kademelerde işitme engelli çocuklar yatılı olarak eğitim görmektedirler. İşitme engellilerin orta öğrenimlerini normal orta öğretim kurumlarında sürdürmeleri teşvik edilmekte ve bu çocuklardan durumları uygun olanlar meslek liselerine sınavsız girmektedirler. İşitme engelli çocukların genel kültür derslerini takip etmedeki güçlükler göz önünde bulundurularak işitme engelli çocuklar için çok programlı

liseler açılmıştır. Çocuklar genel kültür derslerini çok programlı liselerde, meslek derslerini de normal liselerinde görmektedir (Anonim, 1999).

Akçamete'nin (2003) sınıfında işitme engelli öğrencisi bulunan öğretmenlere ise önerileri şunlardır:

-Konuşurken, ders anlatırken çocukla yüz yüze olmaya çalışın ve normal ses tonunuzla konuşun.

-Cümlelerinizin tam olmasına çalışın.

-Çocuğun dudak okuyabilmesi için en uygun yere oturmasını sağlayın.

-Sınıfınızın ışıklandırılmasını kontrol edin.

-Dersi takip edebilmesi için tepegöz kullanın.

-Ders notlarınızın fotokopilerini çocuğa verin.

-Öğretmeye çalıştığınız kavramları net, anlaşılabilir şekilde açıklayın, örnekler verin ve tahtaya yazın.

-Sık sık işitme engelli çocuğun konuşmaları anlayıp anlamadığını kontrol edin.

--Sınıf tartışmalarında çocukların sırayla konuşmalarını sağlayın.

-Ödevleri hem sözlü hem de yazılı olarak verin.

-Akademik başarısızlıklarının konuşma ve konuşmayı anlama ile ilgili olduğunu unutmayın.

-İşitme cihazı ile işitmesinin normal olacağını varsaymayın.

-Annesinden işitme cihazının çalışıp çalışmadığını nasıl kontrol edebileceğinizi öğrenin.

-Anlamadığı zaman çocuğu soru sorması için cesaretlendirin.

-Bir şey söylemeden ve ders anlatmadan size baktığında, size dikkatini verdiğinden emin olun.

-Çocuğun sosyal sınıf etkinliklerine aktif olarak katılmasını sağlayın.

-Sözlü ödevlerde konuşma becerilerini göz önünde tutarak ödevlerinizde uyarlamalar yapın.

2.4.2. Zihin Engellilerin Eğitimleri

Zihinsel engelli çocuklar için eğitim ortamları arasında normal okul düzenlemeleri içinde özel araç ve gereçlerle özel eğitim hizmeti, özel eğitim danışmanlığı, gezici öğretmenlik, kaynak oda, yarım günlük özel sınıflar, normal okulda özel sınıf, özel ve normal okul düzenlemeleri bulunmaktadır. Ayrıca yatılı okullar, hastanede eğitim ve eve dayalı eğitim düzenlemeleri de zihinsel engelli çocukların yararlanabileceği eğitim ortamlarıdır (Aral ve Gürsoy 2009).

Zihinsel engellilere yönelik eğitim hizmetleri eğitilebilir ve öğretilebilir düzeydeki zihinsel engeli çocukların yeterlilikleri dikkate alınarak planlanmakta ve yürütülmektedir. Eğitilebilir zihinsel engelli çocuklar okul öncesi ve ilköğretimde kaynaştırma eğitimine (özel eğitim sınıfı, yarım zamanlı ya da tam zamanlı kaynaştırma) dâhil tamamlamaları teşvik edilmektedir. İlköğretim programını tamamlayan eğitilebilir zihinsel engelli çocuklar meslek okullarına yönlendirilmektedirler. Meslek okulları sekiz yıllık zorunlu eğitimlerini tamamlayan eğitilebilir düzeydeki zihinsel engellilere hizmet veren ve beceri kazandırmaya yönelik olan okullardır. Öğretilebilir zihinsel engelli çocuklar ise özel eğitim sınıflarında veya özel eğitim okullarında özel eğitime tabi tutulmaktadır. Öğretilebilir düzeyde olan altı on dört yaş grubundaki çocuklara eğitim uygulama okullarında eğitim verilmektedir. Bu okullardaki programlar çocuklara bağımsız yaşam becerileri kazandırmayı amaçlamaktadır (Anonim, 1999).

2.4.3. Ortopedik Engelli Çocukların Eğitimleri

Ortopedik engeli hafif, geçici veya düzeltilebilir olanlar, ek öğretim süreçlerini gerektirecek kadar öğrenme güçlüğü ve zihinsel yetersizliği olmayanlar, bina donanımında aşırı değişiklik yapılmasını gerektirmeyen ortopedik engelli çocuklar, kaynaştırma eğitimi dâhilinde normal okullara ve özel eğitim okullarına yerleştirilmektedirler. Ortopedik engelli çocuğun normal okul ve sınıfa devam etmesi hem engelli hem de normal gelişim gösteren çocuklara çok fazla kazanç

sağlamaktadır. Ortopedik engelli çocuk erken yaşlardan itibaren yaşamdaki sorunları çözmeyi ve yetersizliği olmayanlarla yarışmayı, akranlarıyla iletişim kurmayı ve sosyal davranışları öğrenebilir. Normal gelişim gösteren çocuklar ise sorumluluk almayı, yardımlaşmayı ve farklı özellikte olan çocukların varlığını kabul etmeyi kazanabilirler. Ortopedik engelli çocukların çoğu, günlerinin büyük bir bölümünü normal sınıfta geçirmekte, sadece akademik yardım almak için kaynak odaya gitmektedir.

Ortopedik yetersizliği ya da sağlık sorunu olan öğrenciler normal bir sınıfta olduğu zaman, öğretmenin ilk görevlerinden birisi özel gereksinimli öğrencilerin yetersizlikleri konusunda bilgi edinmektir. Diğer öğrenciler de özel gereksinimli öğrencilerin problemleri konusunda bilgilendirilmeli ve mümkün olduğunca bağımsız olarak işlev görebilmeleri için bu öğrencilere yardım edebilme yolları konusunda bilgi verilmelidir. Buna ek olarak ortopedik ya da sağlık yetersizliği olan öğrencilerin tam katılımına izin verecek şekilde normal eğitim programının ilgili bölümlerinin uyarlanması gerekebilmektedir. Genellikle değişiklik gerektiren alanlar fiziksel çevrenin, eğitimsel etkinliklerin ve ev ödevlerinin yapısının düzenlenmesidir (Kobal, 2003).

2.4.4. Otistik Bozukluğu Olan Çocukların Eğitimleri

Otizm: Bebeklikten itibaren karşısındakinin gözüne bakma, ortak dikkat ve işaret etme davranışlarındaki yetersizlik ve isteksizle kendini belli eden, ilerleyen dönemlerde de insanlarla ilişki kurmakta güçlük yaşama, aynılığı koruma isteği, tekrarlayıcı davranışlar ile tekrarlayıcı konuşma ve sembolik oyun davranışlarındaki ciddi yetersizliklerin görüldüğü bir iletişim problemidir (Aydın, 2008).

Otistik çocuklar için eğitim programları hazırlanırken farklı yaklaşımlar temel alınmış olmasına karşın, bu yaklaşımlardan birinin diğerlerinden daha iyi olduğunu gösteren bulgular yoktur. Eğitime ilişkin yaygın olarak kabul edilen görüş, çocukta belirtilerin erken fark edilmesi ve eğitimin olabildiğince erken başlaması gerekliliğidir (Sucuoğlu, 2005).

Otistik çocukların eğitimine olabildiğince erken başlanılmasının yanı sıra dikkat edilecek bir diğer nokta da eğitimde kullanılacak üsluptur. Otistik çocukların

özellikleri dikkate alındığında, belli bir düzen ve program dâhilinde eğitimin desenlenmesi ve net ifadelerin kullanılması elbette ki gerekliliktir. Ancak tüm bunları yaparken otistik çocuğa robot gibi davranmak, ortamı ve ifadeleri sürekli aynı kalıpta tutmak, otistik çocukların otizmlerini besleyecektir. Oysaki eğitimin amacı; otistik çocukları da hem kendi özellikleri hem de çevrenin beklentileri ile uyumlu ve mutlu bireyler haline getirmek olmalıdır (Aydın, 2008).

2.4.5. Görme Engelli Çocukların Eğitimleri

Özel eğitim okullarında görme engellilere okul öncesi dönemde gündüzlü, ilköğretim düzeyinde yatılı ve gündüzlü eğitim verilmektedir. Bu okullarda kabartma (Braille) yazı ile yazılmış kitaplar kullanılmakta ve normal ilköğretim programları aynen uygulanmaktadır. Ayrıca beden eğitimi ve bağımsız hareket, resim iş gibi özel olarak geliştirilmiş programlara da yer verilmektedir. İlköğretimden mezun olan çocuklar üst öğrenimlerine normal okullarda kaynaştırma yoluyla devam etmektedirler. Az görenlerin görme kapasitelerini kullanarak eğitim almaları amacıyla görme engelli çocuklar için okullar açılmıştır. Bu okullarda teknik cihazlarla basılı yazılar büyütülerek eğitim öğretim faaliyetlerini sürdürmeleri sağlanmaktadır (Anonim, 1999).

Görme engelli çocukların sistemli eğitimine mümkün olduğu kadar erken başlanması gerekmektedir. Özel olarak hazırlanmış programlarla günlük yaşantılar görme engelli çocuklara sunulmalı ve çocuğun çevresine ilişkin bilgileri alabilmesi için görme duygusunun dışındaki duygulardan da yararlanması sağlanmalıdır. Görme engelli çocuklarda engelin ortaya çıkmasını engelleyecek ve onların beceri kazanmasına olanak sağlayacak eğitim programları eve ve okula dayalı olarak geliştirilebilir. Eve dayalı programlarda görme engelli çocukla ailesi arasındaki duygusal bağları geliştirme önemli olduğu için görme engelli çocuğun ailesi tarafından kabul edilmesine ve çocuğa karşı ailenin olumlu tutum geliştirmesine yönelik çalışmalara yer verilmektedir. Okula dayalı programlar ise çocuğun çevresine ve çevresinde bulunana nesneleri tanımasına, çocuğun gelişimine ve kendine güven duymasına dolayısıyla bağımsızlığını kazanmasına katkı sağlamaktadır (Aral ve Gürsoy, 2009).

Normal okul sisteminin görme yetersizliği olan çocukların bağımsız yaşayabilmeleri için gerekli becerileri kazandırmada yetersiz olabileceği ifade edilmektedir. Görme yetersizliği olan çocukların bağımsızlığa hazırlanabilmeleri için gerekli olan sosyal beceriler ve günlük yaşam becerileri, yönelim bağımsız hareket becerileri, destekleyici teknolojileri kullanma, meslek eğitimi gibi alanlar normal okul programlarının içinde yer almamaktadır. İdeal koşullarda, çocukların eğitsel gereksinimleri saptanıp bu gereksinimler doğrultusunda programlar hazırlansa bile, program amaçlarının gerçekleşmesi için gerekli personel ve materyal desteğinin görme engelliler okullarındaki yoğunluk ve süreklilikte sağlanması ülkemiz koşullarında mümkün görünmemektedir. Bu nedenle, görme yetersizliği olan çocuklar için yoğun personel ve araç desteğinin sağlanabileceği görme engelliler okulları onların bağımsızlığa daha iyi hazırlanabilecekleri eğitim ortamları olarak görünmektedir (Tuncer, 2003).

Görme yetersizliği olan çocuğun eğitiminde yer alan öğretmene ve personele öneriler:

-Uyku hazırlığında ya da bedensel hareketlerde vücudun kısımlarını çocuğun üzerinde dokundurarak isimlendirmek, kendini tanımasını destekler.

-Öykü anlatırken öykülerin resimlerini anlatınız. Eğer sorular sorarsa cevaplayarak öyküyü takip edebilmesini sağlayınız.

-Çocuk her zaman aynı elinden tutulmamalıdır. Böylece duruş bozukluğu önlenebilir.

-Gruplama, sıralama gibi zihinsel becerileri öğrenebilmesi için dokunarak tanıtılan nesneleri ayırması, gruplaması istenmelidir. Yani diğer çocuklarla kâğıt üzerinde yapılan her çalışma görme yetersizliği olan çocukla gerçek materyallerle yapılmalıdır.

-Dokunarak tanımasını desteklemek için başlangıçta kendi elinizi de onun eli üzerinde tutarak dokunma çalışmaları yapınız.

-Bağımsız olarak iş yapabilmesine olanak sağlanmalıdır. Bu benlik gelişimini olumlu etkiler.

-Görme dâhil tüm duyularına hitap edecek oyuncaklarla oynayabilir ve oynamalıdır.

-Sesleri ve geliş yönünü ayırt etmesini destekleyecek oyunlar oluşturulmalıdır.” Hangi dolabı kapattım?” gibi sesin yönünü tahmin ettirecek oyunlar günlük yaşantılar içinde yer almalıdır (Baykoç, Sümer, Uyaroğlu 2010).

Tuncer’in (2003) ise okul içinde bağımsız hareket için sınıf öğretmenine önerileri şunlardır:

-Ders yılı başında okul binası ve örenci için önemli bölümleri (tuvalet, kantin, yemekhane, yönetici odaları, hemşire odası, kütüphane gibi), bu bölümlerin okul içinde yerleşimleri öğrenciye tanıtılmalıdır.

-Eğer bir yemekhane bulunuyorsa öğrencinin masasını bulmada güçlüğü olup olmadığı belirlenmeli ve öğrencinin daha kolay ulaşabileceği bir masaya oturtulması sağlanmalıdır.

-Sınıf içinde sıraların yerleşiminde bir değişiklik yapıldığı zaman bu değişiklik, öğrenciye haber verilmelidir.

-Sınıf içinde öğrencinin kapıya gitmek, kitaplığa gitmek, tahtaya gitmek için kullanacağı yollarda engeller bulunmamalıdır.

-Sınıftaki bütün öğrencilerin çantaları sıralardan taşmayacak şekilde muhafaza etmeleri sağlanmalıdır.

-Okul bahçesi öğrenciye tanıtılmalı, oyun parkı ve buradaki araçları öğrencinin kolayca bulup bulamadığı, oyun parkındaki araçları kullanırken güvenlik kurallarına uyup uymadığı dikkatle gözlemlenmelidir.

2.4.6. Öğrenme Güçlüğü Gösteren Çocukların Eğitimleri

Öğrenme güçlüğü gösteren çocukların eğitimindeki temel, çocukların sınırlı yeteneklerini en iyi şartlarda maksimum düzeyde kullanabilmelerini sağlamaktır. Öğrenme güçlüğü gösteren çocuk genellikle kaynaştırma eğitimine dâhil edilmektedir. Burada, var olan yetenek ve becerilerin davranışa dönüştürülmesi temel amaçtır. Bu noktada kaynaştırma eğitiminin amacı, öğrenme güçlüğü olan bireylerin

sosyal uyumlarını ve temel meslek becerilerini arttırarak, bağımsız yaşam deneyimleri kazandırmak ve topluma uyumlarını sağlamaktır. Öğrenme güçlüğü gösteren çocuklar birbirlerinden farklı özellikler gösterdikleri için bu çocukların eğitim öğretim yaklaşımlarının da birbirinden farklı özellikler göstereceği belirtilmektedir. Öğrenme güçlüğü gösteren çocuklar, sınıftaki arkadaşlarına göre hem nicel hem nitel olarak programdaki bütün konularda daha yavaş bir ilerleme sağladıkları için, öğretmen çocuğun güçlü ve zayıf olduğu yönleri belirlemeli, buna göre bir eğitim programı düzenlemelidir(Aral ve Gürsoy, 2009).

2.4.7. Uyum Güçlüğü Gösteren Çocukların Eğitimleri

Uyum güçlüğü gösteren çocukların eğitimlerinde çeşitli psikolojik ve eğitsel yaklaşımlar izlenmektedir. Bu yaklaşımların birbirinden farklı kuramsal temellere dayanmaları, önerilen eğitim programları ve öğrenme süreçlerini bazı yönlerden birbirlerinden farklı kılabilmektedir. Uyumsuz çocukların eğitimlerinde bu yaklaşımlardan hangisinin daha etkili olduğunu belirlemek güçtür. Çünkü her çocukta farklı özellikler vardır. Uyumsuz çocukların eğitimlerine yönelik çeşitli yaklaşımlar bulunmaktadır (Bullock, 1992).

Normal okullarda kaynaştırma eğitimine dâhil edilen uyumsuz çocuğun sınıf öğretmenlerinin gerekli bilgi ve becerilerle donanımlı olması gerekmektedir. Bu anlamda uyumsuz çocuktan beklenilen davranışlar pekiştirilmelidir. Öğretmen, çocuğun akademik performansına uygun beklentiler içine girmelidir. Karşılıklı sevgi ve güven ortamı yaratılmalı ve sürekli bir uzmanla iş birliği halinde olunmalıdır (Eripek, 2002).

2.4.8. Üstün Yetenekli Çocukların Eğitimleri

Ülkemizde üstün yeteneklilerin eğitimleri amacıyla kurulmuş olan Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi'ne göre üstün yeteneklilik şöyle tanımlanmaktadır: "Üstün veya özel yetenekli çocuk, özel akademik alanlarda veya zekâ, yaratıcılık, sanat ve liderlik kapasitesi yönüyle yaşıtlarına göre yüksek düzeyde performans gösteren ve bu tür yeteneklerini geliştirmek için okul tarafından sağlanamayan

hizmet veya faaliyetlere gereksinim duyan çocuktur" (MEB, 2007). https://turkiyeustunzekalilarokulu.com/ustun-yetenekli-cocuk-kimdir/

Üstün zekâlı ve üstün yetenekli çocukların yok olup gitmeden potansiyellerini kullanmalarına fırsat vermek gerekir. Kısa sürede hayata atılmalarını sağlamak, onlardan uzun süre verimli biçimde faydalanmak, en iyi biçimde gelişmelerini sağlamak bize bu çocukların eğitimlerinin ne kadar önemli olduğunu göstermektedir(Ataman, 2002). Üstün yeteneklilerin eğitimiyle ilgili alan yazında "ayrı eğitim" ve "birlikte eğitim" olmak üzere iki farklı eğitim yöntemi önerilmektedir (Ataman, 2005).

Ayrı eğitimde üstün yetenekli çocuklar belirli özellik ve seviye benzerliklerine göre gruplanmaktadır. Bu grubun özelliklerine ve ihtiyaçlarına uygun olarak özel eğitim programları geliştirilip özel okul veya özel sınıf gibi ortamlarda uygulanmaktadır. Birlikte eğitim ise, üstün yetenekli çocukların akranlarıyla birlikte aynı ortamda eğitim görmelerine dayanır. Okula erken başlatma, sınıf ya da ders atlatma, dersi okumadan sınava girme, üniversiteden bazı dersler alma gibi hızlandırma, benzer yetenekteki çocukları, sınıf içi veya sınıf dışında uzun veya kısa süreli olarak birlikte çalışabilmeleri için çeşitli gruplara ayırma ve normal sınıflarda ancak zenginleştirilmiş, çocuğun ihtiyaçlarına cevap verecek biçimde çeşitlendirilmiş programlarla yapılan uygulamaları vardır (Baykoç-Dönmez, 2011).

2.5. Kaynaştırma

Kaynaştırma, araştırmacılar tarafından çeşitli şekillerde tanımlanmaktadır. Kırcaali-İftar (1992) kaynaştırmayı, özel gereksinimli öğrencinin gerekli destek hizmetler sağlanarak, tam ya da yarım zamanlı olarak kendisi için en az kısıtlayıcı eğitim ortamı olan normal eğitim sınıflarında eğitim görmesi olarak tanımlamıştır.

Kaynaştırma; özel gereksinimi olan bireylerin gereksiniminin tipine, derecesine ve kullanılacak kaynakların tanıdığı olanaklara bağlı olarak, mümkün olduğunca normal okul programlarına yerleştirilmeleri ve yaşıtları ile eşit eğitim koşullarında birlikte eğitilmelerini öngörmektedir (Civelek, 1990).

David ve Jhonson (1980) ise kaynaştırmayı tüm engelli çocuklar için bireyselleştirilmiş eğitime dayanan tutarlı bir yöntem ve ailelerin de katılımı ile

uygun eğitimsel fırsatın tanınması olarak belirtir. Engelli ve normal gelişim gösteren bireyleri karma olarak bir araya getirmek koşuluyla yapılan bir çeşit sosyalleştirme çalışmaları şeklinde tanımlanan kaynaştırma, Türk Dil Kurumu sözlüğünde bütünleştirme anlamında da kullanılmaktadır (Ceylan, 2005).

Özel eğitim gerektiren bireylerin, yetersizliği olmayan akranları ile birlikte eğitim ve öğretimlerini resmi ve özel okul öncesi, ilköğretim ortaöğretim ve yaygın eğitim kurumlarında sürdürmeleri esasına dayanan, destek eğitim hizmetlerinin sağlandığı özel eğitim uygulamalarıdır (MEB, 2000). Link'e (2008) göre kaynaştırma; yetersizlikten etkilenen çocukların normal eğitim ortamlarında akranlarıyla ilişkilerini en üst seviyeye çıkarıp, günlük yaşamdaki engelleri en aza indirmeyi garanti eden, özel eğitim stratejileri kullanarak engelli öğrencilere uygun özel eğitim verilmesini sağlayan bir eğitimdir (Link, 2008).

Yine başka bir tanımda, "Engelli öğrencileri engel derecesine göre ortaya çıkan ihtiyaçları okullarında veya sınıflarında karşılanmak üzere ailesinin de görüşleri alınmak suretiyle, normal okullarda akranlarıyla birlikte eğitilmesidir" (Sarı, 2002).

Eripek (2007) kaynaştırmanın öğrencilerin yetersizliklerine göre değil, yeteneklerine göre sunulması gereken bir eğitim olduğunu belirtmiş ve özel gereksinimli öğrencilerin yetersizliği olmayan akranlarıyla aynı sınıfta eğitim görmelerini fiziksel kaynaştırma, özel gereksinimli öğrencinin yaşıtları ile ilişkilerinin desteklenmesini sosyal kaynaştırma, özel gereksinimli öğrencinin yeteneklerine dayalı yapılan uygulamayı ise, eğitsel kaynaştırma olarak tanımlamıştır. Kaynaştırma, gerekli koşullar yerine getirildiğinde, özel gereksinimli öğrencinin akademik ve sosyal olarak en fazla yararlanabileceği eğitsel düzenlemedir (Baydık, 1997).

31.05.2009 tarihinde yayımlanan 26184 sayılı Resmî Gazetede ise kaynaştırma;

"Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin eğitimlerini, destek eğitim hizmetleri de sağlanarak yetersizliği olmayan akranları ile birlikte resmi ve özel; okul öncesi,

ilköğretim, orta öğretim ve yaygın eğitim kurumlarında sürdürmeleri esasına dayanan özel eğitim uygulamalarıdır" biçiminde tanımlanmaktadır.

2.5.1. Kaynaştırma Eğitimi

Özel eğitim öğrencilerinin daha iyi öğrenmesi ve istenen davranışları daha kolay kazanabilmesi için normal öğrencilerle, aynı sınıfta eğitim alması gerekmektedir. Aynı sınıfta, aynı öğretmen tarafından verilen bu eğitime kaynaştırma eğitimi denir. Bu şekilde eşit haklara sahip, karma eğitim alan öğrenciler, davranış olarak gelişmekte ve daha bağımsız bireyler olarak hareket edebilmektedir (Turhan, 2007). Kaynaştırma eğitimiyle, öğrenim gören öğrencilerin, akademik olarak daha hızlı geliştiği ve öğrenme potansiyelini en yüksek şekilde kullanabildiği görülmüştür (Civelek, 1992).

Dünyada 1960'lardan günümüze kadar geçen dönem, kaynaştırma açısından en hızlı ve çarpıcı gelişmelerin ortaya çıktığı dönem olarak görülmektedir. Bu dönemde kaynaştırma düşüncesinin oluşumuna yol açan faktörler sıralandığında ilk olarak, özel eğitim sınıflarında eğitimin uygulamada yarattığı sorunlar ve bu eğitime yönelik artan eleştiriler karşımıza çıkmaktadır (Kargın,2010).

"Kaynaştırma eğitiminde uygulanacak olan planın özelliği ve sınıf mevcudu bakanlık tarafından belirlenmiştir. Okul öncesi kurumlarında, iki öğrencinin bulunduğu sınıflarda sınıf mevcudunun 10, bir bireyin bulunduğu sınıflarda 20 öğrenciyi geçmeyecek şekilde düzenlenmesi; diğer eğitim kurumlarında ise, iki öğrencinin bulunduğu sınıflarda 25, bir öğrencinin bulunduğu sınıflarda 35 öğrenciyi geçmeyecek şekilde düzenlenmesi gerekmektedir" (MEB, 2006).

2.5.2. Kaynaştırma Eğitiminin Amaçları

Okullarda uygulanan kaynaştırma uygulamasının çeşitli amaçları bulunmaktadır. Darıca'ya (1992) göre kaynaştırma eğitiminin amaçlarını şu şekildedir:

a. Her iki gruptaki çocukların ortak etkinlikler içinde birbirlerinden en iyi şekilde yararlanabilmelerini sağlamak ve gelişimlerini desteklemek,

b. Normal çocukların özel eğitim gerektiren yaşıtlarını daha kolay tanıyıp kabul etmelerini kolaylaştırmak ve onların eğitimlerine katkıda olabilecek fırsatları yaratmak,

c. Her konuda iletişim kurabilecekleri ortamları hazırlamak,

d. Özel eğitim gerektiren çocuklarda olumlu benlik gelişimine yardımcı olmak, kişilik ve en önemlisi de sosyal gelişimlerini destekleyerek toplum içinde bağımsız ve üretken bireyler olarak yaşayabilmelerini kolaylaştırmaktır.

Tüm bu amaçlardan yola çıkarak kaynaştırmanın başarıya ulaşmasında çeşitli faktörler etkilidir. Öğrencinin gereksinimine göre en uygun programa yerleştirilmesi çok önemlidir. Bu noktada en az kısıtlayıcı eğitim ortamı kavramı dikkati çekmektedir.

Özel gereksinimli bireylerin eğitim ortamıyla ilgili olarak "en az kısıtlayıcı eğitim ortamı" kavramı, sıklıkla karşılaşılan bir kavramdır. En az kısıtlayıcı eğitim ortamı, bir öğrencinin ailesi ve akranlarıyla en fazla birlikte olabileceği ve aynı zamanda eğitim gereksinimlerinin en iyi şekilde karşılanabileceği eğitim ortamıdır. En az kısıtlayıcı eğitim ortamın, öğrencilerin özelliklerine ve gereksinimlerine göre bireysellik gösterebilmektedir (Batu, Kırcaali-İftar, 2005).

Alan yazından yola çıkılarak özel gereksinimli bireylerin, eğitim alabilecekleri ortamların en az kısıtlayıcı eğitim ortamlarından en fazla kısıtlayıcı eğitim ortamından en fazla kısıtlayıcı eğitim ortamına doğrı sıralanışı aşağıdaki gibidir:

Tam Zamanlı Kaynaştırma

Özel gereksinimli öğrencinin kaydının normal sınıfta olduğu; öğrencinin tüm gün boyunca normal sınıfta, normal sınıf öğretmenlerinden eğitim aldığı durumdur. Bu durumda sınıf öğretmeni öğrencinin sınıf içindeki tüm gereksinimlerini karşılamakla, sorumludur. Ancak bireyin gereksinimlerine bağlı olarak, öğrencinin destek ve/veya ek hizmetler yararlanması söz konusu olabilecektir (Batu ve Kırcaali-İftar, 2005).

Kaynak Oda Destekli Kaynaştırma

Özel gereksinimli öğrencinin kaydının normal sınıfta olduğu; ancak, öğrencinin desteğe gereksinim duyduğu derslerde kaynak odada özel eğitim öğretmeninden destek aldığı durumdur. Bu durumda, özel gereksinimli öğrenci eksik kaldığı konularda kaynak oda desteği alacaktır. Böylelikle, eksik kaldığı konular tamamlanmaya çalışılacak ve öğrencinin eksikliklerinden dolayı sınıf içinde çıkabilecek olası sorunlar önlenmiş olacaktır (Batu ve Kırcaali-İftar, 2005).

Özel gereksinimli çocuğun kaydı normal sınıfta olup, çocuğun desteğe ihtiyaç duyduğu alanlarda kaynak odada özel eğitim öğretmeninden yardım aldığı durumdur (Eripek, 2003).

Yarı Zamanlı Kaynaştırma

Özel gereksinimli öğrencinin kaydının özel sınıfta olduğu, öğrencinin başarılı olabileceği derslerde kaynaştırma sınıfından eğitim aldığı durumdur. Kaynaştırmanın bu şekilde uygulanması çok yaygın olarak görülmemekle birlikte, uygulandığında özel gereksinimli öğrenci açısından yararlarının çok olacağı düşünülen bir uygulama şeklidir. Kaynaştırma uygulamasında yer alan bir özel gereksinimli öğrencinin akademik yararlarının yanı sıra sosyal yararlar sağlaması da hedeflenmektedir. Kaydı özel sınıfta olan bir özel gereksinimli öğrencinin, akademik olarak kaydı normal sınıfta olan özel gereksinimli bir öğrenciye göre daha düşük başarı düzeyine sahip olması beklenmektedir. O halde bu öğrenci, başarılı olabileceği derslerde normal sınıfa kaynaştırıldığında, en fazla yararı, sosyal becerilerinin gelişmesi ve yeni sosyal beceriler kazanması ile görecektir (Batu ve Kırcaali-İftar, 2005).

MEB Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğinin 71. Maddesinde yarım zamanlı kaynaştırma uygulamasıyla ilgili hükümler şunlardır:

a. Kaynaştırma uygulaması yapılan sınıflara veya özel eğitim sınıflarına devam eden öğrencilerin; özel eğitim/kaynaştırma uygulaması yapılan sınıfların etkinliklerine katılması, kaynak oda, rehberlik ve araştırma merkezi ile özel eğitim kurumundan destek eğitimi alması için gerekli düzenlemeler yapılır.

b. Özel eğitim okulunda kaydı olan bazı öğrencilerin kaynaştırma uygulaması yapılan sınıfların etkinliklerine katılması için gerekli önlemler alınır.

c. Personeli ve fiziksel koşulları uygun olan özel eğitim okullarında, çevredeki diğer öğrencilerin de hazırlanan program çerçevesinde her türlü eğitim ortamından faydalanmaları sağlanır.

d. Birden fazla yetersizliği olan öğrencilerin özel eğitim okullarında gündüzlü olarak açılan özel eğitim sınıflarında özel araç gereç, eğitim materyali kullanılarak, gelişimsel öğretim programlarının bireyselleştirilerek uygulanması ve sosyal bütünleşmenin sağlanması için gerekli önlemler alınır. Bu sınıfların mevcudu en fazla altı öğrenciden oluşur, sınıfta iki öğretmen görevlendirilir.

Özel Sınıf

KHK/573'ün 20. Maddesi'nde aşağıdaki gibi ifade edilmektedir:

"Durumları ayrı bir sınıfta eğitilmeyi gerektiren öğrenciler için özür ve özelliklerine göre okul öncesi, ilköğretim ve orta öğretim kurumlarında özel eğitim sınıfları açılmaktadır."

Özel gereksinimli öğrencinin kaydının özel sınıfta olduğu; öğrencinin tüm gereksinimlerinin özel sınıfta karşılandığı durumdur. Bu durumda özel gereksinimli öğrencinin gereksinim duyulduğunda okul saatleri dışında destek ve/veya ek hizmetlerden yararlanması mümkün olabilecektir. Özel sınıf söz konusu olduğunda, özel gereksinimli öğrencinin sadece özel sınıfın içinde bulunduğu okul binasında ve bahçesinde ders saatleri dışında normal akranlarıyla birlikte olması söz konusudur (Batu ve Kırcaali-İftar, 2005).

2.5.3. Kaynaştırma Uygulamalarında Sınıf Öğretmenleri

Sınıftaki çocukların gereksinimlerinin karşılanması, sınıfta sağlıklı etkileşimlerin kurulması ve sürdürülmesi, özel gereksinimi olan çocukların sınıfa, okula, hatta topluma sosyal kabulü büyük ölçüde öğretmene bağlıdır (Avcı, 1998).

Kaynaştırma uygulamalarında normal sınıf öğretmenleri öğretimden sorumludur (Güzel-Özmen, 2003).

Öğretmenler bilgiyi paylaşmaya açık olmalıdır. Öğrencinin eğitimiyle ilgili tüm kişilerde bulunması gerekli olan bilgi paylaşımı, etkili kaynaştırma için oldukça önemlidir. Sınıf öğretmeninin kaynaştırma için istekli olması da oldukça önemlidir (Diler, 1998).

Çalışmalarda, sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma uygulamasının başlangıcında özel gereksinimli öğrencilere yönelik olumsuz tutumlara sahip olduklarını, ancak kaynaştırma öğrencileriyle zaman geçirdikçe, meydana gelen gelişmeleri, normal akranlarının özel gereksinimli çocuğu kabullenişlerini ve özel 16 gereksinimli çocuğun diğerlerinden çok da farklı olmadığını gördükçe, daha olumlu bir bakış açısına sahip olduklarını ifade ettikleri görülmektedir (Batu ve Kırcaali-İftar, 2005).

Öğretmenlerin kaynaştırmaya ilişkin tutumlarını bilmemiz hem öğretmen özelliklerini anlamamızı hem de öğretmenlerin tutumlarını etkileyebilecek programları belirlememizi sağlayacaktır (Kuz, 2001).

Ayrıca öğretmenlerle düzenli toplantılar yapmak, öğretmenlere ihtiyaç olduğunu belirtmek, öğretmenlere yalnız olmadıklarını belirtmek, engel türleri ve özellikleri konusunda bilgi vermek, davranış ve sınıf kontrolü konusunda bilgi vermek gibi etkinlikler düzenlenebilir (Batu, 2000).

MEB tarafından öğretmenlere kaynaştırmaya yönelik hizmet içi eğitim programları düzenlenmektedir. Ancak sınıf öğretmenliği lisans programlarında kaynaştırma dersine zorunlu olarak yer verilmediği, bu dersin programda seçimlik olarak bulunduğu görülmektedir. Sınıf öğretmeni adaylarının hizmet öncesinde kaynaştırmaya yönelik bilgilendirilmeleri, hizmete başladıklarında kaynaştırma uygulamalarının başarısı açısından son derece önemli görülmektedir (Yıkmış, Şahbaz ve Peker, 1998).

Sınıf öğretmeni, özel gereksinimli olan öğrencilerin normal gelişim gösteren çocukların bulunduğu sınıfa kaynaştırılmasında hem sınıfın sosyal iklimi hem de davranışlar açısından güçlü bir arabulucudur. Sınıftaki öğrencilerin gereksinimlerinin karşılanması, sınıfta sağlıklı etkileşimlerin kurulması ve sürdürülmesi, özel

gereksinimli olan çocukların sınıfa, okula, hatta topluma sosyal kabulü büyük ölçüde öğretmene bağlıdır (Yıkmış ve Gözün, 2004).

Normal sınıf öğretmenleri, okulda karşılaşılan öğrenme sorunlarının büyük bir kısmını önlemekte ve çözmekte büyük rol oynamaktadırlar. Bu nedenle çok küçük düzenlemelerle, yetersizlikten etkilenmiş çocukların ve diğer özel öğrenme yetersizliği olan çocukların sorunlarıyla baş edebileceği öğretim yöntemlerinde kazanılacak yeterlilikle kaynaştırma eğitiminde başarılı olabilmek olası olacaktır. Bu başarıyı yakalayabilmek için öğretmenin taşıması gereken yeterlik ve becerileri ve bunların açılımlarının belirlenmesi özellikle kaynaştırmanın başarılı biçimde uygulanmasını sağlayabilme açısından önemlidir. (Ataman, 2002).

Kaynaştırmanın başarısında önemli role sahip olan sınıf öğretmenleri; her türlü sınıf koşullarında, engelli öğrencilerin normal gelişim gösteren öğrencilerin bulunduğu sınıfa kaynaştırılmasında hem sınıfın sosyal atmosferi hem de davranışları açısından güçlü bir arabulucu özelliği taşımaktadır (Dönmez, Avcı, Aslan, 1997).

Kaynaştırma sınıfı öğretmenlerinin, sınıflarında kaynaştırma yapmaya istekli ve özürlü öğrenciyi kabul edici bir tutum içinde olmaları gerekmektedir. Kaynaştırma uygulamasının başarısını etkileyen en önemli faktörlerden birisi öğretmendir. Sınıf öğretmeninin kaynaştırma öğrencisini kabul eder bir tutum içinde olması, sınıftaki diğer öğrencilerin kaynaştırma öğrencilerine tutumlarını da etkileyecektir (Batu, 2000).

2.5.4. Kaynaştırmaya Tarihsel Bakış

Kaynaştırma uygulamaları, ilk olarak normalleştirme süreci olarak karşımıza çıkmaktadır. Normalleştirme, engelli kişinin engeli olmayan bireylerle aynı yaşam fırsatlarına sahip olması anlamına gelmektedir (Bauer ve Kroeger, 2004).

Özel gereksinimli bireyler için her ülke eğitim hizmetlerini kendi benimsediği yaklaşımlara göre düzenlemektedir. Dünyadaki kaynaştırma uygulamaları ülkeden ülkeye farklılık gösterebilir. İtalya, Fransa, Portekiz, İspanya ve İngiltere gibi ülkeler özel gereksinimli öğrenciler için kaynaştırmanın yasalarla zorunlu hale getirildiği 4 ülkeler arasındayken Almanya, Hollanda ve Finlandiya gibi ülkelerde özel

gereksinimli öğrenciler, bireysel gereksinimleri doğrultusunda yerleştirildikleri özel okullarda eğitim görmektedir (Vuran ve Yücesoy, 2003).

2.5.5. Türkiye'de Kaynaştırma

Türkiye'de özel gereksinimli öğrencilerin kaynaştırma ile eğitim görmelerini belirten ilk yasa, 1983 Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Yasası'dır. Bu yasada, engelli öğrencilerin engelli olmayan akranları ile birlikte eğitim görmeleri ve okul idaresinin konuya ilişkin önlemler alması gerektiği belirtilmektedir.1988 yılında, "Özel gereksinimli çocukların normal sınıflara kaynaştırılması yoluyla eğitimi" konulu genelge yayımlanmıştır. Bu genelge ile kaynaştırma, uluslararası alan yazındaki tanımı kapsamında ele alınmış, "Mainstream" kavramındaki içeriğe uygun olarak bireysel eğitim programları geliştirilmesi ve bu konudaki eğitimi uzman kişilerin vermesi yönünde kararlar alınmıştır (Sucuoğlu, 2004).

1990'da düzenlenen XIII. Milli Eğitim Şura kararlarında, kaynaştırma programlarının yaygınlaştırılması, bu programlara alınan öğrencilerin eğitiminin bireysel olarak planlanması, bu eğitimin alanda uzman kişiler tarafından verilmesi ve izlenmesi yer almaktadır. 1997 yılında 573 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile ilk kez "Kaynaştırma Uygulamaları Sistemi" oluşturulmuştur. Bu sistemle ülkemizde, yurt dışındaki eğitim ortamlarında yaygın olarak kullanılan "bütünleştirme" uygulamalarına geçiş sağlanmıştır (Akay, 2011).

Ayrıca 06.06.1997 tarih ve 23011 sayılı Resmî Gazete'nin mükerrer sayısında yayınlanarak yürürlüğe giren 573 sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 3. maddesinde kaynaştırma tanımlanmıştır.

573 sayılı KHK'yi esas alarak oluşturulan ve Ocak 2000'de yürürlüğe konulan Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nde kaynaştırma ile ilgili bölümler daha açık olarak belirmiştir. Bu doğrultuda kaynaştırma uygulamasının ilkeleri Madde 68'de aşağıdaki gibi belirtilmiştir:

-Özel eğitim gerektiren her bireyin akranları ile birlikte aynı kurumda eğitim görme hakkı vardır.

-Hizmetler bireylerin yetersizlklerine göre değil, bireylerin eğitim gereksinimlerine göre planlanır.

-Hizmetler okul merkezli olur.

-Karar verme süreci; aile okul eğitsel tanılama, izleme ve değerlendirme ekibi dayanışmasına dayalı olarak gerçekleşir.

Bütün bireyler öğrenebilir ve öğretilebilir.

Kaynaştırma, bir program dâhilinde verilen bir özel eğitim uygulamasıdır.

2006 yılında Millî Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nde "Kaynaştırma Yoluyla Eğitim Uygulamaları" başlığı altında belirtilmiştir. Yönetmelikte kaynaştırma uygulamalarında dikkat edilmesi gereken bazı hususlar şunlardır:

a) Özel eğitime ihtiyacı olan bireyleri, eğitimlerini öncelikle yetersizliği olmayan akranları ile birlikte aynı kurumda sürdürmeleri sağlanır,

b) Eğitim hizmetleri, bireylerin eğitim performansına ve öncelikli ihtiyaçlarına göre planlanır,

c) Okul ve kurumlarda, kaynaştırma yoluyla eğitim alacak bireylerin bir sınıfa en fazla iki birey olacak şekilde eşit olarak dağılımı sağlanır (MEB, 2006).

2.6. Bireyselleştirilmiş Eğitim Programları

Bireysel eğitim programı, bireysel eğitim komisyonu tarafından hazırlanmaktadır. Bu birimin görevi özel eğitim ve kaynaştırma yapılan okul ve kurumlarda özel eğitim gerektiren bireyin bireyselleştirilmiş eğitim programının geliştirilmesini, uygulanmasını, izlenmesini ve değerlendirilmesini sağlamaktır. Bu birim kurum müdürü ve görevlendirdiği müdür yardımcısı başkanlığında, gezerek özel eğitim görevi verilen öğretmen, aile, engelli birey, rehber öğretmen, psikolojik danışman, eğitim programını hazırlamada sorumlu öğretmen, engelli bireyin sınıf öğretmeni veya hazırlanan programın içeriğine uygun olan özel bir alandaki uzman

ve gerektiğinde izleme, tanılama ve değerlendirme ekibinden görevli bir kişiden oluşmaktadır (MEB, 2000).

Bireyselleştirilmiş eğitim programları (BEP), her bir engelli çocuk ile onların öğretmen ve ebeveynlerinin özel gereksinimlerini karşılamak için eğitim kurumu tarafından geliştirilen yazılı özel eğitim programlarıdır. Bireyselleştirilmiş eğitim programlarında yedi bölüm bulunur. Bunlar çocukla ilgili olmak üzere;

1) Kimlik bilgileri
2) Performans düzeyi ifadeleri
3) Uzun ve kısa dönemli amaç ifadeleri
4) Özel eğitim ve ilgili servisler
5) Genel eğitim uygulamalarından katılamayacağı alanlar
6) Uygulanacak değerlendirme
7) Ailelerin bilgilendirilmesi (Akçin, 2010).

BÖLÜM III

3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeli, evren ve örneklemi, verilerin toplanması, çözümlenmesi ve yorumlanmasına ilişkin açıklamalara yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Sınıf öğretmeni adaylarının özel eğitim gerektiren çocukların eğitimine ilişkin yeterliklerini belirlemeye yönelik yapılan bu araştırma tarama modellerinin bir türü olan "genel tarama" modelinde desenlenmiştir. Tarama modelleri geçmişte ya da halen devam eden olan bir durumu var olduğu haliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır (Karasar, 2009).

Araştırma kapsamında belirlenen amaçlara ulaşmak için nitel ve nicel araştırma teknikleri birlikte kullanılarak karma (mixed) yöntemden yararlanılmıştır.

3.2.Araştırmanın Evren ve Örneklem Seçimi

Bu araştırmanın evrenini Türkiye genelindeki üniversitelerin eğitim fakültelerinin sınıf öğretmenliği bölümünde örgün öğrenim gören 1, 2, 3 ve 4. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır.

Araştırmanın nicel boyutunu oluşturan anket çalışması örneklemine, 2014-2015 Eğitim-Öğretim yılında Edirne ili Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği bölümünde örgün öğrenim gören her sınıfın A ve B şubelerinin katılımcı olduğu 1, 2, 3 ve 4. sınıf olmak üzere gönüllü olarak toplam 335 öğretmen adayı dâhil edilmiştir. Araştırmaya 1. sınıftan 80 kadın, 15 erkek öğrenci, 2. sınıftan 60 kadın, 14 erkek öğrenci, 3. sınıftan 63 kadın, 24 erkek öğrenci, 4. sınıftan 57 kadın, 11 erkek öğrenci katılmıştır. 335 öğretmen adayına uygulanan formlardan 324 tanesi incelemeye alınmıştır. Araştırmaya dâhil edilen öğrencilerin 260'ı kadın, 64'ü erkektir.

Araştırmaya sadece örgün sınıfların dâhil edilmesinin nedeni; ikinci öğretime devam eden öğrencilerin sadece 4. sınıfta olmasıdır. Araştırma sonuçlarının sınıf düzeyi ve örgünlük gibi değişkenler açısından incelenmesi durumunda 1, 2 ve 3.

sınıfların eşleşebileceği ikinci öğretim şubesi bulunmadığından araştırmaya katkı sağlayamayacağı araştırmacı tarafından ön görülmüştür. Bu sınırlılıktan dolayı anket uygulaması örgün öğrenim gören sınıf öğretmeni adaylarıyla gerçekleşmiştir.

Katılımcıların demografik değişkenlere göre dağılımları Tablo 3.1'de verilmiştir.

Tablo 3.1: Ankete Katılan Katılımcıların Genel Bilgi Formu Verileri (n=324)

Değişken	Grup	n	%
Cinsiyet	Kadın	260	80.2
	Erkek	64	19.8
Sınıf Düzeyi	1	95	29.3
	2	74	22.8
	3	87	26.9
	4	68	21.0
Yaş	18-20	180	55.6
	21-22	127	39.2
	23-24	17	5.2
Tanıdık	Var	77	23.8
	Yok	247	76.2
Aynı Ortamda Öğrenim Görme	Evet	72	22.2
	Hayır	252	77.8
Özel Eğitim Dersi Alan	Evet	62	19.1
	Hayır	262	80.9
Ders Saati Arttırılması	Evet	46	53.4
	Hayır	22	46.6
Bilgi Edinme	Evet	287	88.6
	Hayır	37	11.4
Özel Eğitim Staj Deneyimi	Evet	193	59.6
	Hayır	131	40.4
Kaynaştırma StajDeneyimi	Evet	271	83.6
	Hayır	63	16.4
Kaynaştırma Bilgi	Evet	282	90.1
	Hayır	32	9.9

Katılımcılardan elde edilen demografik bilgiler incelendiğinde, katılımcıların 260'ının (%80,2) kadın olduğu, 64'ünün (%19,8) erkek olduğu, 1. sınıf düzeyinden 95 öğretmen adayı (%29,3), 2. sınıf düzeyinden 74 öğretmen adayı (%22,8), 3. sınıf düzeyinden 87 öğretmen adayı (%26,9), 4. sınıf düzeyinden 68 öğretmen adayı (%21,0) olduğu görülmüştür. Ayrıca katılımcıların yaş ortalamalarının 180'inin (%55,6) 18-20 yaş aralığında, 127'sinin (%39,2) 21-22 yaş aralığında, 17'sinin (%5,2) 23-24 yaş aralığında olduğu görülmektedir. Katılımcılardan 77'sinin (%23,8) özel eğitim gerektiren tanıdığının olduğu, 247'sinin (%76,2) olmadığı, 72'sinin (%22,2) kendi okul yaşamında özel eğitim gerektiren bireylerle öğrenim gördüğü, 252'sinin (%77,8) böyle bir deneyimi olmadığı, 62'sinin (%19,1) özel eğitim dersi aldığı, 262'sinin henüz almadığı, özel eğitim ders saatinin arttırılmasını isteyen 4. sınıf öğrenci sayısı 46 (%67,65) iken arttırılmasını istemeyen öğretmen adayı sayısının 22(%32,35) olduğu görülmektedir. Özel eğitim gerektiren çocuklar hakkında bilgi edinmeye ihtiyaç duyanların sayısı 287 (%88,6) iken duymayanların sayısı 37 (%11,4) olarak görülmektedir. Sadece özel eğitim gerektiren çocukların olduğu bir sınıfta staj deneyimi isteyenlerin sayısı 193 (%59,6) iken istemeyenlerin sayısının 131 (%40,4) olduğu görülmektedir. Kaynaştırma öğrencisi veya öğrencilerinin olduğu bir sınıfta staj deneyimi edinmek isteyenlerin sayısı 271 (%83,6) iken istemeyenlerin sayısı 63 (%16,4) olduğu görülmektedir. Kaynaştırma konusunda bilgi edinmek isteyenlerin sayısının 282 (%90,1), istemeyenlerin sayısının 32 (%9,9) olduğu görülmektedir.

3.3.Çalışma Grubu

Araştırmanın nitel boyutunu oluşturan odak grup görüşmesinin katılımcıları 2014-2015 Eğitim-Öğretim yılında Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği bölümünde örgün öğrenim gören öğrencilerinden 1. sınıftan iki öğretmen adayı, 2.sınıftan üç öğretmen adayı, 3. sınıftan iki öğretmen adayı, 4. sınıftan ise 3 öğretmen adayı olmak üzere gönüllü olarak toplam 10 sınıf öğretmeni adayı oluşturmaktadır.

3.4.Verilerin Toplanması ve Veri Toplama Araçları

Araştırma kapsamında, sınıf öğretmeni adaylarının özel eğitim gerektiren çocukların eğitimine ilişkin yeterliklerini belirlemek için araştırmacı tarafından hazırlanan Genel Bilgi Formu, Anket ve Odak Grup Görüşmesi soruları kullanılmıştır.

İki aşamalı olarak gerçekleşen uygulama önce alan yazın taraması sonucu hazırlanan anketin öğretmen adaylarına uygulanmasıyla gerçekleşmiştir. İkinci olarak anketin belirleyici temaları üzerinden yola çıkarak oluşturulan sorular aracılığıyla odak grup görüşmesi gerçekleştirilmiştir. Odak grup görüşmeleri önceden planlanmış yönergeler çerçevesinde gerçekleştirilen, görüşülen kişilerin özelliklerini ön planda tutan, bir konuda derinlemesine bilgi almak amacıyla gerçekleştirilen nitel bir veri toplama yöntemidir (Çokluk, Yılmaz ve Oğuz, 2011). Anket uygulamasından sonra odak grup görüşmesi yapılmasının amacı, görüş formlarından alınan verilerin katılımcıların cümleleriyle zenginleşmesini ve detaylandırılmasını sağlamaktır.

3.4.1. Genel Bilgi Formu ve Anketin Hazırlanması

Araştırmanın veri toplama aşamasında nicel veri toplama aracı olarak; araştırmacı tarafından alan yazın taraması sonrasında hazırlanan Genel Bilgi Formu ve Anket'tir. Sınıf öğretmeni adaylarından veri toplamak amacıyla oluşturulan bu araç Genel Bilgi Formu (Ek-2) ve Anket (Ek-3) olarak iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde öğretmen adaylarını tanımayı sağlayacak değişkenleri içeren "Genel Bilgi formu", ikinci bölümde ise adayların özel eğitim gerektiren çocukların eğitimine ilişkin görüşlerinin alınmasını sağlayan "Anket" yer almıştır.

Genel Bilgi Formu'nda bulunan sorular, "Evet" ve "Hayır" olmak üzere iki seçenek içermektedir. Bilgi formuna ayrıca açık uçlu bir soru dâhil edilmiştir. Bilgi formunda adayı tanımaya yönelik bazı değişkenler vardır. Bu değişkenler bireyin cinsiyeti, yaşı, özel eğitim gerektiren bir tanıdığı ya da yakını olup olmadığı, kendi okul yaşamında özel eğitim gerektiren bireylerle öğrenim görüp görmediği, özel eğitim ya da kaynaştırma dersi alıp almadığı olarak belirlenmiştir. Bilgi formunda

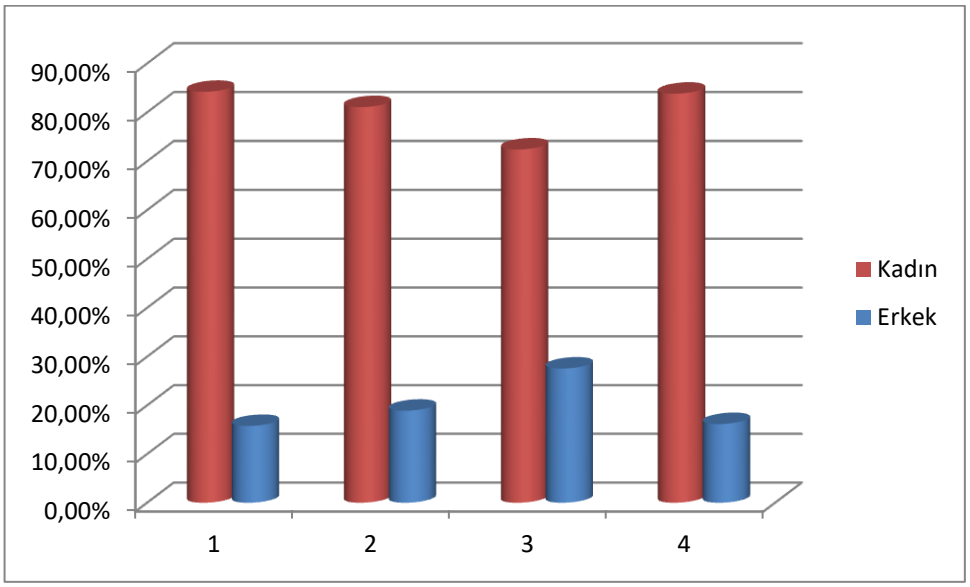
ayrıca özel eğitim veya kaynaştırma dersi alıyorsalar bu derslerin saatlerinin arttırılmasını isteme/istememe durumları, özel eğitim gerektiren çocuklar hakkında bilgi edinmeye ihtiyaç duyup duymama durumları, sadece özel eğitim gerektiren çocukların olduğu bir sınıfta staj deneyimi edinmek isteyip istememe durumları, kaynaştırma öğrencisi veya öğrencilerinin olduğu bir sınıfta staj deneyimi edinmeyi isteme durumları, kaynaştırma konusunda bilgi almayı isteyip istememe durumları hakkında bilgi verici sorular vardır. Ayrıca katılımcıların özel eğitim gerektiren öğrencilerin genel eğitim sınıflarında kaynaştırılmaları / kaynaştırılmamaları hakkındaki görüşlerini belirtebilecekleri bir soru da mevcuttur.

Ankette ise sınıf öğretmeni adaylarının özel eğitim gerektiren çocukların eğitimine ilişkin yeterliklerini belirlemeye yönelik olarak yer alan "Kesinlikle Katılıyorum", "Katılıyorum", "Kısmen Katılıyorum", "Katılmıyorum" ve "Kesinlikle Katılmıyorum" şeklinde ölçeklendirilmiş maddeler yer almaktadır. Alan yazın taramasından yola çıkarak oluşturulan 27 maddeden oluşan ankette bulunan maddeler araştırmacının odak grup görüşmesi sorularının temalarıyla da bağlantılı olarak hazırlanmıştır.

Taranan alan yazının ardından oluşturulan Anket'in ve Genel Bilgi Formu'nun geçerlik çalışması eğitim fakültesinde görev yapan iki alan uzmanı tarafından gerçekleştirilmiştir. Daha sonra pilot uygulama yapılarak elde edilen sonuçlar doğrultusunda yeniden düzenlenmiş ve son halini almıştır.

Genel Bilgi Formu ve Anket'ten oluşan bu çalışma, Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dekanlığı'ndan alınan yazılı izin belgesinin (Ek-1) ardından ilgili üniversitenin sınıf öğretmenliği bölümünde örgün olarak eğitim-öğretime devam etmekte olan tüm sınıfların A ve B şubeleri de dâhil olmak üzere toplam 8 sınıfa uygulanmıştır. Formların akademisyenler ve araştırmacı tarafından akademisyenlerin ders saatlerinin uygun bölümlerinde uygulanmıştır. Uygulama işlemi 2 hafta içerisinde 3'er gün ayrılarak gerçekleşmiştir. Toplamda 324 anket formu değerlendirmeye alınmıştır. Uygulanan katılımcılara ait genel bilgiler aşağıdaki tablodaki gibidir.

Tablo 3.2: Anketin Uygulandığı Kişilere Ait Genel Bilgiler

Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi araştırma 1. sınıftan 80 kadın, 15 erkek, 2. sınıftan 60 kadın, 14 erkek, 3. sınıftan 63 kadın, 24 erkek, 4. sınıftan 57 kadın, 11 erkek öğrenci olmak üzere toplam 335 öğretmen adayına uygulanan formlardan 324 tanesi incelemeye alınmıştır. Araştırmaya dâhil edilen öğrencilerin 260'ı kadın, 64'ü erkektir.

3.4.2. Odak Grup Görüşmesi

Araştırmanın diğer bir veri toplama aşamasında ise nitel veri toplama aracı olarak odak grup görüşmesi kullanılmıştır. Odak grup görüşmesi, araştırmacı tarafından seçilmiş ve bir araya getirilmiş bir grup insanın kendi deneyimlerinden yola çıkarak araştırma konusu hakkında görüş belirtmeleri ve tartışmalarıdır. Araştırmacı eğer toplanacak verilerin daha zengin olacağını düşünüyorsa ve daha fazla bireye ulaşması önemli ise odak grup görüşmesi yapmasında yarar vardır (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Odak grup görüşmesinin, katılımcıların görüşülen konu hakkında duygularını, düşüncelerini, deneyimlerini, tutum ve beklentilerine ait derinlemesine nitel bilgiler sunduğu bilinmektedir. Bu bilgi ışığında bu araştırmada da sınıf öğretmeni adaylarının özel eğitim gerektiren çocukların eğitimine ilişkin yeterliklerini bu yöntemle ortaya çıkarılmasının uygun olacağı düşünülmüştür.

Odak grup görüşmesinde sorulmak üzere on adet sorudan oluşan bir Görüşme Formu hazırlanmıştır (Ek-4). Bu formun araştırma sorularını yanıtlayabilecek sorulardan oluşup oluşmadığını belirleyebilmek amacıyla iki uzmanın görüşüne başvurulmuş ve uzmanların görüşleri doğrultusunda form yeniden düzenlenerek uygulamaya hazır hale getirilmiştir.

Odak grup görüşmesi 2015-2016 Eğitim-Öğretim yılı Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Bölümü öğrencisi olan on sınıf öğretmeni adayıyla gerçekleştirilmiştir. Görüşme dökümlerinde ve analizlerde araştırmaya katılan öğretmen adayları için kod isimler kullanılmıştır (K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K10). Katılımcılara ilişkin genel bilgiler Tablo 1'de verilmiştir.

Araştırmaya katılan katılımcıların özellikleri aşağıdaki tablodaki gibidir:

Tablo 3.3.: Odak Grup Görüşmesi Katılımcılarına İlişkin Genel Bilgiler

Sınıf düzeyi	Cinsiyet	Kod adı
1	Kadın	K1
1	Kadın	K2
2	Kadın	K3
2	Kadın	K4
2	Kadın	K5
3	Kadın	K6
3	Kadın	K7
4	Erkek	K8
4	Erkek	K9
4	Kadın	K10

Odak grup görüşmesine katılabilecek öğretmen adayları ile iletişime geçilerek, görüşmenin konusu ve içeriği ile ilgili bilgi verilmiş ve tüm katılımcılara uygun olan gün ve saat belirlenmiştir. Görüşme öncesinde, katılımcılara görüşmenin zamanı ve yeri telefon aracılığıyla hatırlatılmıştır.

Odak grup görüşmesi *10.12.2014'te, 10.30-13.10 arası iki oturum halinde Trakya* Üniversitesi Eğitim Fakültesi A Blok 2. Katta bulunan toplantı odasında gerçekleştirilmiştir. Görüşme odada bulunan oval bir masa etrafında gerçekleşmiştir. Böylece araştırmacı ile katılımcılar arasında ve katılımcıların kendi aralarında daha rahat iletişim kurmaları hedeflenmiştir. Katılımcıların birbirlerini ve araştırmacıyı

daha rahat duyabilmeleri amacıyla, toplantı odasının çok büyük olmamasına özen gösterilmiştir. Masaya görüşmeden önce her katılımcının adının ve sınıf düzeyinin yazıldığı, ortamdaki herkes tarafından görülecek şekilde isimlikler yerleştirilmiştir. Ayrıca masada her katılımcının yanına kurabiye tabakları ve içecek konulmuştur. Görüşmeler, görüntü ve sesi birlikte kaydetmeyi sağlayan kamera kullanılarak kayıt edilmiştir. Odak grup görüşmesi birden fazla kişi ile gerçekleştirildiğinden katılımcılardan hangisinin görüş bildirdiğini takip etmek oldukça zordur. Bu yüzden odak grup görüşmeleri video çekimiyle kayıt altına alınmıştır.

Araştırmacı, görüşmeye geçmeden önce katılımcılara bu araştırmaya gönüllü olarak katıldıklarını hatırlatmış, ses ve görüntü kaydının yapılmasıyla ilgili herhangi bir itirazları olup olmadığını tekrardan sözlü olarak ifade etmelerini istemiştir. Ayrıca araştırmacı katılımcılara kayıt altına alınan bu verilerin sadece kendisi tarafından inceleneceğini, hiçbir şekilde kimseyle paylaşılmayacağını, verilerin yalnızca akademik amaçlar doğrultusunda kullanılacağı ve araştırma amacına ulaştıktan sonra bu kayıtların imha edileceğini de belirtmiştir. Görüşmelerde ses ve görüntü kaydının tutulmasına tüm katılımcılar izin verdiklerini ve bu konuda araştırmacıya güvendiklerini sözlü olarak ifade etmişlerdir.

Görüşme sırasında araştırmacı tarafından yöneltilen 10 soru üzerine grup tarafından tartışılmıştır. Araştırmacı kullandığı açık uçlu sorularla katılımcıların görüşmede fikirlerini derinlemesine yansıtmalarını sağlamıştır. Katılımcılara sorulan sorulara aşağıda yer verilmiştir:

1- Özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilerin eğitimi hakkında ne düşünüyorsunuz?

2- Özel gereksinimli öğrencilerin normal gelişim gösteren akranlarıyla aynı ortamda eğitim almaları ile ilgili görüşlerinizi açıklayınız.

3- Sınıf öğretmenlerine verilen zihin engelliler sınıf öğretmenliği sertifikası hakkındaki düşüncelerinizi açıklayınız.

4- Sınıfınızda özel eğitim gerektiren bir öğrencinin olması durumunda neler hissederdiniz?

5- Hizmet öncesinde (eğitiminiz esnasında) özel eğitim veya kaynaştırma eğitimi derslerin yararı / işlevi hakkındaki düşüncelerinizi paylaşınız.

6- Bireyselleştirilmiş eğitim programları hakkındaki görüşlerinizi açıklayınız.

7- Özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilere normal sınıflardaki her etkinliğe katılabilmeleri konusundaki düşüncelerinizi açıklayınız?

8- Ne tür engeli olan öğrencilerinin özel eğitim veya kaynaştırma eğitimi almasının fayda sağlayacağını düşünüyorsunuz?

9- Kaynaştırma eğitiminin özel gereksinimli öğrencilerin daha sonraki yaşamlarında ne gibi katkılar sağlayabileceğini düşünüyorsunuz?

10- Kaynaştırma eğitiminin normal gelişim gösteren çocuklara karşı etkileri hakkında ne düşünüyorsunuz?

Katılımcılar birbirlerinin görüşlerinden hareketle yeni düşünceler geliştirmişlerdir ve böylece etkileşimin yüksek olduğu bir görüşme gerçekleşmiştir. Araştırma konusu dışına çıkıldığında araştırmacı katılımcıları araştırma konusuna çekmeye çalışmıştır. Katılımcılar arasında herhangi bir ayrım yapmadan, tüm katılımcıların görüşleri alınmaya çalışılmıştır. Odak grup görüşmesi sırasında katılımcılara isimleri ile hitap edilmiştir. Katılımcılar görüşme esnasında söz alırken el kaldırarak veya kendilerine yöneltilen isim hitabıyla görüş bildirmişlerdir. Son soruyla ilgili de görüşler alındıktan sonra katılımcılara teşekkür edilmiş ve görüşme sonlandırılmıştır. Devam eden süreçte araştırmacı video dosyası halindeki odak grup görüşme verilerini bilgisayar ortamına aktarmıştır.

3.5.Verilerin Çözümlenmesi ve Yorumlanması

Araştırmacı tarafından yarısı olumlu yarısı olumsuz olacak şekilde hazırlanan ankette her bir madde için verilen cevaplar “Kesinlikle katılıyorum=1”, “katılıyorum=2”, “Kısmen Katılıyorum=3”, “katılmıyorum=4”, “Kesinlikle katılmıyorum=5” şeklinde puanlanmış, veriler girildikten sonra maddelerdeki puan değerleri olumlu maddeler için (1=5, 2=4, 3=3, 4=1, 5=1) değiştirilerek, “kesinlikle

katılıyorum=5", "katılıyorum=4", "kısmen katılıyorum=3", "katılmıyorum=2", "kesinlikle katılmıyorum=1" olarak girilmiştir.

Araştırmada elde edilen nicel veriler SPSS (Statistical Package for Social Sciences) kullanılarak analiz edilmiştir. Bu programda verilere Kruskal-Wallis Testi ve Mann Whitney U testi uygulanmıştır. Kruskal Wallis testinde farkın kaynağını belirlemek için yapılan Mann Whitney U testi Bonferroni düzeltmesiyle birlikte uygulanmıştır. Bu testlerin sonuçları araştırmanın amaçları doğrultusunda tablolaştırılmış, açıklanmış ve yorumlanmıştır.

Araştırmanın nitel boyutunda veri almayı sağlayan odak grup görüşmesinde alınan yanıtlar ise video dökümü yapılarak bilgisayara aktarılmıştır. Bu çalışmadan alınan veriler anketten elde edilen temalardan yola çıkarak bulguların ve sonuçların açıklanmasında kullanılan verileri desteklemiştir. Elde edilen bu verilerin çözümlenmesi için içerik analizi yönteminden yararlanılmıştır.

3.6.Araştırmanın Geçerlik ve Güvenirliği

Araştırmada kullanılan anket formu hazırlanırken literatür taraması yapılmıştır. Ardından uzman görüşü alınmıştır. Uzman görüşü alınarak maddeler oluşturulmuştur. Uzman görüşleri sonunda bazı maddeler olumusz cümle olarak ankette yer almıştır.

Araştırmada elde edilen nicel veriler analizlerde non-parametrik testler olan Kruskal-Wallis ile Mann Whitney-U istatistik testleri kullanılmıştır. Bu testlerin sonuçları araştırmanın amaçları doğrultusunda tablolaştırılmış, açıklanmış ve yorumlanmıştır. Verilerin karşılaştırılmasında anlamlılık düzeyi $p < 0.5$ olarak kabul edilmiştir.

Verilerin normal dağılıma sahip olup olmadığını araştırırken Skewness ve Kurtosis göstergeleri kullanılmıştır. Değerleri -1.5 ve +1.5 aralığında olduğu için normal kabul edilmiştir.

Araştırmanın nitel boyutu için ise araştırmacı tarafından hazırlanan odak grup görüşmesi soruları uzman görüşü alınarak yapılan öneriler doğrultusunda geliştirilmiştir. Ayrıca araştırmanın başlangıcında, sürecinde ve sonucunda literatür

sürekli taranarak kanıt kütüphaneleri oluşturulmuştur. Elde edilen verilerin çözümlenmesi için içerik analizi yönteminden yararlanılmıştır.

BÖLÜM IV

4. BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde sınıf öğretmeni adaylarının özel eğitim gerektiren çocukların eğitimine ilişkin yeterliklerini incelemek amacıyla gerçekleştirilen araştırma kapsamında elde edilen bulgular ve yorumlar sunulmuştur. Araştırmacı tarafından hazırlanan Genel Bilgi ve anketten elde edilen bulguların SPSS programı ile gerçekleştirilen analiz yorumları ve odak grup görüşmesiyle katılımcıların söylediklerinden yapılan alıntıları içermektedir.

Araştırmanın nicel boyutundaki alt problemlere ait bulgular aşağıdaki gibidir:

4.1. Sınıf öğretmeni adaylarının özel eğitim gerektiren çocukların eğitimine ilişkin yeterliklerinin yaş değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Kruskal-Wallis Testi Sonuçları

Araştırmanın birinci alt problemi olan "Sınıf öğretmeni adaylarının özel eğitim gerektiren çocukların eğitimine ilişkin yeterlikleri yaş değişkenine göre değişmekte midir?" sorusuna ilişkin bulgular Tablo 4.1'de gösterilmiştir.

Tablo 4.1: Sınıf öğretmeni adaylarının özel eğitim gerektiren çocukların eğitimine ilişkin yeterliklerinin yaş değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Kruskal-Wallis Testi Sonuçları

	Yaş	N	Sıra Ortalaması	sd	X^2	Farkın Kaynağı
S1	18-20	180	178,51	2	12,45*	18-20 >21-22
	21-22	127	143,16			
	23-24	17	137,44			
	Total	324				
S2	18-20	180	172,99	2	7,73*	
	21-22	127	153,02			
	23-24	17	122,21			
	Total	324				

S3	18-20	180	166,53	2	2,45	
	21-22	127	160,74			
	23-24	17	132,94			
	Total	324				
S4	18-20	180	164,06	2	0,15	
	21-22	127	160,12			
	23-24	17	163,82			
	Total	324				
S5	18-20	180	175,70	2	8,95*	18-20 > 21-22
	21-22	127	146,78			
	23-24	17	140,18			
	Total	324				
S6	18-20	180	160,07	2	1,285	
	21-22	127	168,19			
	23-24	17	145,74			
	Total	324				
S7	18-20	180	159,70	2	1,385	
	21-22	127	168,63			
	23-24	17	146,38			
	Total	324				
S8	18-20	180	168,96	2	4,491	
	21-22	127	150,24			
	23-24	17	185,76			
	Total	324				
S9	18-20	180	171,62	2	5,143	
	21-22	127	153,85			
	23-24	17	130,56			
	Total	324				
S10	18-20	180	160,28	2	,754	
	21-22	127	167,21			
	23-24	17	150,85			
	Total	324				
S11	18-20	180	164,67	2	,811	
	21-22	127	157,74			
	23-24	17	175,03			
	Total	324				
S12	18-20	180	161,56	2	1,146	
	21-22	127	160,81			
	23-24	17	185,15			
	Total	324				

S13	18-20	180	135,65	2	36,11*	23-24 >18-20
	21-22	127	193,72			21-22 >18-20
	23-24	17	213,56			
	Total	324				
S14	18-20	180	157,88	2	1.275	
	21-22	127	169,39			
	23-24	17	160,00			
	Total	324				
S15	18-20	180	166,86	2	,968	
	21-22	127	157,03			
	23-24	17	157,24			
	Total	324				
S16	18-20	180	154,48	2	3,518	
	21-22	127	172,59			
	23-24	17	171,97			
	Total	324				
S17	18-20	180	141,39	2	22,96*	21-22>18-20
	21-22	127	186,91			23-24>18-20
	23-24	17	203,74			
	Total	324				
S18	18-20	180	174,19	2	7.052*	18-20>21-22
	21-22	127	148,27			
	23-24	17	145,06			
	Total	324				
S19	18-20	180	178,56	2	13,39*	18-20>21-22
	21-22	127	139,87			
	23-24	17	161,44			
	Total	324				
S20	18-20	180	174,16	2	6,719	
	21-22	127	148,93			
	23-24	17	140,50			
	Total	324				
S21	18-20	180	172,87	2	5,878	
	21-22	127	151,58			
	23-24	17	134,24			
	Total	324				
S22	18-20	180	163,13	2	,55	
	21-22	127	163,61			
	23-24	17	147,47			
	Total	324				

S23	18-20	180	157,57	2	1,340
	21-22	127	167,91		
	23-24	17	174,29		
	Total	324			
S24	18-20	180	162,31	2	,463
	21-22	127	164,54		
	23-24	17	149,29		
	Total	324			
S25	18-20	180	171,38	2	4,070
	21-22	127	150,67		
	23-24	17	156,91		
	Total	324			
S26	18-20	180	160,89	2	1,293
	21-22	127	167,41		
	23-24	17	142,91		
	Total	324			
S27	18-20	180	159,47	2	1,241
	21-22	127	168,69		
	23-24	17	148,38		
	Total	324			

*p<05

Çalışmada yer alan katılımcıların yeterliklerinin yaş değişkeni ile ilişkisi yukarıdaki tabloda yer almaktadır. Tablodaki değerler incelendiğinde katılımcıların yaşları ile özel eğitim gerektiren çocukların eğitimine ilişkin yeterlikleri arasında genel kapsamıyla bakıldığında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür. Ancak ankette bulunan 1, 5, 18, 19 numaralı sorularda anlamlı farklılığa rastlanmıştır. (18-20>21-22) (p<05)

4.2.Sınıf öğretmeni adaylarının özel eğitim gerektiren çocukların eğitimine ilişkin yeterliklerinin cinsiyet değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Mann Whitney U Testi Sonuçları

Araştırmanın ikinci alt problemi olan “Sınıf öğretmeni adaylarının özel eğitim gerektiren çocukların eğitimine ilişkin yeterlikleri cinsiyet değişkenine göre değişmekte midir?” sorusuna ilişkin bulgular Tablo 4.2’de gösterilmiştir.

Tablo 4.2: Sınıf öğretmeni adaylarının özel eğitim gerektiren çocukların eğitimine ilişkin yeterliklerinin cinsiyet değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Mann Whitney U Testi Sonuçları

	Cinsiyet	**N**	**Sıra Ortalama-sı**	**Sıra Toplamı**	**U**
S1	Kadın	260	157,21	40874,50	6944,50*
	Erkek	64	183,99	11775,50	
	Total	324			
S2	Kadın	260	166,49	43287,00	7283
	Erkek	64	146,30	9363,00	
	Total	324			
S3	Kadın	260	170,00	44199,00	6371*
	Erkek	64	132,05	8451,00	
	Total	324			
S4	Kadın	260	165,29	42976,50	7593,50
	Erkek	64	151,15	9673,50	
	Total	324			
S5	Kadın	260	160,23	41659,50	7729,50
	Erkek	64	171,73	10990,50	
	Total	324			
S6	Kadın	260	166,94	43405,00	7165*
	Erkek	64	144,45	9245,00	
	Total	324			
S7	Kadın	260	166,66	43331,50	7238,50
	Erkek	64	145,60	9318,50	
	Total	324			
S8	Kadın	260	167,63	43583,50	6985,50*
	Erkek	64	141,66	9066,50	
	Total	324			
S9	Kadın	260	159,24	41402,50	7472,50
	Erkek	64	175,74	11247,50	
	Total	324			
S10	Kadın	260	164,92	42879,50	7690,50
	Erkek	64	152,66	9770,50	
	Total	324			
S11	Kadın	260	167,49	43547,00	7023*
	Erkek	64	142,23	9103,00	
	Total	324			

S12	Kadın	260	162,13	42154,50	8224,50
	Erkek	64	163,99	10495,50	
	Total	324			
S13	Kadın	260	165,41	43007,50	7562,50
	Erkek	64	150,66	9642,50	
	Total	324			
S14	Kadın	260	171,68	44637,50	5932,50*
	Erkek	64	125,20	8012,50	
	Total	324			
S15	Kadın	260	159,89	41572,00	7642
	Erkek	64	173,09	11078,00	
	Total	324			
S16	Kadın	260	166,15	43199,00	7371
	Erkek	64	147,67	9451,00	
	Total	324			
S17	Kadın	260	162,84	42337,50	8232,50
	Erkek	64	161,13	10312,50	
	Total	324			
S18	Kadın	260	163,94	42623,50	7946,50
	Erkek	64	156,66	10026,50	
	Total	324			
S19	Kadın	260	160,88	41827,50	7897,50
	Erkek	64	169,10	10822,50	
	Total	324			
S20	Kadın	260	161,46	41980,50	8050,50
	Erkek	64	166,71	10669,50	
	Total	324			
S21	Kadın	260	163,08	42400,50	8169,50
	Erkek	64	160,15	10249,50	
	Total	324			
S22	Kadın	260	168,78	43884,00	6686*
	Erkek	64	136,97	8766,00	
	Total	324			
S23	Kadın	260	161,18	41906,50	7976,50
	Erkek	64	167,87	10743,50	
	Total	324			
S24	Kadın	260	167,19	43469,50	7100,50
	Erkek	64	143,45	9180,50	
	Total	324			

S25	Kadın	260	156,43	40671,50	6741,50*
	Erkek	64	187,16	11978,50	
	Total	324			
S26	Kadın	260	171,97	44713,00	5857*
	Erkek	64	124,02	7937,00	
	Total	324			
S27	Kadın	260	164,47	42761,00	7809
	Erkek	64	154,52	9889,00	
	Total	324			

*p<.05

Çalışmada yer alan katılımcıların yeterliklerinin cinsiyet değişkeni ile ilişkisi yukarıdaki tabloda yer almaktadır. Tablodaki değerler incelendiğinde cinsiyetin yeterlik üzerinde çok fazla etkili olmadığı, aralarında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir.

4.3.Sınıf öğretmeni adaylarının özel eğitim gerektiren çocukların eğitimine ilişkin yeterliklerinin özel eğitim gerektiren tanıdığının olması/olmaması değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Mann Whitney U testi Sonuçları

Araştırmanın üçüncü alt problemi olan "Özel eğitim gerektiren tanıdığının olması ya da olmaması sınıf öğretmeni adaylarının özel eğitim gerektiren çocukların eğitimine ilişkin yeterliklerini değiştirmekte midir?" sorusuna iliskin bulgular Tablo 4.3'te gösterilmiştir.

Tablo 4.3: Sınıf öğretmeni adaylarının özel eğitim gerektiren çocukların eğitimine ilişkin yeterliklerinin özel eğitim gerektiren tanıdığının olması/olmaması değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Mann Whitney U testi Sonuçları

	Yakın Tanıdık	**N**	**Sıra Ortalama**	**Sıra Toplamı**	**U**
S1	Var	77	157,21	12105,50	91052,50
	Yok	247	164,15	40544,50	
	Total	324			

S2	Var	77	156,88	12079,50	9076,50
	Yok	247	164,25	40570,50	
	Total	324			
S3	Var	77	169,86	13079,50	8942,50
	Yok	247	160,20	39570,50	
	Total	324			
S4	Var	77	161,53	12438,00	9435,00
	Yok	247	162,80	40212,00	
	Total	324			
S5	Var	77	161,71	12452,00	9449,00
	Yok	247	162,74	40198,00	
	Total	324			
S6	Var	77	180,91	13930,00	8092,00*
	Yok	247	156,76	38720,00	
	Total	324			
S7	Var	77	167,93	12930,50	9091,50
	Yok	247	160,81	39719,50	
	Total	324			
S8	Var	77	161,02	12398,50	9395,50
	Yok	247	162,96	40251,50	
	Total	324			
S9	Var	77	163,23	12569,00	9453,00
	Yok	247	162,27	40081,00	
	Total	324			
S10	Var	77	151,53	11668,00	8665,00
	Yok	247	165,92	40982,00	
	Total	324			
S11	Var	77	159,17	12256,00	9253,00
	Yok	247	163,54	40394,00	
	Total	324			
S12	Var	77	158,23	12184,00	9181,00
	Yok	247	163,83	40466,00	
	Total	324			
S13	Var	77	192,18	14798,00	7224,00*
	Yok	247	153,25	37852,00	
	Total	324			
S14	Var	77	160,70	12374,00	9371,00
	Yok	247	163,06	40276,00	
	Total	324			

S15	Var	77	160,55	12362,00	9359,00
	Yok	247	163,11	40288,00	
	Total	324			
S16	Var	77	168,27	12956,50	9065,50
	Yok	247	160,70	39693,50	
	Total	324			
S17	Var	77	171,41	13198,50	8823,50
	Yok	247	159,72	39451,50	
	Total	324			
S18	Var	77	167,87	12926,00	9096,00
	Yok	247	160,83	39724,00	
	Total	324			
S19	Var	77	181,60	13983,00	8039,00*
	Yok	247	156,55	38667,00	
	Total	324			
S20	Var	77	178,75	13764,00	8258,00
	Yok	247	157,43	38886,00	
	Total	324			
S21	Var	77	167,41	12890,50	9131,50
	Yok	247	160,97	39759,50	
	Total	324			
S22	Var	77	185,70	14299,00	7723,00*
	Yok	247	155,27	38351,00	
	Total	324			
S23	Var	77	169,64	13062,50	8959,50
	Yok	247	160,27	39587,50	
	Total	324			
S24	Var	77	180,62	13908,00	8114,00*
	Yok	247	156,85	38742,00	
	Total	324			
S25	Var	77	153,52	11821,00	8818,00
	Yok	247	165,30	40829,00	
	Total	324			
S26	Var	77	186,91	14392,00	7630,00*
	Yok	247	154,89	38258,00	
	Total	324			
S27	Var	77	171,63	13215,50	8806,50
	Yok	247	159,65	39434,50	
	Total	324			

*p<05

Çalışmada yer alan katılımcıların yeterliklerinin özel eğitim gerektiren tanıdığının olması ya da olmaması ile ilişkisi yukarıdaki tabloda yer almaktadır. Tablodaki değerler incelendiğinde özel eğitim gerektiren tanıdığı olanlar ile olmayanların özel eğitim gerektiren bireylerin eğitimine ilişkin yeterliklerinde anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir.

4.4.Sınıf öğretmeni adaylarının özel eğitim gerektiren çocukların eğitimine ilişkin yeterliklerinin öğrenim gördükleri sınıf düzeyi değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Kruskal Wallis Testi

Araştırmanın dördüncü alt problemi olan "Sınıf öğretmeni adaylarının özel eğitim gerektiren çocukların eğitimine ilişkin yeterlikleri ile öğrenim gördükleri sınıf düzeyi değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki var mıdır?" sorusuna iliskin bulgular Tablo 4.4'te gösterilmiştir.

Tablo 4.4: Sınıf öğretmeni adaylarının özel eğitim gerektiren çocukların eğitimine ilişkin yeterliklerinin öğrenim gördükleri sınıf düzeyi değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Kruskal WallisTesti Sonuçları

	Sınıf	**N**	**Sıra Ortalaması**	**sd**	**X^2**	**Farkın Kaynağı**
S1	1,00	95	195,96			
	2,00	74	181,26			
	3,00	87	175,80	3	75,148*	2>4
	4,00	68	78,31			
	Total	324				
S2	1,00	95	181,13			
	2,00	74	152,50			
	3,00	87	149,42	3	7,280	
	4,00	68	164,09			
	Total	324				
S3	1,00	95	169,16			
	2,00	74	156,48			
	3,00	87	134,33	3	20,366*	2>4
	4,00	68	195,79			
	Total	324				

S4	1,00	95	171,34			
	2,00	74	165,59			
	3,00	87	125,31	3	24,815*	2>3
	4,00	68	194,37			
	Total	324				
S5	1,00	95	173,82			
	2,00	74	176,14			
	3,00	87	183,20	3	35,813*	2>4
	4,00	68	105,36			
	Total	324				
S6	1,00	95	155,28			
	2,00	74	152,85			
	3,00	87	152,22	3	12,710*	
	4,00	68	196,24			
	Total	324				
S7	1,00	95	145,04			
	2,00	74	171,34			
	3,00	87	150,51	3	14,243*	
	4,00	68	192,62			
	Total	324				
S8	1,00	95	168,41			
	2,00	74	167,76			
	3,00	87	155,53	3	1,423	
	4,00	68	157,43			
	Total	324				
S9	1,00	95	187,66			
	2,00	74	164,26			
	3,00	87	183,68	3	46,654*	2>4
	4,00	68	98,34			
	Total	324				
S10	1,00	95	156,35			
	2,00	74	152,18			
	3,00	87	145,36	3	19,496*	2>4
	4,00	68	204,26			
	Total	324				
S11	1,00	95	161,55			
	2,00	74	162,90			
	3,00	87	145,03	3	8,043*	
	4,00	68	185,74			
	Total	324				

S12	1,00	95	164,99			
	2,00	74	148,58			
	3,00	87	142,44	3	17,940*	2>4
	4,00	68	199,83			
	Total	324				
S13	1,00	95	125,41			
	2,00	74	144,30			
	3,00	87	151,72	3	80,177*	2>4
	4,00	68	247,91			
	Total	324				
S14	1,00	95	140,95			
	2,00	74	168,36			
	3,00	87	161,64	3	11,327*	
	4,00	68	187,32			
	Total	324				
S15	1,00	95	155,06			
	2,00	74	167,33			
	3,00	87	167,71	3	1,197	
	4,00	68	160,98			
	Total	324				
S16	1,00	95	153,64			
	2,00	74	167,42			
	3,00	87	153,63	3	5,281	
	4,00	68	180,88			
	Total	324				
S17	1,00	95	148,05			
	2,00	74	134,58			
	3,00	87	146,06	3	55,856*	2>4
	4,00	68	234,10			
	Total	324				
S18	1,00	95	186,56			
	2,00	74	158,29			
	3,00	87	167,25	3	18,050*	
	4,00	68	127,40			
	Total	324				
S19	1,00	95	182,91			
	2,00	74	182,98			
	3,00	87	141,95	3	17,786*	2>4
	4,00	68	137,99			
	Total	324				

S20	1,00	95	184,76			
	2,00	74	175,14			
	3,00	87	142,31	3	14,253*	
	4,00	68	143,48			
	Total	324				
S21	1,00	95	183,17			
	2,00	74	162,93			
	3,00	87	130,07	3	17,377*	
	4,00	68	174,65			
	Total	324				
S22	1,00	95	158,13			
	2,00	74	161,50			
	3,00	87	161,37	3	,941	
	4,00	68	171,15			
	Total	324				
S23	1,00	95	159,14			
	2,00	74	161,76			
	3,00	87	146,38	3	8,973*	
	4,00	68	188,63			
	Total	324				
S24	1,00	95	158,38			
	2,00	74	158,71			
	3,00	87	157,80	3	2,874	
	4,00	68	178,39			
	Total	324				
S25	1,00	95	155,25			
	2,00	74	183,90			
	3,00	87	171,22	3	10,730*	2>4
	4,00	68	138,18			
	Total	324				
S26	1,00	95	167,06			
	2,00	74	141,96			
	3,00	87	154,94	3	10,676*	2>4
	4,00	68	188,15			
	Total	324				
S27	1,00	95	168,93			
	2,00	74	150,68			
	3,00	87	157,46	3	2,975	
	4,00	68	172,83			
	Total	324				

*p<05

Çalışmada yer alan katılımcıların yeterliklerinin okudukları sınıf düzeyi ile ilişkisi yukarıdaki tabloda yer almaktadır. Tablodaki değerler incelendiğinde katılımcıların sınıf düzeyleri ile yeterlikleri arasında anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır. (Farkın Kaynağı: 2>4)

4.5. Öğretmen adaylarının "özel eğitim" dersi saatinin artmasına yönelik görüşlerinin farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Mann Whitney U Testi Sonuçları

Araştırmanın beşinci alt problemi olan "Sınıf öğretmeni adaylarının "özel eğitim" dersi saatinin artmasına yönelik görüşleri nasıldır?" sorusuna iliskin bulgular Tablo 4.5'te gösterilmiştir.

Tablo 4.5: Öğretmen adaylarının "özel eğitim" dersi ders saatinin artmasına yönelik görüşlerinin farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Mann Whitney U testi Sonuçları

	Özel Eğitim Ders Saati	N	Sıra Ortalama	Sıra Toplamı	U
S1	Evet	72	159,87	11510,50	8882,50
	Hayır	252	163,25	41139,50	
	Total	324			
S2	Evet	72	171,13	12321,00	8451,00
	Hayır	252	160,04	40329,00	
	Total	324			
S3	Evet	72	175,18	12613,00	8159,00
	Hayır	252	158,88	40037,00	
	Total	324			
S4	Evet	72	167,86	12086,00	8686,00
	Hayır	252	160,97	40564,00	
	Total	324			
S5	Evet	72	155,33	11183,50	8555,50
	Hayır	252	164,55	41466,50	
	Total	324			
S6	Evet	72	173,51	12492,50	8279,50
	Hayır	252	159,36	40157,50	
	Total	324			

S7	Evet	72	162,85	11725,50	9046,50
	Hayır	252	162,40	40924,50	
	Total	324			
S8	Evet	72	167,43	12055,00	8717,00
	Hayır	252	161,09	40595,00	
	Total	324			
S9	Evet	72	149,49	10763,50	8135,50
	Hayır	252	166,22	41886,50	
	Total	324			
S10	Evet	72	178,10	12823,00	7949,00
	Hayır	252	158,04	39827,00	
	Total	324			
S11	Evet	72	151,32	10895,00	8267,00
	Hayır	252	165,69	41755,00	
	Total	324			
S12	Evet	72	166,48	11986,50	8785,50
	Hayır	252	161,36	40663,50	
	Total	324			
S13	Evet	72	180,35	12985,50	7786,50
	Hayır	252	157,40	39664,50	
	Total	324			
S14	Evet	72	157,67	11352,50	8724,50
	Hayır	252	163,88	41297,50	
	Total	324			
S15	Evet	72	163,62	11780,50	8991,50
	Hayır	252	162,18	40869,50	
	Total	324			
S16	Evet	72	153,82	11075,00	8447,00
	Hayır	252	164,98	41575,00	
	Total	324			
S17	Evet	72	170,10	12247,50	8524,50
	Hayır	252	160,33	40402,50	
	Total	324			
S18	Evet	72	166,09	11958,50	8813,50
	Hayır	252	161,47	40691,50	
	Total	324			
S19	Evet	72	163,70	11786,50	8985,50
	Hayır	252	162,16	40863,50	
	Total	324			

S20	Evet	72	155,69	11210,00	8582,00
	Hayır	252	164,44	41440,00	
	Total	324			
S21	Evet	72	161,17	11604,00	8976,00
	Hayır	252	162,88	41046,00	
	Total	324			
S22	Evet	72	161,56	11632,00	9004,00
	Hayır	252	162,77	41018,00	
	Total	324			
S23	Evet	72	155,17	11172,00	8544,00
	Hayır	252	164,60	41478,00	
	Total	324			
S24	Evet	72	166,19	11965,50	8806,50
	Hayır	252	161,45	40684,50	
	Total	324			
S25	Evet	72	158,10	11383,50	8755,50
	Hayır	252	163,76	41266,50	
	Total	324			
S26	Evet	72	180,33	12984,00	7788,00
	Hayır	252	157,40	39666,00	
	Total	324			
S27	Evet	72	174,78	12584,00	8188,00
	Hayır	252	158,99	40066,00	
	Total	324			

*p<05

Araştırma içerisinde özel eğitim ders saatinin artırılmasına yönelik görüşleri yukarıdaki tabloda yer almaktadır. Tablodaki değerler incelendiğinde anlamı bir farklılık olmadığı görülmüştür. Görüşler ders saatinin artırılması yönündedir.

4.6.Sınıf öğretmeni adaylarının özel eğitim konusunda bilgi edinmek isteme değişkeni bakımından farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Mann Whitney U testi Sonuçları

Araştırmanın altıncı alt problemi olan “Sınıf öğretmeni adaylarının özel eğitim konusunda bilgi edinmek isteme değişkeni bakımından görüşleri nasıldır?” sorusuna iliskin bulgular Tablo 4.6’da gösterilmiştir.

Tablo 4.6: Sınıf öğretmeni adaylarının özel eğitim konusunda bilgi edinmek isteme değişkeni bakımından görüşlerinin farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Mann Whitney U testi Sonuçları

	Bilgi Edinme	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U
S1	Evet	292	157,42	45967,00	3189,00*
	Hayır	32	208,84	6683,00	
	Total	324			
S2	Evet	292	164,27	47968,00	4154,00
	Hayır	32	146,31	4682,00	
	Total	324			
S3	Evet	292	164,14	47928,00	4194,00
	Hayır	32	147,56	4722,00	
	Total	324			
S4	Evet	292	165,56	48344,00	3778,00
	Hayır	32	134,56	4306,00	
	Total	324			
S5	Evet	292	160,11	46753,00	3975,00
	Hayır	32	184,28	5897,00	
	Total	324			
S6	Evet	292	163,23	47664,00	4458,00
	Hayır	32	155,81	4986,00	
	Total	324			
S7	Evet	292	164,92	48156,00	3966,00
	Hayır	32	140,44	4494,00	
	Total	324			
S8	Evet	292	164,46	48021,50	4100,50
	Hayır	32	144,64	4628,50	
	Total	324			
S9	Evet	292	160,87	46973,00	4195,00
	Hayır	32	177,41	5677,00	
	Total	324			
S10	Evet	292	162,85	47552,50	4569,50
	Hayır	32	159,30	5097,50	
	Total	324			
S11	Evet	292	164,28	47968,50	4153,50
	Hayır	32	146,30	4681,50	
	Total	324			

S12	Evet	292	164,99	48177,50	3944,50
	Hayır	32	139,77	4472,50	
	Total	324			
S13	Evet	292	165,43	48305,00	3817,00
	Hayır	32	135,78	4345,00	
	Total	324			
S14	Evet	292	163,74	47812,50	4309,50
	Hayır	32	151,17	4837,50	
	Total	324			
S15	Evet	292	163,34	47696,50	4425,50
	Hayır	32	154,80	4953,50	
	Total	324			
S16	Evet	292	164,68	48088,00	4034,00
	Hayır	32	142,56	4562,00	
	Total	324			
S17	Evet	292	161,73	47226,00	4448,00
	Hayır	32	169,50	5424,00	
	Total	324			
S18	Evet	292	160,36	46825,50	4047,50
	Hayır	32	182,02	5824,50	
	Total	324			
S19	Evet	292	162,68	47503,50	4618,50
	Hayır	32	160,83	5146,50	
	Total	324			
S20	Evet	292	163,37	47705,00	4417,00
	Hayır	32	154,53	4945,00	
	Total	324			
S21	Evet	292	163,77	47819,50	4302,50
	Hayır	32	150,95	4830,50	
	Total	324			
S22	Evet	292	166,68	48669,50	3452,50*
	Hayır	32	124,39	3980,50	
	Total	324			
S23	Evet	292	161,60	47188,50	4410,50
	Hayır	32	170,67	5461,50	
	Total	324			
S24	Evet	292	165,60	48354,00	3768,00
	Hayır	32	134,25	4296,00	
	Total	324			

S25	Evet	292	162,54	47460,50	4661,50
	Hayır	32	162,17	5189,50	
	Total	324			
S26	Evet	292	166,74	48689,50	3432,50*
	Hayır	32	123,77	3960,50	
	Total	324			
S27	Evet	292	162,62	47484,50	4637,50
	Hayır	32	161,42	5165,50	
	Total	324			

Araştırmada yer alan katılımcıların özel eğitim konusunda bilgi edinme isteme durumu bakımından görüşleri yukarıdaki tabloda yer almaktadır. Tablodaki değerler incelendiğinde anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Veriler çoğu katılımcının bilgi edinmeye istekli olduklarını göstermiştir.

4.7.Sınıf öğretmeni adaylarının kaynaştırma öğrencisi veya öğrencilerinin olduğu bir sınıfta staj deneyimi isteme/istememe değişkeni bakımından farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Mann Whitney U testi Sonuçları

Araştırmanın yedinci alt problemi olan "Sınıf öğretmeni adaylarının kaynaştırma öğrencisi veya öğrencilerinin olduğu bir sınıfta staj deneyimi isteme değişkeni bakımından görüşleri nasıldır?" sorusuna iliskin bulgular Tablo 4.7'de gösterilmiştir.

Tablo 4.7: Sınıf öğretmeni adaylarının kaynaştırma öğrencisi veya öğrencilerinin olduğu bir sınıfta staj deneyimi isteme/istememe değişkeni bakımından farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Mann Whitney U testi Sonuçları

	Kaynaştırma Stajı	**N**	**Sıra Ortalaması**	**Sıra Toplamı**	**U**
S1	Evet	271	153,57	41617,50	4761,50*
	Hayır	53	208,16	11032,50	
	Total	324			

S2	Evet	271	165,69	44902,50	6316,50
	Hayır	53	146,18	7747,50	
	Total	324			
S3	Evet	271	169,98	46064,50	5154,50*
	Hayır	53	124,25	6585,50	
	Total	324			
S4	Evet	271	168,05	45542,50	5676,50*
	Hayır	53	134,10	7107,50	
	Total	324			
S5	Evet	271	154,08	41755,50	4899,50*
	Hayır	53	205,56	10894,50	
	Total	324			
S6	Evet	271	166,80	45204,00	6015,00*
	Hayır	53	140,49	7446,00	
	Total	324			
S7	Evet	271	166,35	45080,50	6138,50
	Hayır	53	142,82	7569,50	
	Total	324			
S8	Evet	271	162,34	43994,50	7138,50
	Hayır	53	163,31	8655,50	
	Total	324			
S9	Evet	271	158,82	43041,00	6185,00
	Hayır	53	181,30	9609,00	
	Total	324			
S10	Evet	271	168,88	45767,00	5452,00*
	Hayır	53	129,87	6883,00	
	Total	324			
S11	Evet	271	168,89	45770,00	5449,00*
	Hayır	53	129,81	6880,00	
	Total	324			
S12	Evet	271	165,46	44840,00	6379,00
	Hayır	53	147,36	7810,00	
	Total	324			
S13	Evet	271	169,82	46022,50	5196,50*
	Hayır	53	125,05	6627,50	
	Total	324			
S14	Evet	271	165,33	44805,50	6413,50
	Hayır	53	148,01	7844,50	
	Total	324			

S15	Evet	271	162,45	44024,00	7168,00
	Hayır	53	162,75	8626,00	
	Total	324			
S16	Evet	271	163,76	44378,50	6840,50
	Hayır	53	156,07	8271,50	
	Total	324			
S17	Evet	271	164,47	44571,00	6648,00
	Hayır	53	152,43	8079,00	
	Total	324			
S18	Evet	271	159,09	43114,00	6258,00
	Hayır	53	179,92	9536,00	
	Total	324			
S19	Evet	271	169,71	45992,50	5226,50*
	Hayır	53	125,61	6657,50	
	Total	324			
S20	Evet	271	170,96	46329,00	4890,00*
	Hayır	53	119,26	6321,00	
	Total	324			
S21	Evet	271	169,61	45965,00	5254,00*
	Hayır	53	126,13	6685,00	
	Total	324			
S22	Evet	271	171,92	46590,50	4628,50*
	Hayır	53	114,33	6059,50	
	Total	324			
S23	Evet	271	168,34	45620,50	5598,50*
	Hayır	53	132,63	7029,50	
	Total	324			
S24	Evet	271	169,38	45901,50	5317,50*
	Hayır	53	127,33	6748,50	
	Total	324			
S25	Evet	271	160,56	43512,00	6656,00
	Hayır	53	172,42	9138,00	
	Total	324			
S26	Evet	271	169,32	45885,50	5333,50*
	Hayır	53	127,63	6764,50	
	Total	324			
S27	Evet	271	162,48	44032,50	7176,50
	Hayır	53	162,59	8617,50	
	Total	324			

Araştırma içerisinde yer alan katılımcıların kaynaştırma öğrencisi veya öğrencilerinin olduğu bir sınıfta staj deneyimi isteme değişkeni bakımından görüşleri yukarıdaki tabloda yer almaktadır. Tablodaki değerler incelendiğinde kaynaştırma staj deneyimi isteme konusundaki elde edilen verilerde anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir.

4.8.Sınıf öğretmeni adaylarının sadece özel gereksinimli öğrencilerinin olduğu bir sınıfta staj deneyimi isteme/istememe değişkeni bakımından farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Mann Whitney U testi Sonuçları

Araştırmanın sekizinci alt problemi olan "Sınıf öğretmeni adaylarının sadece özel gereksinimli çocukların olduğu bir sınıfta staj deneyimi isteme durumu bakımından görüşleri nasıldır?" sorusuna iliskin bulgular Tablo 4.8'de gösterilmiştir.

Tablo 4.8: Sınıf öğretmeni adaylarının sadece özel gereksinimli öğrencilerinin olduğu bir sınıfta staj deneyimi isteme/istememe değişkeni bakımından farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Mann Whitney U Testi Sonuçları

	Özel Eğitim Stajı	N	Sıra Ortalama-sı	Sıra Toplamı	U
S1	Evet	193	153,97	29715,50	10994,50*
	Hayır	131	175,07	22934,50	
	Total	324			
S2	Evet	193	178,47	34445,50	9558,50*
	Hayır	131	138,97	18204,50	
	Total	324			
S3	Evet	193	176,92	34146,00	9858,00*
	Hayır	131	141,25	18504,00	
	Total	324			
S4	Evet	193	177,03	34166,00	9838,00*
	Hayır	131	141,10	18484,00	
	Total	324			

S5	Evet	193	155,30	29972,00	11251,00
	Hayır	131	173,11	22678,00	
	Total	324			
S6	Evet	193	170,70	32945,00	11059,00*
	Hayır	131	150,42	19705,00	
	Total	324			
S7	Evet	193	169,12	32640,00	11364,00
	Hayır	131	152,75	20010,00	
	Total	324			
S8	Evet	193	167,66	32358,00	11646,00
	Hayır	131	154,90	20292,00	
	Total	324			
S9	Evet	193	161,69	31206,00	12485,00
	Hayır	131	163,69	21444,00	
	Total	324			
S10	Evet	193	169,22	32659,00	11345,00
	Hayır	131	152,60	19991,00	
	Total	324			
S11	Evet	193	171,51	33101,00	10903,00*
	Hayır	131	149,23	19549,00	
	Total	324			
S12	Evet	193	166,37	32110,00	11894,00
	Hayır	131	156,79	20540,00	
	Total	324			
S13	Evet	193	171,50	33099,50	10904,50*
	Hayır	131	149,24	19550,50	
	Total	324			
S14	Evet	193	170,99	33002,00	11002,00*
	Hayır	131	149,98	19648,00	
	Total	324			
S15	Evet	193	169,47	32707,50	11296,50
	Hayır	131	152,23	19942,50	
	Total	324			
S16	Evet	193	165,92	32022,50	11981,50
	Hayır	131	157,46	20627,50	
	Total	324			
S17	Evet	193	167,38	32303,50	11700,50
	Hayır	131	155,32	20346,50	
	Total	324			

S18	Evet	193	161,58	31185,50	12464,50
	Hayır	131	163,85	21464,50	
	Total	324			
S19	Evet	193	180,61	34858,00	9146,00*
	Hayır	131	135,82	17792,00	
	Total	324			
S20	Evet	193	179,22	34589,00	9415,00*
	Hayır	131	137,87	18061,00	
	Total	324			
S21	Evet	193	171,85	33166,50	10837,50*
	Hayır	131	148,73	19483,50	
	Total	324			
S22	Evet	193	180,11	34762,00	9242,00*
	Hayır	131	136,55	17888,00	
	Total	324			
S23	Evet	193	163,54	31563,00	12441,00
	Hayır	131	160,97	21087,00	
	Total	324			
S24	Evet	193	179,93	34726,00	9278,00*
	Hayır	131	136,82	17924,00	
	Total	324			
S25	Evet	193	150,51	29047,50	10326,50*
	Hayır	131	180,17	23602,50	
	Total	324			
S26	Evet	193	178,79	34506,00	9498,00*
	Hayır	131	138,50	18144,00	
	Total	324			
S27	Evet	193	168,16	32454,00	11550,00
	Hayır	131	154,17	20196,00	
	Total	324			

*p<05

Araştırma içerisinde yer alan katılımcıların sadece özel gereksinimli çocukların olduğu bir sınıfta staj deneyimi isteme durumu bakımından görüşleri yukarıdaki tabloda yer almaktadır. Tablodaki değerler incelendiğinde özel eğitim staj deneyimine yönelik verilerde anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir.

Araştırmanın nitel boyutundaki alt problemlere ait bulgular aşağıdaki gibidir:

Araştırmanın nitel boyutunda 10 kişilik katılımcı grubuyla odak grup görüşmesi yapılmıştır. Bu görüşmede öğretmen adayları kendilerine yöneltilen sorularla ilgili birden fazla görüş bildirmişlerdir.

Araştırmanın 9'uncu alt problemi olan "Sınıf öğretmeni adaylarının özel eğitim gerektiren çocukların kaynaştırılmasına yönelik görüşleri nasıldır?" sorusuna ilişkin katılımcı görüşleri Tablo 4.9'da gösterilmiştir

Tablo 4.9.: Sınıf öğretmeni adaylarının özel eğitim gerektiren çocukların eğitimine ve kaynaştırmaya yönelik görüşleri:

Temalar	**f**	**%**
Kaynaştırma olmalı, çok yararlı	9	20
Şu anki derslerin yetersizliği	9	20
Kaygı, korku	8	17.7
Yardım, destek	8	17.7
Eğitim hakkı	5	11.1
Topluma kazandırmak	3	6.6
Diğer öğrencilere olumlu etki	3	6.6

Tablo 4.9 incelendiğinde sınıf öğretmeni adaylarının özel eğitim gerektiren çocukların eğitimine ve kaynaştırmaya yönelik görüşlerinin; kaynaştırmanın bir eğitim hakkı olduğu, mutlaka olması gerektiği ve çok yararlı olacağı fakat kendilerini bu yönde yetersiz hissettikleri, bunun da konuyla ilgili derslerin yetersizliğinden kaynaklandığı üzerinde yoğunlaştığı görülmüştür. Ayrıca çoğunun sınıflarında kaynaştırma öğrencisi olduğunda kaygı ve korku hissedeceği, bu durumun üstesinden gelmek için yardım ve destek almaya açık oldukları görülmüştür. Aynı zamanda öğretmen adayları kaynaştırmanın sınıftaki normal gelişim gösteren çocuklar için de olumlu etki göstereceğini şeklinde görüş bildirmişlerdir. Bu konuda öğretmen adaylarının görüşlerinden örnekler aşağıdaki gibidir:

"K3: Bu durum beni ilk başta korkutur. Belki bu dersi henüz almadığım için çok bir bilgim yok. Bu konuda elimden geleni yapmaya çalışırım. Bir özel eğitimciden veya internetten yardım almaya çalışırım."

"K8: Bu öğrencilerin kendi yaşıtlarıyla bir arada eğitim görmeleri gerektiğini düşünüyorumOnları toplumdan soyutlamamamız gerektiğini düşünüyorum. Diğer öğrencilerle bir arada eğitim görmeleri hem kaynaştırma öğrencileri hem de diğer öğrenciler için faydalı alacak. Böylece diğer öğrenciler özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilerle ilgili bilgi ediniyrorlar, onlara karşı nasıl davranmaları gerektiğini öğreniyorlar, daha sabırlı bireyler oluyorlar ve ön yargılarını kırıyorlar böylece."

"K9: Bence bizim özel eğitim okullarına veya kaynaştırma öğrencilereinin olduğu sınıflara staja gitmemiz gerekir. Gözlem stajımızın bir haftası özel eğitim okullarında olabilirdi. Böylece onları tanımaya imkân sağlanmış olurdu. Buradan yola çıkarak kaynaştırma öğrencimiz olduğunda nasıl davranacağımızı ön görebilirdik. Çünkü ders hep teorik oluyor ve uygulamaya dair çok fazla bir şey öğrenilmiyor."

"K1: Bu insanlar ilerleyen süreçte anne, babalarını kaybettiklerinde yalnız baaşlarına kalacaklar. Toplumla ne kadar iç içe olursalar hayatlarını devam ettirmeleri o derece kolay olacak. Bu yüzden kaynaştırma çok önemli bence."

Araştırmanın 10'uncu alt problemi olan "Sınıf öğretmeni adaylarının özel eğitim gerektiren çocukların kaynaştırılmasının normal gelişim gösteren çocuklara olumlu/olumsuz etkisine ilişkin görüşleri nasıldır?" sorusuna ilişkin katılımcı görüşleri Tablo 4.10'da gösterilmiştir.

Tablo 4.10: Sınıf öğretmeni adaylarının özel eğitim gerektiren çocukların kaynaştırılmasının normal gelişim gösteren çocuklara olumlu/olumsuz etkisine ilişkin görüşleri:

Temalar	**f**	**%**
Fark Etme/Farkındalık	7	33.3
Yardımlaşma	6	28.5
Kabullenme	4	19
Vicdan	4	19

Tablo 4.10 incelendiğinde sınıf öğretmeni adaylarının özel eğitim gerektiren çocukların kaynaştırılmasının normal gelişim gösteren çocuklara olumlu/olumsuz etkisine ilişkin görüşlerinin; çocuklara farkındalık/ fark etme, kabul ediş becerisi kazandırdığı, üzerinde yoğunlaştığı görülmüştür. Ayrıca yardımlaşma ve vicdan duygusunu arttıracağını belirtmişlerdir. Bu beceri ve duyguların gelişmesinde öğretmenin davranış biçiminin fazlaca etkili olduğu yönünde görüş bildirmişlerdir. Bu konuda öğretmen adaylarının görüşlerinden örnekler aşağıdaki gibidir:

"K10: Küçük yaşta, karşılıksız olarak bu insanları fark edip, onları kabul edip, yardım etmeye başlıyorlar. Bu da onların farkındalık kazanmalarını sağlıyor."

"K2: Önceden bu kişiler çevrede utanç kaynağı olarak görülüyordu. Bu öğrencilerin kaynaştırma eğitimine katılmaları insanları küçük yaştan kabul ediş, fark ediş özelliklerini kazanmalarının sağlıyor."

"K3: Vicdan sahibi bireyler olmasını sağlar. Bu da bir halka halinde topluma yayılır."

"K9: Bu noktada öğretmene büyük iş düşüyor. Öğretmen basit görevler veya rollerle çocukların birbiriyle kaynaşmasını ve etkileşim içine girmesini sağlamalıdır."

Araştırmanın 11'inci alt problemi olan "Sınıf öğretmeni adaylarının zihin engelliler sınıf öğretmeni olmak için açılan sertifika programları hakkındaki görüşleri nasıldır?" sorusuna ilişkin katılımcı görüşleri Tablo 4.11'de gösterilmiştir.

Tablo 4.11.: Sınıf öğretmeni adaylarının zihin engelliler sınıf öğretmeni olmak için açılan sertifika programları hakkındaki görüşleri:

Temalar	**f**	**%**
Doğru bir uygulama değil	8	23.5
Eğitim süresi kısa	8	23.5
Alan öğretmenlerine haksızlık	7	20.5
Çocuklara haksızlık	6	17.6
Yetersizlik	3	8.8
Tanınmış hak	2	5.8

Tablo 4.11 incelendiğinde sınıf öğretmeni adaylarının zihin engelliler sınıf öğretmeni olmak için açılan sertifika programları hakkındaki görüşlerinin; bunun doğru bir uygulama olmadığı, son derece yanlış olduğu, 6 (altı) aylık eğitim süresinin çok kısa ve yetersiz olduğu üzerinde yoğunlaştığı görülmüştür. Aynı zamanda bu uygulamanın söz konusu öğrenciler için yetersiz kalacağını, bu durumun da çocuklara yapılan bir haksızlık olacağını belirtmişlerdir. Ayrıca kısa sürelik bu programın eğitim fakültelerinin zihin engelliler sınıf öğretmenliği bölümünde lisans eğitimi almış veya almakta olan öğretmen ve öğretmen adayları için büyük bir haksızlık olacağı konusunda görüş bildirmişlerdir. Öğretmen adaylarının bir kısmı da bunun tanınmış bir hak olduğunu, sistemsel bir durum olduğunu bu nedenle kimseye bu konuyla ilgili hesap sorulamayacağını belirtmiştir. Bu konuda öğretmen adaylarının görüşlerinden örnekler aşağıdaki gibidir:

"K8: Aslında hiç yeterli değil 6 ay. Ama KPSS'ye hazırlanıp atanamayan bir insan en azından bu sertifika programına katılayım ve özel eğitim öğretmenliği yapayım moduna giriyor. Bu garip bir psikoloji aslında. Sonu hiç düşünülmeden yapılıyor. Hiç yeterli bir süreç değil ve büyük bir haksızlık bu. Çünkü zihinsel engelliler öğretmenliği okuyan arkadaşlarımız bunun eğitimini dört yıl alıyorlar. Onların dört uılda öğrendiğini bizim altı ayda öğrenmemeiz gerçekten mümkün değil. Bizim için de eğitim vereceğimiz öğrenciler için de çelişkili bir durum. Onlara gerektiği kadar yetemeyiz, hiç yeterli bulmuyorum bu altı aylık bu süreyi."

"K2: Çok ince bir nokta aslında. Ama bu zinciri kırmak için vicdan sahibi olmak yeter. Hem zihinsel engelliler öğretmenliği okuyan arkadaşlarımızın hem de özel eğitime ihtiyacı olan çocukların hakkına girmiş oluyoruz. Ama Türkiye' de maddiyat bazen insanları zorlayabiliyor."

"K4: Bunu etik bulmuyorum. Çünkü eğer bu sistem böyle devam ederse bu öğrencilerin aldığı eğitim üstünkörü olacak. Bunu yapmak aslında o çocuklara sizi kabul ediyoruz, siz özelsiniz ama biz sizin için özel bir şeyler yapamayız, bunlarla idare edin demek gibi bir şey."

"K10: Aslında şu açıdan düşünürsek nasıl ki ziraat mühendisleri bir zamanlar sınıf öğretmeni oluyormuş ve bu bizi şu an bile rahatsız ediyor. Biz de aynı şeyi

yapmış ve başkasının hakkını yemiş oluruz. Ama sistem nasıl bir yanlış içindeyse bu durumlar zincirleme halinde birbirine ekleniyor. Ziraat mühendisleri sınıf öğretmeni, sınıf öğretmenleri özel eğitimci oluyor gibi…"

"K7: Sınıf öğretmeni olan birine bunu niye yapıyorsun diyemem. Sonuçta ne olursa olsun bu tanınmış bir hak. Sistemin bir hatası bunu istememeliyiz ya da istemek durumunda kalmayız."

Araştırmanın 12'nci alt problemi olan "Sınıf öğretmeni adaylarının bireyselleştirilmiş eğitim programı (BEP) ve özel eğitimle ilgili bazı temel bilgiler hakkında herhangi bilgiye sahip midir?" sorusuna ilişkin katılımcı görüşleri Tablo 4.12'de gösterilmiştir.

Tablo 4.12: Sınıf öğretmeni adaylarının bireyselleştirilmiş eğitim programı (BEP) ve özel eğitimle ilgili bazı temel bilgiler hakkında herhangi bilgiye sahip olmamaları açısından görüşleri:

Temalar	**f**
Dördündü (4.) Sınıf çok geç	6
Stajla desteklenmeli	4
Alanla ilgili deneyimli hocalar gelmeli	3
Bilgilendirildiğimizde işimiz kolaylaşacak	3

Tablo 4.12 incelendiğinde sınıf öğretmeni adaylarının bireyselleştirilmiş eğitim programı (BEP) ve özel eğitimle ilgili bazı temel bilgiler hakkında herhangi bilgiye sahip olmamaları açısından görüşlerinin; özel eğitim dersinin 4. Sınıfa verildiğinin ve bunun çok geç olduğu üzerinde yoğunlaştığı görülmüştür. Öğretmen adayları bu dersin daha önceki sınıf düzeylerinde verilmesi gerektiği ve alanla ilgili stajla desteklenmesi gerektiğini düşündüklerini belirtmişlerdir. Aynı zamanda derslerine alanın içinden öğrencilerle birebir deneyime sahip hocalar geldiğinde sürecin daha verimli geçeceği ve bu bilgiler sayesinde kaygılarının azalacağı ve işlerinin kolaylaşacağı konusunda görüş bildirmişlerdir. Bu konuda öğretmen adaylarının görüşlerinden örnekler aşağıdaki gibidir:

"K9: Şu an 4. sınıfta okuyan biri olarak söylüyorum kesinlikle geç kalınmış bir ders."

"K8: Bence 3. sınıfta bu dersi alıp 4. sınıfta ise bu konuyla ilgili staj eğitmim alsaydık çok daha iyi olurdu."

"K6: 3. sınıfta derslerimizin hemen hemen hepsinde özel eğitim kavramı geçmeye başladı. Aslında bu ders 3. sınıfın ilk döneminde başlasaydı, diğer derslerle bağdaştırdığımızda çok faydası olurdu."

"K7: Ben BEP'i çok yararlı buluyorum. Eğer bu çocuklarla ilgili bir şeyler yapmak istiyorsak gelişigüzel yapmaktansa bir programın olması işimizi çok daha kolaylaştırır. Zaten zor bir durum ama izleyeceğimiz yol böyle açık bir şekilde belli bir programda olursa işimizin daha kolay olacağını düşünüyorum."

BÖLÜM V

5. SONUÇ, TARTIŞMA ve ÖNERİLER

5.1.SONUÇLAR

Araştırmada elde edilen bulgular doğrultusunda ulaşılan sonuçlar aşağıda verilmiştir:

Sınıf öğretmeni adaylarının özel eğitim gerektiren çocukların eğitimine ilişkin yeterliklerinin yaşa göre herhangi bir farklılık göstermediği görülmüştür.

Sınıf öğretmeni adaylarının özel eğitim gerektiren çocukların eğitimine ilişkin yeterliklerinin cinsiyete göre farklılık göstermediği görülmüştür.

Özel eğitim gerektiren tanıdığının/yakınının olması ya da olmaması sınıf öğretmeni adaylarının özel eğitim gerektiren çocukların eğitimine ilişkin yeterliklerini önemli ölçüde farklılaştırdığı görülmüştür.

Sınıf öğretmeni adaylarının özel eğitim gerektiren çocukların eğitimine ilişkin yeterlikleri ile öğrenim gördükleri sınıf düzeyi arasında beklenilenin aksine herhangi bir farklılık göstermediği görülmüştür.

Özel eğitim dersi almakta olan 4. (dördüncü) sınıfta okuyan sınıf öğretmeni adaylarının özel eğitim dersi saatinin artmasına yönelik görüşlerinin çoğunluğu artması yönündedir. Ama gene de ön görülen bir farklılığa rastlanmamıştır.

Sınıf öğretmeni adaylarından özel eğitim konusunda bilgi edinmek isteyenlerin sayısının istemeyenlerden daha fazla olduğu görülmüştür.

Sınıf öğretmeni adaylarının kaynaştırma öğrencisi veya öğrencilerinin olduğu bir sınıfta staj deneyimi isteyenlerin sayısının istemeyenlerden daha fazla olduğu görülmüştür.

Sınıf öğretmeni adaylarının sadece özel gereksinimli çocukların olduğu bir sınıfta staj deneyimi isteyenlerin sayısının istemeyenlerden daha fazla olduğu görülmüştür.

Sınıf öğretmeni adaylarının özel eğitim gerektiren çocukların eğitimine ve kaynaştırmaya yönelik görüşleri incelendiğinde kaynaştırmanın mutlaka olması, bunun çocukları topluma kazandırmada mutlaka gerekli olduğu ve zaten bir eğitim hakkı olduğu, normal gelişim gösteren öğrenciler için de olumlu etkisi olduğunu belirttikleri görülmüştür. Ayrıca öğretmen adayları kaynaştırmayla ilgili bilgi eksiklikleri olduğundan bu durumla karşılaştıklarında korku ve kaygıya kapılabileceklerini, bu gibi durumlarda yardım ve desteğe ihtiyaçları olacağını belirtmişlerdir. Şu anki durumda yapılabilecekler olarak da özel eğitim ders saatlerinin artmasını istemişlerdir.

Sınıf öğretmeni adaylarının özel eğitim gerektiren çocukların kaynaştırılmasının normal gelişim gösteren çocuklara olumlu/olumsuz etkisiyle ilgili görüşleri tamamen olumlu yöndedir. Bu durumun normal gelişim gösteren çocukların farkındalık, kabullenme gibi becerilerini geliştireceği; yardımlaşma ve vicdani duygularının geliştireceği konusunda hem fikirdirler.

Sınıf öğretmeni adaylarının zihin engelliler sınıf öğretmeni olmak için açılan sertifika programlarının doğru bir uygulama olarak kabul etmedikleri, 6 (altı) aylık bir eğitim süresinin yetersiz kalacağı ve bu durumun çocuklar için haksızlık olduğunu belirttikleri görülmüştür. Aynı zamanda öğretmen adaylarının bu konuyla ilgili epey üzerinde durdukları bir konu da; eğitim fakültelerinde bu bölümü okuyan veya okumuş olan öğretmen adaylarına büyük bir haksızlık olacağıdır. Öğretmenler aynı zamanda sistem tarafından tanınmış bu hakkın kendilerinden sorumlu olmadığını ama vicdani yönden uygun bulmadıklarını belirtmişlerdir.

Sınıf öğretmeni adaylarının bireyselleştirilmiş eğitim programı (BEP) ve özel eğitimle ilgili bazı temel bilgiler hakkındaki bilgilere sahip olma açısından görüşlerine bakıldığında, fakültede verilen özel eğitim dersinin 4. Sınıfta olmasını olumsuz bir durum olarak belirtmişlerdir. Bu dersin 4. Sınıftan önce verilip bir özel eğitim okulunda veya kaynaştırma sınıfının olduğu bir okulda stajla desteklenmesi gerektiğinin sıklıkla üzerinde durmuşlardır. Ayrıca derslerine alanda teorik olarak değil de uygulamalı olarak çalışan deneyimli hocaların geldiğinde söz konusu durumla ilgili kaygı ve korkularının azalacağını, bilgileri arttıkça işlerinin kolaylaşacağını bildirmişlerdir.

5.2.Tartışma

Araştırma sonucunda sınıf öğretmeni adaylarının zihin engelliler sınıf öğretmeni olmak için açılan sertifika programlarını doğru bir uygulama olarak kabul etmediklerini, 6 (altı) aylık bir eğitim süresinin yetersiz kalacağını ve bu durumun çocuklar için haksızlık olduğunu belirttikleri görülmüştür. İlgar (2017) yaptığı çalışmasında bazı öğretmen adaylarının, özel gereksinimli çocuklarla nasıl iletişim kuracağı ve nasıl öğretimi gerçekleştireceği konusunda bilgisi olmadığını; sınıflarında özel gereksinimli öğrencinin olmasının kendilerini kaygılandıracağını ifade ettiklerini belirtmiştir.

Öztürk, Balıoğlu ve Şen'in (2014) yaptığı bir araştırmada ailelerinde özel eğitime ihtiyacı olan birey yakını olup olmama değişkenine göre bakıldığında ise az işiten öğrencilerin kaynaştırılması konusunda ailelerinde özel eğitime ihtiyacı olan birey yakını olmayan öğretmen adaylarının olumlu görüş bildirdiği görülmektedir. Ancak yapılan bu araştırma sonucunda özel eğitim gerektiren tanıdığının/yakınının olması ya da olmaması, sınıf öğretmeni adaylarının özel eğitim gerektiren çocukların eğitimine ilişkin yeterliklerinde anlamlı bir fark oluşturmadığı görülmüştür.

Benzer şekilde; Şengül ve Altıntaş (2014) tarafından Marmara Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Matematik Öğretmenliğinde 38 öğrenci ile özel eğitim hakkındaki kursların öğretmen adaylarının özel gereksinimli öğrencilere yönelik tutumlarını nasıl etkilediğini saptamaya yönelik yapılan araştırmada 3 hafta boyunca toplam 6 saatlik kurs verilmiştir. Kursun sonunda yapılan değerlendirmede öğrencilerin tutumlarının daha olumlu yönde olduğu saptanmıştır.

Araştırma sonucunda sınıf öğretmeni adaylarının özel eğitim gerektiren çocukların kaynaştırılmasının normal gelişim gösteren çocuklara olumlu/olumsuz etkisiyle ilgili görüşleri tamamen olumlu yöndedir. Çolak; Vuran ve Uzuner (2013) tarafından yapılan araştırmadan elde edilen bulgular da, kaynaştırma ortamında uzmanlar ve öğretmenlerin işbirliğiyle çalışmalarının sadece kaynaştırma öğrencisine değil, sınıftaki tüm paydaşlara olumlu etkileri olduğunu göstermiştir. Ayrıca öğretmen, okul rehber öğretmeni, öğrenciler ve velileri uygulanan program hakkında olumlu görüşler bildirmişlerdir.

Araştırma sonucunda sınıf öğretmeni adaylarının özel eğitim gerektiren çocukların eğitimine ilişkin yeterliklerinin cinsiyete göre farklılık göstermediği görülmüştür. Soyyiğit (2013) tarafından yapılan çalışmada Öğretmenlerin Kaynaştırmaya Yönelik Tutum Ölçeği alt boyutlarının öğretmenlerin cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine dair yapılan analizler; iş birliği ve ilgi alt boyutu için öğretmenlerin cinsiyetlerine göre farklılık bulunmamıştır.

Kayhan; Şengül ve Akmeşe (2012) tarafından yapılan araştırma sonucunda mezun olunan lise türü ve aile ve çevresinde engelli birey olup olmama değişkenlerine göre öğretmen adaylarının kaynaştırmaya ilişkin tutumları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı bulunmuştur.

Yıldız ve Pınar-Sazak (2012) tarafından yapılan çalışmada da öğretmenlere ait yaş, cinsiyet, deneyim ve mezun olunan bölüm değişkenlerine göre alınan puanların değişmediği; ancak okula devam eden çocukların ailelerinin sosyo-ekonomik düzeyinin alınan puanlarda anlamlı fark yarattığı belirlenmiştir. Demir ve Açar (2011) tarafından yapılan araştırma sonucunda görüşme yapılan 45 sınıf öğretmeninin 31'i (%68,89) kaynaştırma eğitimini desteklemediğini ifade etmiştir.

Güner (2011) tarafından yapılan araştırmada kaynaştırma uygulamaları yapılan sınıflarda çalışan sınıf öğretmenlerinin sınıf yönetimine ilişkin bilgi düzeylerinin birbirine benzer ve sınırlı olduğu; öğretmenlerin yaş, deneyim ve mezun olunan bölüm gibi demografik özelliklerinin öğretmenlerin sınıf yönetimi bilgileri ile ilişkili, ancak cinsiyetin ilişkisiz olduğu belirlenmiştir. Bu araştırmada da yaş ve cinsiyet değişkeninin yeterlik üzerinde az da olsa etkili olduğu ama bu durumun anlamlı bir fark yaratmadığı görülmüş, benzer sonuçlara ulaşıldığı görülmüştür.

Güven ve Çevik (2011) tarafından yapılan araştırmada erkek öğretmen adaylarının kaynaştırmaya ilişkin görüşleri, kadın öğretmen adaylarına göre daha olumlu olmakla birlikte puanların ölçekteki yerlerine bakıldığında, kadın ve erkek öğretmen adaylarının kaynaştırmaya ilişkin görüşlerinin genel olarak olumsuz olduğu görülmektedir.

Özdemir ve Ahmetoğlu (2011) tarafından yapılan araştırmada öğretmenlerin yaşları ve mesleki deneyimleri arttıkça kaynaştırmaya ilişkin olumlu tutumlarının azaldığı tespit edilmiştir.

Araştırma sonucunda sınıf öğretmeni adaylarının bireyselleştirilmiş eğitim programı (BEP) ve özel eğitimle ilgili bazı temel bilgiler hakkındaki bilgilere sahip olma açısından yeterliklerine bakıldığında, fakültede verilen özel eğitim dersinin 4. Sınıfta olmasını olumsuz bir durum olarak belirtmişlerdir. Babaoğlu ve Yılmaz'ın (2010) ilköğretim okullarındaki sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitiminde yeterli bilgi ve donanıma sahip olup olmadığını araştırdığı, 40 sınıf öğretmeninden oluşan çalışmalarında; sınıf öğretmenlerinin çoğunun kaynaştırma ile ilgili herhangi bir eğitim almadığı ve kaynaştırma eğitimi konusunda kendilerini yetersiz gördüğü sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırma sonucunda sınıf öğretmeni adaylarının kaynaştırma öğrencisi veya öğrencilerinin olduğu bir sınıfta veya sadece özel gereksinimli çocukların olduğu bir sınıfta staj deneyimi isteyenlerin sayısının istemeyenlerden daha fazla olduğu görülmüştür. Babaoğlan ve Yılmaz'ın (2010) yaptığı bir araştırmada öğretmenlik staj uygulamasının, öğretmen adaylarının kaynaştırma eğitiminde de deneyim kazanmalarına olanak sağlayacak içerikte düzenlenmesinin faydalı olacağı sonucuna ulaşılmıştır.

Bek; Gülveren ve Başer (2009) tarafından yapılan araştırmada; özel eğitime muhtaç çocuklarla doğrudan bir yaşantı içine giren (eğitim alanlar, gözlemleyenler) öğrencilerin ölçekten daha fazla puan aldıkları ve puanlar arasındaki farkın anlamlı olduğu görülmektedir.

Araştırma sonucunda sınıf öğretmeni adaylarının özel eğitim gerektiren çocukların eğitimine ilişkin görüşlerinde kaynaştırmaya olumlu baktıkları görülmüştür. Fakat kendilerinin bu alanda gerekli donanıma sahip olmadıklarını bu yüzden korku ve kaygıya kapıldıklarını belirtmişlerdir. Bilen 'in (2007) yaptığı bir araştırmada sınıf öğretmenlerinin kursa ya da bir eğitim programına katılanların büyük çoğunluğunun da bunun süre ve içerik açısından yeterli olmadığı, bilgi ve donanım açısından eksiklik duydukları bulgusuna erişmiştir.

Araştırma sonucunda sınıf öğretmeni adaylarının özel eğitim ve kaynaştırma konusunda bilgi edinmek istedikleri görülmüştür. Gözün (2004) tarafından yapılan araştırmada öğretmen adaylarının kaynaştırmaya yönelik tutumlarının değiştirilmesinde hizmet öncesi uygulanan bilgilendirme programının etkili olduğu yapılan ön test- son test kontrol gruplu araştırma sonucuyla görülmüştür.

Araştırma sonucunda sınıf öğretmeni adaylarının "özel eğitim" dersinin ders saatlerinin arttırılması konusunda hem fikir oldukları görülmüştür. Avcı (1999), öğretmen yetiştirme programlarında yapılacak düzenlemelerin, geleceğin öğretmen adaylarına, hizmet içi eğitim programlarının ise mevcut öğretmenlere göre planlanması gerektiğini, bunun ise kısa vadede hizmet içi eğitim programlarının düzenlenmesi, uzun vadede ise öğretmen yetiştirme programlarının düzenlenmesiyle yapılacağını bildirmektedir.

5.3.Öneriler

Araştırmanın bu kısmında, tartışılan verilerden hareketle şu öneriler belirlenmiştir:

Sınıf öğretmeni adaylarının ders programları gözden geçirilmeli mümkünse "özel eğitim" dersi 4. sınıfa kalmadan verilmelidir.

Sınıf öğretmeni adaylarının staj uygulamalarının en azından bir bölümünü özel eğitim okullarında veya kaynaştırma sınıflarında yapmaları sağlanmalıdır. Böylece bu durumla karşılaştıklarında hissedecekleri kaygı ve korku azalacak veya tamamen kaybolacaktır.

Özel eğitim dersinin mümkünse uygulama alanında uzman ve deneyimli hocalar tarafından verilmesi sağlanmalıdır. Bu derslerde öğretmen adaylarının karşılaşabilecekleri özel durumlara ilişkin birçok örnek etkinlik ve uygulama ortamları sağlanmalıdır.

Öğrenciler bu dersi almaya başlamadan önce öğrencilerin bu dersten beklentilerini öğrenmek için görüşleri tespit edilmeli ve ona göre bir yol izlenmelidir.

Özel eğitim, kaynaştırma ve BEP konusunda donanımlı hale gelecekleri eğitim ortamları düzenlenmelidir.

Öğretmen adaylarına uygulanan bu söz konusu araştırma uyarlanarak hâlihazırda öğretmenlik yapmakta olan sınıf öğretmenlerine uygulanmalıdır. Çünkü bu konuda desteğe ve yardıma ihtiyacı olan öğretmenler olduğu bilinmektedir.

KAYNAKÇA

Akay, E. (2011). *Kaynaştırma Ortamındaki İşitme Engelli İlköğretim Öğrencilerine Sunulan Destek Eğitim Odası Sürecinin İncelenmesi.* Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.

Akçamete, G. (2003). *İşitme Yetersizliği Olan Çocuklar. Özel Gereksinimli Çocuklar ve Özel Eğitime Giriş*. A. Ataman (Ed.) (231-266) Ankara, Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.

Akçamete, G. (2010). *Genel Eğitim Okullarında Özel Gereksinimi Olan Öğrenciler ve Özel Eğitim* (33-34) Ankara, Kök Yayıncılık.

Akçin, N. (2010). *Özel Eğitim,* N. Baykoç (Ed.), *(*42-44*)* Ankara, Gündüz Yayıncılık.

Anonim. (2004). Engellilerin Ülke Genelindeki Sayısal Durumu, T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü, *http://orgm.meb.gov.tr/OzelEgitim/OEindex.htm*. (12.11.2009), (11.42).

Anonim. (1999). *Çağdaş Toplum Yaşam ve Özürlüler*, 1. Özürlüler Şurası. T.C. Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı. Ankara. Takav Matbaacılık ve Yayıncılık.

Aral N. ve Gürsoy, F. (2009). *Özel Eğitim ve Özel Eğitim Gerektiren Çocuklar ve Özel Eğitime Giriş*, (21-224), İstanbul, Morpa Yayınları.

Ataman, A. (2002). Kaynaştırmada Sınıf Öğretmeninin Rolleri ve Yetiştirme Sorunları. *XI. Uluslararası Özel Eğitim Kongresi Bildirileri.* Eğitim Kitabevi Yayınları, Konya.

Ataman, A. (2003). *Özel Gereksinimli Çocuklar ve Özel Eğitim, (*9-31), Ankara, Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.

Ataman, A. (2005). *Özel Gereksinimli Çocuklar ve Özel Eğitime Giriş*, Ankara, Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.

Avcı, N. (1998). *Entegrasyon ve Entegre Sınıf Öğretmeni*. Destek, 1(1), 20-24.

Avcı, N. (1999). *Normal Sınıf Öğretmenlerinin Zihinsel Engelli Çocukların Kaynaştırılmalarına İlişkin Tutumlarını ve Yeterliliklerini Değiştirmede Farklı Eğitim Tekniklerinin Etkisinin Karşılaştırılması*. Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Aydın, A. (2008). *Sembolik Oyun Testi'nin Türkçeye Uyarlanması ve Okul Öncesi Dönemdeki Normal, Otistik ve Zihin Engelli Çocukların Sembolik Oyun Davranışlarının Karşılaştırılması,* Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Babaoğlan, Emine; Yılmaz, Şahika (2010). Sınıf Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitimindeki Yeterlikleri, *Kastamonu Eğitim Dergisi*. Cilt: 18 Sayı: 2, s. 345-354.

Barut, Y. (2003). *Özel Gereksinimli Çocuk ve Ailelerine Yönelik Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetleri. Özel Gereksinimli Çocuklar ve Özel Eğitime Giriş*. A. Ataman (Ed.) (88-89) Ankara, Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.

Batu, E. S. (2000). Kaynaştırma, Destek Hizmetler ve Kaynaştırmaya Hazırlık Etkinlikleri. *Anadolu Üniversitesi, Özel Eğitim Dergisi, Engelliler Araştırma Enstitüsü,* 2 (4), 35 – 45.

Batu, S. ve Kırcaali-İftar, G. (2005). *Kaynaştırma,* Ankara, Kök Yayıncılık.

Bauer, A. M. & Kroeger, S. (2004). *The Inclusive Classroom Strategies for Effective Instruction* (2nd ed). N. J.: Pearson/Merrill Prentice Hall.

Baydık, B. (1997). Özel Eğitimde Kaynaştırma ve Okul Öncesi Kurumların Kaynaştırmadaki Önemi, Türkiye'de Özel Eğitim, *Araştırma Dosyası Milli Eğitim Dergisi* 7.s.27.

Baykoç-Dönmez, N. (2011). *Üstün ve Özel Yetenekli Çocukların Eğitimleri*, (283- 306). Ankara: Eğiten Kitap.

Baykoç N. Sümer A. ve Uyaroğlu B. (2010). *Görme Engelli Çocuklar ve Eğitimleri* (109-212) Ankara, Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.

Baykoç, N. (2010). *Özel Gereksinimli Çocuklar ve Özel Eğitim*. (28-249) Ankara, Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.

Bek, H.; Gülveren, H. ve Başer, A. (2009). Sınıf Öğretmeni Adaylarının Kaynaştırma Eğitimine Yönelik Tutumlarının İncelenmesi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2/2, 160-168.

Bilen, E. (2007). *Sınıf Öğretmenlerinin Kaynaştırma Uygulamalarında Karşılaştıkları Sorunlarla İlgili Görüşleri ve Çözüm Önerileri*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Bullock, L. M. (1992). *Behavioral Disorders. Exceptionalities in Children and Youth*, M. Bullock (Ed.) (124-167), Allyn and Bacon, Boston.

Ceylan, R. (2005.) *Entegre Eğitimine Katılan ve Katılmayan Engelli Çocukların Annelerinin Depresyon ve Umutsuzluk Düzeylerinin İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Ev Ekonomisi Anabilim Dalı, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Civelek, A. (1992). *Eğitilebilir Zihinsel Özürlü Çocukların Sosyal Kabul Görmelerinde Bütünleştirmenin Etkileri*. I.Ulusal Özel Eğitim Kongresi'nde sunulmuş bildiri, Ankara.

Civelek, A. H. (1990). *Eğitilebilir Zihinsel Özürlü Çocukların Sosyal Kabul Görmelerinde Normal Çocukların Bilgilendirilmelerinin ve İki Grubun Resim- İş ile Beden Eğitimi Derslerinde Bütünleştirilmelerinin Etkileri*. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Çelikten, M., Şanal, M. ve Yeni, Y. (2005). Öğretmenlik Mesleği ve Özellikleri, *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı 19, s. 207-237.

Çokluk, Ö., Yılmaz, K., ve Oğuz, E. (2011). *Nitel Bir Görüşme Yöntemi: Odak Grup Görüşmesi*. Kuramsal Eğitimbilim. 4 (1), 95-107.

Çolak, A.; Vuran, S. ve Uzuner, Y. (2013). Kaynaştırma Uygulanan Bir İlköğretim Sınıfındaki Sosyal Yeterlik Özelliklerinin Betimlenmesi ve İyileştirilmesi Çalışmaları, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 14(2) s. 33-49.

Çuhadar, Y. (2006). *İlköğretim Okulu 1-5. Sınıflarda Kaynaştırma Eğitimine Tabii Olan Öğrenciler için Bireyselleştirilmiş Eğitim Programının Hazırlanması, Uygulanması, İzlenmesi ve Değerlendirilmesi İle İlgili Olarak Sınıf Öğretmenleri ve Yöneticilerin Görüşlerinin Belirlenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Zonguldak.

Darıca, N. (1992). Özürlü Çocukların Eğitiminde Entegrasyonun Önemi. *I. Ulusal Özel Eğitim Kongresi, YA-PA Yayınları*; 183-185, İstanbul.

David, W. J. & Jhonson, J. R. (1980). Integrating Handicapped Students in on the Mainstream, *Exceptional Children*, 47, 90-98.

Demir, A. (2004), *Özel Eğitimde Öğretmen Yetiştirme.* Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Ankara.

Demir, M. ve Açar, S. (2011). Kaynaştırma Eğitimi Konusunda Tecrübeli Sınıf Öğretmenlerinin Görüşleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi.* Cilt:19, No:3, s. 719-732.

Demirkıran, V. (2005). *Özel Eğitim Kurumlarında Bilgisayar Kullanımı ile Özel Eğitim Meslek Elemanlarının Bilgisayar Destekli Eğitime İlişkin Görüşleri ile Bilgisayar Tutumlarının Belirlenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Özel Eğitim Ana Bilim Dalı Zihinsel Engelliler Öğretmenliği Bilim Dalı, İstanbul.

Diler, N. (1998). Kaynaştırma Kavramı Kaynaştırma Uygulamaları ve Etkili Kaynaştırma İçin Yapılması Gerekenler, *8. Ulusal Özel Eğitim Kongresi*, Edirne.

Dönmez, B., Avcı, N. ve Aslan, N. (1997). Entegrasyona Katılan ve Katılmayan Bireylerin Entegrasyona İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi, *7.Özel Eğitim Günleri*, Eskişehir.

Eripek, S. (2002). *Uyumsuz Çocuklar ve Eğitimleri. Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Özel Eğitime Giriş,* Y. Özsoy, M. Özyürek ve S. Eripek (Ed.) (199-223)12. Baskı, Ankara: Kartepe Yayınları.

Eripek, S. (2003). Okul Öncesi Dönemde Özel Eğitim, *T.C. Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayını*, No:756, 16-41.

Eripek, S. (2005). *Özel Gereksinimi Olan Çocuklar ve Özel Eğitim*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, 1-14.

Eripek, S. (2007). *Özel Eğitim*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Ertürk, S. (1972). *Eğitimde Program Geliştirme*, Ankara: Yelkentepe Yayınları.

Güner, N. (2011). Kaynaştırma Sınıflarında Çalışan Sınıf Öğretmenlerinin Sınıf Yönetimi Bilgi Düzeylerinin İncelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi.* Cilt:19 No:3, s. 691-708.

Güven, E. ve Çevik, D. B. (2011). Müzik Öğretmeni Adaylarının Kaynaştırmaya İlişkin Görüşlerinin Belirlenmesine Yönelik Bir Çalışma (Balıkesir Üniversitesi Örneği) *Journal Of Educational And Instructional Studies In The World.* Volume 2 Issue 1.

Güven, Y. (2003). *Özel Eğitime Giriş. Farklı Gelişen Çocuklar*. A. Kulaksızoğlu (Ed.) (58-80) İstanbul: Epsilon Yayıncılık.

Güvenilir E. ve Büyüköztürk Ş. (1991). *Eğitim Kurumları Tanıtıcı El Kitabı*, Ankara, Milli Eğitim Basımevi.

Güzel-Özmen, R. (2003). *Kaynaştırma Ortamlarında Öğretimsel Düzenlemeler. Özel Gereksinimli Çocuklar ve Özel Eğitime Giriş*, A. Ataman (Ed.), Ankara, Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.

Ilıcak, G. (2002). Türkiye'de Özel Eğitim Hizmetleri, *Çoluk Çocuk Aylık Anne Baba Eğitimci Dergisi*, 14, s. 33-34, İstanbul.

İlgar, Ş. (2017). Öğretmen Adaylarının Özel Gereksinimli Öğrencilerle İlgili Farkındalığının İncelenmesi (İ.Ü Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Örneği). *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi,* Cilt:14-1, Sayı:27, 1, s.313-338.

Karasar, N. (2009). Bilimsel Araştırma Yöntemi (12.Basım). Ankara: Nobel Yayıncılık.

Kargın T. (2010). *Kaynaştırma Eğitimi. Öğretmenlik Programları İçin Özel Eğitim*, N. Baykoç (Ed.), (66-90) Ankara, Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.

Kayhan, N.; Şengül, A. ve Akmeşe P. P. (2012). İlköğretim Birinci Ve İkinci Kademe Öğretmen Adaylarının Kaynaştırmaya İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi. *JRET Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi.* Cilt:1 Sayı:3.

Şengül, S. ve Altıntaş, E. (2014). *The Effects Of Special Education Courses On the Attitudes Of Preservice Primary Mathematics Teachers Towards Mainstreaming*. European Journal of Research on Education.

Kırcaali-İftar, G. (1992). *Özel Eğitimde Kaynaştırma*, Ankara: Kök Yayıncılık.

Kobal G. (2003). *Ortopedik Yetersizliği Sağlık Sorunları Olan Çocuklar*. *Özel Gereksinimli Çocuklar ve Özel Eğitime Giriş*, A. Ataman (Ed.) (269-292), Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.

Kuz, T. (2001). *Kaynaştırma Eğitimine Yönelik Tutumların İncelenmesi*, Başbakanlık Basımevi, Ankara.

Link, S. (2008). Mainstreaming in the Public Schools, *EBSCO Research Starters*, p.7.

Metin, N. (1997). *Okulöncesi Dönemdeki Down Sendromlu ve Normal Gelişim Gösteren Çocukların Entegrasyonunda Sosyal İletişim Davranışlarının İncelenmesi,* H. Ü. Sağlık Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.

Millî Eğitim Bakanlığı (1997), 573 sayılı *Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ve Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü,* Ankara, Millî Eğitim Bakanlığı Basımevi.

Millî Eğitim Bakanlığı (2000), Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ve Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, Ankara, Millî Eğitim Bakanlığı Basımevi.

Millî Eğitim Bakanlığı, (2004). *Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği*, Ankara, Milli Eğitim Basımevi.

Millî Eğitim Bakanlığı (2006), *Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ve Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü*, Ankara, Millî Eğitim Bakanlığı Basımevi.

Millî Eğitim Bakanlığı, (2007). *Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi,* https://turkiyeustunzekalilarokulu.com/ustun-yetenekli-cocuk-kimdir/

Okur, M. R. (2006). *Özel Eğitimde Web Portalı Tasarımı (Özel Gereksinimli Çocukların Ailelerine Yönelik Bir Web Portalı Uygulaması*, Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.

Özdemir, H. ve Ahmetoğlu, E. (2011). Okul Öncesi Öğretmenlerinin Yaşları Ve Mesleki Deneyimleri Açısından Kaynaştırma Uygulamalarına İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi, *Journal Of Educational And Instructional Studies In The World*. Volume 2 Issue 1.

Öztürk, H. , Ballıoğlu, G., Şen , G. (2014). Öğretmen Adaylarının Özel Eğitimde Kaynaştırma Uygulamalarına Yönelik Tutumlarının İncelenmesi. *Muğla Eğitim Fakültesi Dergisi,* 1(1).

Resmî Gazete. (1965). 222 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu. Sayı: 10705.

Resmî Gazete. (1965). 625 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu. Sayı: 12026.

Resmî Gazete. (1973). 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu. Sayı: 14574.

Resmî Gazete. (1983). 2916 Sayılı Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanunu. Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Ankara: Milli Eğitim Basımevi.

Resmî Gazete. (2005). Millî Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Okulları Çerçeve Yönetmeliği. Sayı: 25883.

Resmî Gazete. (2009). Millî Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği. Sayı: 26184.

Rizzo, T. I. (1985). *Attributes Related To Teacher Attitudes*. Perceptual And Motor Sklls, 60 (3), 739-742.

Sargın, N. (2003). *Rehberlik.* Ankara: Mikro Yayınları.

Sarı, H. (2002). *Özel Eğitime Muhtaç Öğrencilerin Eğitimleriyle İlgili Öneriler*, Ankara: Pegem Yayınları.

Sarı, H. (2010). *İşitme Engelli Çocuklar ve Eğitimleri ve Özel Eğitime Giriş*, (132-154), Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.

Sucuoğlu, B. (2004). Türkiye'de Kaynaştırma Uygulamaları, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 5(2), 15-23.

Sucuoğlu B. (2005). *Otizm ve Otistik Bozukluğu Olan Çocuklar,* A. Ataman (Ed.) (391-412), Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.

Sucuoğlu, B. ve Kargın, T. (2006). *İlköğretimde Kaynaştırma Uygulamaları*, İstanbul: Morpa Yayınları.

Soyyiğit, T. (2013). *Sınıf Öğretmenlerinin Değer Tercihleriyle Kaynaştırmaya Yönelik Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü Eğitim Yönetimi ve DenetimiAnabilim Dalı, İstanbul.

Şahin, S. (2003). *Özel Eğitimin Tarihçesi. Özel Gereksinimli Çocuklar ve Özel Eğitime Giriş, A.* Ataman (Ed.) (99-120), Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.

Tuncer, T. (2003).*Görme Yetersizliği Olan Çocuklar. Özel Gereksinimli Çocuklar ve Özel Eğitime Giriş*, (215-229) Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.

Turgut, M. F. (1992). *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme Metotları*, Ankara: Saydam Matbaacılık.

Turhan, C. (2007). *Kaynaştırma Uygulaması Yapılan İlköğretim Okuluna Devam Eden Normal Gelişim Gösteren Öğrencilerin Kaynaştırma Uygulamasına İlişkin Görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.

Uğurlu, H. (1993). Okul Öncesi Eğitimde Entegrasyon. *9. Okulöncesi Eğitimi ve Yaygınlaştırılması Semineri, Ya-Pa Yayınları,* 323-324, Ankara.

Vuran, S. ve Yücesoy, Ş. (2003). Türkiye'de Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Hizmetlerin Yasal Yapılanmasında Avrupa Birliği'ne Uyum Çabalarının Yansımaları, *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,* 3(1), 141-157.

Yıldız, N. G. ve Pınar-Sazak, E. (2012). Examining Teachers' Behavior Related to Students with Special Needs Inclusive Classrooms, *International Online Journal of Educational Sciences,* 4(2), 475-488.

Yıkmış, A., Şahbaz, Ü. ve Peker, S. (1998). Özel Eğitim Danışmanlığı ve Kaynaştırma Dersinin Öğretmen Adaylarının Kaynaştırmaya Yönelik Tutumlarına Etkisi, 8. *Ulusal Özel Eğitim Kongresi Bildirileri,* 163-167. Edirne.

Yıkmış, A. ve Gözün, Ö. (2004). Öğretmen Adaylarının Kaynaştırma Konusunda Bilgilendirilmelerinin Kaynaştırmaya Yönelik Tutumlarının Değişimindeki Etkiliği; *Özel Eğitimden Yansımalar. 13. Ulusal Özel Eğitim Kongresi Bildirileri.* Ankara: Kök Yayıncılık.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, Yedinci Baskı. Ankara: Seçkin Yayınevi.

EKLER

EK-1 ARAŞTIRMA İZNİ

T.C.
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM FAKÜLTESİ DEKANLIĞI

Sayı : 32360368-100-01 14201
Konu :

EDİRNE
Tarih : 14 -11- 2014

Sayın Yelda TAŞ
Aşağı Zaferiye Mah. Akasya Sk.
Tuna Apt.No: 30
Keşan – EDİRNE

İLGİ: 11.11.2014 Tarihli dilekçeniz.

İlgi dilekçenizde belirtmiş olduğunuz "Sınıf Öğretmeni Adaylarının Özel Eğitim Gerektiren Çocukların Eğitimine İlişkin Görüşleri" başlıklı tez çalışmasına ilişkin anketi Fakültemizin ilgili bölüm öğrencilerine uygulamanız Dekanlığımızca uygun görülmüştür.
Bilgilerinizi rica ederim.

Yrd.Doç.Dr.Tuncay ÖZTÜRK
Dekan Yardımcısı
Dekan a.

Posta Adresi :
T.Ü.Eğitim Fakültesi Dekanlığı
Kosova Yerleşkesi
22030 Ayşekadın-EDİRNE

Tel : (0284) 2120808 - 2145712
Faks : (0284) 2146279

EK-2 GENEL BİLGİ FORMU

SINIF ÖĞRETMENİ ADAYLARININ ÖZEL EĞİTİM GEREKTİREN ÇOCUKLARIN EĞİTİMİ İLE İLGİLİ YETERLİKLERİNİN BELİRLENMESİ

Sayın öğretmen adayı;

Bu form "Sınıf Öğretmeni Adaylarının Özel Eğitim Gerektiren Çocukların Eğitimi İle İlgili Yeterliklerinin Belirlenmesi" adlı araştırma kapsamında sınıf öğretmeni adaylarının konu hakkındaki yeterlik, görüş ve düşüncelerini belirlemeye yöneliktir. Araştırma sonuçları konuyla ilgili bakış açısı geliştirmeye ve uygulamaya yönelik öneriler sunmaya yardımcı olacaktır. Araştırma sırasında sizden alınan bilgiler bilimsel etik kuralları gereği araştırmacıda saklı kalacak ve toplanan veriler yalnızca bilimsel amaçlarla kullanılacaktır. Araştırmaya sağladığınız katkılardan dolayı teşekkür ederim.

Yelda TAŞ

T.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Engelli Çalışmaları Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Öğrencisi

1.BÖLÜM: GENEL BİLGİ FORMU

1. Cinsiyetiniz

Kadın ( ) Erkek( )

2. Yaşınız

18- 20 ( ) 21- 22 ( ) 23- 24 ( ) Diğer (yazınız) …….

3. Özel eğitim gerektiren bir tanıdığınız ya da yakınınız var mı?

Var ( ) Yok ( )

4. Kendi okul yaşamınızda özel eğitim gerektiren bireylerle öğrenim gördünüz mü?

Evet ( ) Hayır ( )

5. Özel eğitim ya da kaynaştırma dersi aldınız mı?

Evet ( ) Hayır ( )

6. Özel eğitim veya kaynaştırma dersi alıyorsanız/aldıysanız bu derslerin saatlerinin arttırılmasını ister miydiniz?

Evet ( ) Hayır ( )

7. Özel eğitim gerektiren çocuklar hakkında bilgi edinmeye ihtiyaç duyuyor musunuz?

Evet ( ) Hayır ( )

8. Sadece özel eğitim çocukların olduğu bir sınıfta staj deneyimi edinmek ister misiniz?

Evet ( ) Hayır ( )

9. Kaynaştırma öğrencisi veya öğrencilerinin olduğu bir sınıfta staj deneyimi edinmek ister misiniz?

Evet ( ) Hayır ( )

10. Kaynaştırma konusunda bilgi almak ister misiniz?

Evet ( ) Hayır ( )

11. Özel eğitim gerektiren öğrencilerin genel eğitim sınıflarında kaynaştırılmaları / kaynaştırılmamaları hakkında eklemek istediğiniz görüşleriniz nelerdir?

EK-3 ANKET

Aşağıda yer alan anket formundaki maddelere fikirlere ne derece katıldığınızı cevap sütununda size uygun gelen kısımları işaretleyerek **(X)** belirtiniz. İfadelere katılma dereceleriniz ölçeğin üstünde yer almaktadır.

	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kısmen Katılıyorum	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
1. Özel eğitim gerektiren çocuklar sadece onlar için olan özel eğitim okullarında eğitim görmelidir.					
2. Özel eğitim gerektiren öğrenciye normal sınıftaki tüm etkinliklere katılması için fırsat verilmelidir.					
3. Özel eğitim gerektiren çocukların kaynaştırılması normal gelişim gösteren çocukların akranlarını kabul etmelerini sağlar.					
4. Özel eğitim gerektiren öğrencinin kaynaştırma sınıfında olması öğrencinin gelişimini hızlandırır.					
5. Özel eğitim gerektiren öğrenci kaynaştırma uygulamasına alınması karmaşa yaşamasına yol açar.					
6. Özel eğitim gerektiren çocukların ders saatleri dışında da normal gelişim gösteren çocuklarla birlikte olmaları uygundur.					
7. Özel eğitim gerektiren öğrencinin kaynaştırılması, bağımsızlık kazanmasına katkı sağlamaz.					
8. Özel eğitim gerektiren öğrencinin sınıftaki bütün etkinliklere katılmasına gerek yoktur.					
9. Özel sınıftaki ayrıştırılmış eğitim, özel eğitim gerektiren öğrencinin zihinsel gelişimi için daha elverişli bir ortam sağlar.					
10. Sınıfta özel eğitim gerektiren bir öğrencinin bulunması, normal gelişim gösteren öğrencileri olumsuz etkiler.					
11. Özel eğitim gerektiren çocuklar normal gelişim gösteren çocukların birbirleriyle kurdukları sosyal iletişimi kurmada zorluk çekerler.					
12. Sınıfta özel eğitim gerektiren bir öğrencinin bulunması, normal gelişim gösteren çocuğun gelişimini engellemez.					

13.Bireyselleştirilmiş eğitim programının tanımı ve içeriği hakkında bilgiye sahibim.					
14. Özel eğitim gerektiren öğrencinin kaynaştırılması sırasında normal sınıf düzeninde önemli değişikliklere ihtiyaç duyulmaz.					
15. Özel eğitim gerektiren öğrenci bulunan bir sınıfta kontrolü sağlamak, kaynaştırma öğrencisi bulunmayan sınıfta kontrol sağlamaktan daha zordur.					
16. Özel eğitim gerektiren öğrenci olan bir sınıfta destek hizmete ihtiyaç duyduğum zamanlar olabilir.					
17.Özel eğitim alanına giren özel öğrenme güçlüğü, zihinsel yetersizlik, kaynaştırma, otizm gibi kavramların bilgisine sahibim.					
18.Özel eğitim gerektiren öğrencilerin eğitimini en iyi şekilde gerçekleştirecek kişiler, özel eğitim öğretmenleridir.					
19.Sınıf öğretmenliği bölümünü seçmeseydim özel eğitim bölümü öğretmenliklerinden herhangi birini seçerdim.					
20.Mezun olduğumda atamam yapılmazsa zihin engelliler sınıf öğretmenliği sertifika programına katılmayı düşünüyorum.					
21.Özel eğitim gerektiren çocukla çalışma düşüncesi beni tedirgin eder.					
22.Özel eğitim gerektiren çocuklarla çalışmadan önce staj deneyimi edinmek isterim.					
23. Sınıf öğretmenleri kaynaştırma sırasında özel eğitim gerektiren öğrenci için gerekli eğitimi sağlayacak yeterlilikte olmayabilir.					
24. Okul deneyimi derslerinin bazı günler özel eğitim gerektiren öğrencilerin olduğu okullarda da yapılması öğretmen adaylarına katkı sağlayacağını düşünüyorum.					
25.Ülkemizde kaynaştırma eğitimine gereken önemin verilmediğine inanıyorum.					
26.Kaynaştırma dersinin bütün öğretmenlik bölümlerinde zorunlu ders olarak verilmesi gerektiğini düşünüyorum.					
27. Ülkemizdeki okullarda sınıfların özel eğitim gerektiren öğrencilere uygun olmadığını düşünüyorum.					

EK-4 GÖRÜŞME SORULARI

ODAK GRUP GÖRÜŞMESİ SORULARI

1- Özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilerin eğitimi hakkında ne düşünüyorsunuz?

2- Özel gereksinimli öğrencilerin normal gelişim gösteren akranlarıyla aynı ortamda eğitim almaları ile ilgili görüşlerinizi açıklayınız.

3- Sınıf öğretmenlerine verilen zihin engelliler sınıf öğretmenliği sertifikası hakkındaki düşüncelerinizi açıklayınız.

4- Sınıfınızda özel eğitim gerektiren bir öğrencinin olması durumunda neler hissederdiniz?

5- Hizmet öncesinde (eğitiminiz esnasında) özel eğitim veya kaynaştırma eğitimi derslerin yararı/işlevi hakkındaki düşüncelerinizi paylaşınız.

6- Bireyselleştirilmiş eğitim programları hakkındaki görüşlerinizi açıklayınız.

7- Özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilere normal sınıflardaki her etkinliğe katılabilmeleri konusundaki düşüncelerinizi açıklayınız?

8- Ne tür engeli olan öğrencilerinin özel eğitim veya kaynaştırma eğitimi almasının fayda sağlayacağını düşünüyorsunuz?

9- Kaynaştırma eğitiminin özel gereksinimli öğrencilerin daha sonraki yaşamlarında ne gibi katkılar sağlayabileceğini düşünüyorsunuz?

10- Kaynaştırma eğitiminin normal gelişim gösteren çocuklara karşı etkileri hakkında ne düşünüyorsunuz?

EK-5 ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler:

İsim: Yelda HATIP

Doğum Yeri: EDİRNE/ Keşan

Doğum Tarihi: 02.04.1989

Medeni Durumu: Evli

E-Posta: yldts@hotmail.com

İş Tecrübeleri:

25.09.2012-04.02.2013- Edirne / Keşan Paşayiğit Ortaokulu'nda Türkçe Öğretmeni.

10.02.2015-02.07.2018- Şırnak/ Cizre Menderes Ortaokulu' nda Türkçe Öğretmeni.

02.07.2018 – Halen-> İstanbul/ Silivri Mimar Sinan Ortaokulu'nda Türkçe Öğretmeni.

Öğrenim Durumu:

Edirne / Keşan Zafer İlköğretim Okulu

Edirne / Keşan Cumhuriyet Ortaokulu

Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Öğretmenliği bölümünden 2012 yılı mezunu.

Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Engelli Çalışmaları Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı